

राज्य शेवा (पूर्व) परीक्षा - 2014.

परीक्षा दि. 2 फे ब्रुवारी, 2014

A

CODE : GO3

प्रश्नपुस्तिका क्रमांक
BOOKLET NO.

बेळ : 2 (दोन) तास

पेपर क्र. 1

एकूण प्रश्न : 100
एकूण गुण : 200

सूचना

- (1) सदर प्रश्नपुस्तिकेत 100 अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. असा तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.
- (2) आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनांत न विसरता बॉल्पेनने लिहावा.
- (3) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे न विसरता नमूद करावा.
- (4) (अ) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविल माझी याची काळजी घ्यावी. हातकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉल्पेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.
- (ब) आयोगाने ज्या विषयासाठी मराठी बरोबर इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे, त्या विषयाचा प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापण्यात आला आहे. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुदणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगती निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उमेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताढून पहावा.
- (5) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. क्रमाने प्रश्न सोडविणे त्रेयस्कर आहे पण एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालविता पुढील प्रश्नाकडे बदलावे. अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक राहिल्यास कठीण म्हणून वागळलेल्या प्रश्नांकडे परतणे सोईस्कर ठरेल.
- (6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही.
- (7) प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच “उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची सर्वात योग्य उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा प्रत्येक चुकीच्या उत्तरांसाठी एक तृतीयांश गुण वजा करण्यात येतील”.

तावकीद

ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपेपर्यंत ही प्रश्नपुस्तिका आयोगाची मालमत्ता असून ती परीक्षाकभात उमेदवाराला परीक्षेसाठी वापरण्यास देण्यात येत आहे. ही वेळ संपेपर्यंत सदर प्रश्नपुस्तिकेची प्रत/प्रती, किंवा सदर प्रश्नपुस्तिकेतील काही आशय कोणत्याही स्वरूपात प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यक्तीस पुरविणे, तसेच प्रसिद्ध करणे हा गुहा असून अशी कृती करणाऱ्या व्यक्तीवर शासनाने जारी केलेल्या “परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचा अधिनियम-82” यातील तरतुदीनुसार तसेच प्रचलित कायद्याच्या तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारवासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल. तसेच ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी विहित केलेली वेळ संपण्याआधी ही प्रश्नपुस्तिका अनधिकृतपणे बाळाणे हा सुन्दर गुहा असून तसे करणारी व्यक्ती आयोगाच्या कर्मचारीवृद्धापैकी, तसेच परीक्षेच्या पर्यवेक्षकीयवृद्धापैकी असली तरीही अशा व्यक्तीविरुद्ध उक्त अधिनियमानुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती शिक्षेस पात्र होईल.

पुढील सूचना प्रश्नपुस्तिकेच्या अंतिम पृष्ठावर पहा

पर्यवेक्षकांच्या सूचनेविना हे स्पील उघडू नये

GO3

2

A

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

पर्यायी उत्तरे :

Which of the following plays were written by Harshavardhan ?

- (i) Priyadarshika   (ii) Ratanavali   (iii) Nagananda

Answer options :

2. कॅंप्रेस स्थापनेसंदर्भातील 'सुरक्षा झडप सिध्दांत' ला 'दंतकथा' संबोधून कोणी नाकारले आहे ?

- (1) ए.ओ. ह्याम   (2) ए. आर. देसाई   (3) ताराचंद   (4) बिपन चंद्र

Who has rejected the 'Safety Valve Theory' about the foundation of the Congress calling it the 'myth'?

- (1) A. O. Hume (2) A. R. Desai (3) Tarachand (4) Bipan Chandra

3. त्याला “निझाम-उल-मुल्क” हा किताब देण्यात आला होता. त्याला दख्खनचा गव्हर्नर म्हणून नेमण्यात आले होते. त्याने आसप जाही राजघराणे स्थापन केले. त्याच्या उत्तराधिकाऱ्यांना हैदराबादचे निझाम म्हणून ओळखले जाते. त्याला ओळखा?

He was given the title of Nizam-ul-Mulk. He was made the Governor of the Deccan. He founded the Asaf Jahi dynasty. His successors are called the Nizams of Hyderabad. Identify him :

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

PTO

4. मराठा साम्राज्यात मुळतः काही उणीवा होत्या ज्यामुळे त्यांचा अधःपात झाला. पुढीलपैकी कोणती त्यातील एक नव्हती ?
- मराठ्यांच्या राजकीय पद्धतीमुळे बन्याच लोकांची सहानुभूती त्यांनी घालवली व ते लोक मराठ्यांपासून दूर गेले.
  - इतर राज्यांवर मराठ्यांनी टाकलेल्या धार्डीमुळे नवीन शत्रू निर्माण झाले.
  - त्यांनी लावलेल्या करांमुळे सर्वसाधारण माणसांचा जाच वाढला विशेषतः शेतकऱ्यांचा व व्यापक्यांचा.
  - बरीलपैकी एकही नाही.

The Maratha power suffered from certain basic weaknesses which led to its downfall. Which of the following was not one among them ?

- The nature of their political system the Marathas alienated the sympathies of other people.
  - Their raids into the territories of other rulers made new enemies.
  - The levies charged by them added to the oppression of the common people, particularly peasants and traders.
  - None of the above
-

5. अजातशत्रू बाबत पुढीलपैकी कोणती विधाने ब्रोबर आहेत ?
- त्याचे नाव कुणिक सुध्दा होते.
  - तो हर्यक घराण्याचा शेवटचा शासक होता.
  - त्याच्या शासनकाळात राजगृह येथे प्रथम बौद्ध परिषद आयोजित केली गेली.
  - त्याने लिंच्छवी गज्याला मगध मध्ये विलीन केले.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b) आणि (d)	(2) (a), (c) आणि (d)
(3) (a), (b) आणि (c)	(4) (b), (c) आणि (d)

Which of the following statements are true about Ajatashatru ?

- His name was also Kunika.
- He was the last ruler of the Haryanka dynasty.
- The first Budhist council was held at Rajgruh during his regime.
- He integrated Lichhavi kingdom into Magadh.

Answer options :

- (a), (b) and (d)
  - (a), (c) and (d)
  - (a), (b) and (c)
  - (b), (c) and (d)
-

कचव्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

6. पुढे दिलेल्या ब्रिटीश व्यापारी केंद्रांची त्यांच्या कालक्रमानुसार मांडणी करा. पर्यायी उत्तराने योग्य पर्याय निवडा.

(i) कलकत्ता

(ii) सुरत

(iii) मद्रास

(iv) बॉम्बे

पर्यायी उत्तरे :

(1) (i), (ii), (iii), (iv)

(2) (iv), (i), (iii), (ii)

(3) (ii), (iii), (iv), (i)

(4) (ii), (iii), (i), (iv)

Arrange the following British trading centres in their chronological order. Choose the correct answer option.

(i) Calcutta

(ii) Surat

(iii) Madras

(iv) Bombay

Answer options :

(1) (i), (ii), (iii), (iv)

(2) (iv), (i), (iii), (ii)

(3) (ii), (iii), (iv), (i)

(4) (ii), (iii), (i), (iv)

7. खालीलपैकी कोणता क्रांतिकारक विचाराने नास्तिक व समाजवादी होता ?

(1) दामोदर चाफेकर

(2) विनायक दामोदर सावरकर

(3) अरबिंद घोष

(4) भगत सिंग

Who, among the following revolutionaries, was an atheist and a socialist in approach ?

(1) Damodar Chaphekar

(2) Vinayak Damodar Savarkar

(3) Arabindo Ghosh

(4) Bhagat Singh

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

8. फैजपूर येथील काँग्रेस अधिवेशनाबाबत खालीलपैकी कोणते विधान सत्य नाही ?

- (1) ते काँग्रेसचे ग्रामीण भागातील पहिले अधिवेशन होते.
- (2) त्या अधिवेशनाला सुमारे 40,000 शेतकरी उपस्थित होते.
- (3) त्या अधिवेशनाच्या आयोजनात धनाजी नाना चौधरी आणि साने गुरुजी यांनी महत्वाची भूमिका पार पाडली.
- (4) शंकरराव देव हे त्या अधिवेशनाचे अध्यक्ष होते.

Which one of the following statements about the Faizpur Session of Congress is **not** true ?

- (1) It was the first Session of Congress held in the rural area.
  - (2) It was attended by about 40,000 peasants.
  - (3) Dhanajinana Choudhari and Sane Guruji played an important role in organizing this session.
  - (4) Shankarrao Deo presided over this session.
-

9. आरंभकालीन राष्ट्रवाद्यांनी 20 व्या शतकातील स्वातंत्र्यचळवळीसाठी भक्कम पाया घातला :

(1) अर्जविनंत्यांच्या राजकारणाद्वारे	(2) घटनात्मक साधनाद्वारे
(3) आंदोलनात्मक मार्गाद्वारे	(4) वसाहतवादाच्या आर्थिक समीक्षेद्वारे

The early nationalists provided the firm foundation to the 20th century freedom movement through :

(1) Politics of petitions	(2) Constitutional means
(3) Agitational way	(4) Economic critique of colonialism
-

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

10. खालील (A) आणि (B) विधाने वाचून पर्यायी उत्तरातील योग्य पर्याय निवडा.

(A) भारतीय समाजव्यवस्था सात जातीमध्ये विभागल्याचा उल्लेख मेंगस्थेनिस करतो.

(B) मेंगस्थेनिसचा जात व व्यवसाय यात गोंधळ उडालेला दिसतो.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (A) आणि (B) दोन्ही विधाने सत्य असून (B) हे (A) ची योग्य कारणमिमांसा देते.

(2) (A) आणि (B) दोन्ही विधाने सत्य आहेत, परंतु (B) हे (A) ची योग्य कारणमिमांसा देत नाही.

(3) (A) सत्य आहे, परंतु (B) चूक आहे.

(4) (A) चूक आहे, परंतु (B) सत्य आहे.

Read statements (A) and (B) and choose appropriate option from the answer options :

(A) Megasthenes mentions seven castes into which the Indian society was divided.

(B) Megasthenes confused castes with professions.

Answer options :

(1) Both (A) and (B) are true, and (B) is the correct explanation of (A).

(2) Both (A) and (B) are true, but (B) is not the correct explanation of (A).

(3) (A) is true, but (B) is false.

(4) (A) is false, but (B) is true.

11. जोड्या लावा. (उत्तराचा योग्य पर्याय निवडा.)

यादी क्र. I	यादी क्र. II
(a) आदिलशाही	(i) बीदर
(b) निजामशाही	(ii) गोलकोण्डा
(c) इमादशाही	(iii) विजापूर
(d) कुतुबशाही	(iv) अहमदनगर
(e) बरीदशाही	(v) बेरार

पर्याय उत्तरे :

(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
(1)	(iii)	(v)	(ii)	(iv)
(2)	(v)	(iv)	(i)	(ii)
(3)	(iii)	(iv)	(v)	(ii)
(4)	(v)	(iv)	(ii)	(iii)

Match the pairs. (Choose the correct answer option).

List-I	List-II
(a) Adil shahi	(i) Bidar
(b) Nizam shahi	(ii) Golconda
(c) Imad shahi	(iii) Vijapur
(d) Qutub Shahi	(iv) Ahemadnagar
(e) Barid Shahi	(v) Berar

Answer options :

(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
(1)	(iii)	(v)	(ii)	(iv)
(2)	(v)	(iv)	(i)	(ii)
(3)	(iii)	(iv)	(v)	(ii)
(4)	(v)	(iv)	(ii)	(iii)

12. औरंगजेब नंतरच्या काळातील सर्वोत्कृष्ट राजपूत राजा होता अंबरचा सवाई राजा जय सिंग ! त्याने जयपूर हे सुंदर शहर निर्माण केले. त्याने पाच ठिकाणी जंतर मंतर बांधले. पुढील किती ठिकाणी त्याने, जंतर मंतर बांधले नाही ?

- (a) बनारस   (b) उजैन   (c) मथुरा   (d) उदयपूर   (e) इलाहाबाद

पर्यायी उत्तरे :

- (1) एक   (2) दोन   (3) तीन   (4) चार

The most outstanding Rajput ruler in the post Aurangzeb period was Sawai Raja Jai Singh of Amber. He built the beautiful city of Jaipur. He also erected astronomical observatories at five places. At how many of the following places he did not erect these ?

- (a) Banaras   (b) Ujjain   (c) Mathura   (d) Udaipur   (e) Allahabad

Answer options :

- (1) One   (2) Two   (3) Three   (4) Four
-

13. उल्लेमांच्या राजकारणातील हस्तक्षेपाला तीव्र विरोध खालीलपैकी कोणी केला ?

(i) बलबन	(ii) अल्लाउद्दीन खिलजी
(iii) महम्मद बिन-तुघलक	(iv) फिरोजशाह तुघलक

पर्यायी उत्तरे :

(1) (i) आणि (ii)	(2) (ii) आणि (iii)
(3) (iii) आणि (iv)	(4) (iv) आणि (i)

Who among the following strongly opposed the interference of the Ulemas in the affairs of the state ?

(i) Balban	(ii) Alauddin Khilji
(iii) Muhammad-bin-Tughlaq	(iv) Firoze Shah Tughlaq

Answer options :

(1) (i) and (ii)	(2) (ii) and (iii)
(3) (iii) and (iv)	(4) (iv) and (i)
-

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

14. जुलै 1947 पर्यंत काही संस्थानांचा भारतीय संघराज्यात विलीन होण्यास विरोध होता त्यात पुढील संस्थाने होती :

(a) बडोदा	(b) त्रावणकोर	(c) बिकानेर	(d) भोपाळ
(1) वरील सर्व	(2) (a), (c)	(3) (b), (c)	(4) (b), (d)

The princely states that were unwilling to join the Indian Union until July 1947 included :

(a) Baroda	(b) Travancore	(c) Bikaner	(d) Bhopal
(1) All the above	(2) (a), (c)	(3) (b), (c)	(4) (b), (d)
-

15. कार्य काळानुसार क्रमाने बाबर, हुमायुन, अकबर, जहांगिर, शाहजहान व औरंगजेब हे ग्रेट मुगल्स म्हणून गणल्या जातात. औरंगजेबच्या मृत्यूनंतर आलेल्या मुगल सम्राटांना “लेटर मुगल्स” “नंतरचे मुगल्स” म्हणून संबोधले जाते. पुढील लेटर मुगल्सचा त्यांच्या कालावधीप्रमाणे क्रम लावा :

(a) अहमद शाह	(b) बहादूर शहा
(c) जहांदर शहा	(d) महम्मद शहा

पर्यायी उत्तरे :

(1) अहमद शहा, बहादूर शहा, जहांदर शहा, महम्मद शहा
(2) बहादूर शहा, जहांदर शहा, महम्मद शहा, अहमद शहा
(3) बहादूर शहा, महम्मद शहा, जहांदर शहा, अहमद शहा
(4) जहांदर शहा, महम्मद शहा, बहादूर शहा, अहमद शहा

The Great Mughals included Babar, Humayun, Akbar, Jahangir, Shahjahan and Aurangzeb in that chronological order. The Mughal emperors who came to the throne after the death of Aurangzeb are called the Later Mughals. Arrange the following four Later Mughals in their chronological order.

(a) Ahmad Shah	(b) Bahadur Shah
(c) Jahandar Shah	(d) Mohammad Shah

Answer options :

(1) Ahmad Shah, Bahadur Shah, Jahandar Shah, Mohammad Shah
(2) Bahadur Shah, Jahandar Shah, Mohammad Shah, Ahmad Shah
(3) Bahadur Shah, Mohammad Shah, Jahandar Shah, Ahmad Shah
(4) Jahandar Shah, Mohammad Shah, Bahadur Shah, Ahmad Shah
-

16. गंगेच्या मैदानी प्रदेशाने भारतातील _____ टक्के लोक सामावून घेतले आहेत.

(1) 13	(2) 23	(3) 33	(4) 43

The Ganga Plains accomodate _____ percent of population of India.

(1) 13	(2) 23	(3) 33	(4) 43
-

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

17. पढील दोन विधानांचा विचार करा.

- (A) दोन्ही अर्धगोलात 10° ते 20° अक्षांशात बाळवंट आहेत
 (B) 10° ते 20° अक्षांशात पावसापेक्षा बाढ्येचे प्रमाण अधिक आहे

पर्यायी उत्तरे :

- (1) दोन्ही (A) व (B) खरे आहेत व (B) हे (A) चे कारण आहे

(2) दोन्ही (A) व (B) खरे आहेत परंतु (B) हे (A) चे कारण नाही

(3) केवळ (A) खरे आहे

(4) केवळ (B) खरे आहे

Consider the following two statements :

- (A) There are deserts between 10° and 20° latitudes in both the hemispheres
  - (B) Between 10° and 20° latitudes evaporation exceeds precipitation

Answer options :

- (1) Both (A) and (B) are true and (B) is the reason for (A)
  - (2) Both (A) and (B) are true but (B) is not the reason for (A)
  - (3) Only (A) is true
  - (4) Only (B) is true

18. पुढील कोणते विधान घडकीचे आहे ?

- (a) चौथे : मराठ्यांनी त्यांच्या राज्याच्या बाहेरील क्षेत्रातून मिळवलेला कर-मुगल साम्राज्याला दिल्या जाणाऱ्या महसूलाच्या एक चतुर्थांश

(b) सरदेशमुखी : मराठ्यांनी जमीन महसूलाच्या एक दशांश लावलेला कर.

(c) मिसल : राजपुतांतील राजकीय घटक प्रत्येक केवळ आपल्या पुढाऱ्याला मानणारे.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त (a)   (2) (b) व (c)   (3) फक्त (c)   (4) एकही नाही

Which of the following statements is **incorrect** ?

- (a) Chauth : Tax realised by Marathas from the areas outside their domain-equal to one fourth of the revenue paid to the Mughal Empire.
  - (b) Sardeshmukhi : Tax realised by the Marathas equal to one tenth of the land revenue.
  - (c) Misl : Political unit among the Rajputs, each loyal to its own particular leader.

Answer options :

- (1) Only (a)   (2) (b) and (c)   (3) Only (c)   (4) None

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

19. जोड्या लावा :

स्तंभ A	स्तंभ B
(a) हवाईचा प्रकार	(i) मोठ्या वेगाने उफाळतो
(b) स्ट्रोबोलियन प्रकार	(ii) अति प्रक्षेपक
(c) व्हलकॅनियन प्रकार	(iii) शांतपणे उफाळतो
(d) पेलीयन प्रकार	(iv) सतत उफाळतो
(a) (b) (c) (d)	
(1) (iv) (iii) (ii) (i)	
(2) (iii) (iv) (i) (ii)	
(3) (i) (ii) (iv) (iii)	
(4) (ii) (i) (iii) (iv)	

Match the following :

Column A	Column B
(a) Hawaiian Type	(i) Erupt with great force
(b) Strombolian	(ii) Most violent
(c) Vulcanian	(iii) Erupt quietly
(d) Peleean Type	(iv) Erupt continuously
(a) (b) (c) (d)	
(1) (iv) (iii) (ii) (i)	
(2) (iii) (iv) (i) (ii)	
(3) (i) (ii) (iv) (iii)	
(4) (ii) (i) (iii) (iv)	

20. जोड्या लावा :

स्तंभ A	स्तंभ B
(a) टोनकिनचे आखात	(i) आर्कटिक महासागर
(b) परशियाचे आखात	(ii) चिनी समुद्र
(c) अकाबाचे आखात	(iii) हिंदी महासागर
(d) ओबचे आखात	(iv) तांबडा समुद्र
(a) (b) (c) (d)	
(1) (ii) (iii) (iv) (i)	
(2) (iii) (ii) (i) (iv)	
(3) (ii) (i) (iv) (iii)	
(4) (iv) (iii) (ii) (i)	

Match the following :

Column A	Column B
(a) Gulf of Tonkin	(i) Arctic Ocean
(b) Parsian Gulf	(ii) China Sea
(c) Gulf of Aquaba	(iii) Indian Ocean
(d) Gulf of Ob	(iv) Red sea
(a) (b) (c) (d)	
(1) (ii) (iii) (iv) (i)	
(2) (iii) (ii) (i) (iv)	
(3) (ii) (i) (iv) (iii)	
(4) (iv) (iii) (ii) (i)	

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

21. योग्य जोड्या जुळवून खालील पर्यायापैकी योग्य पर्याय ओळखा :

जमात	राज्य
(a) अंगामी	(i) झारखंड
(b) कोटा	(ii) आसाम
(c) मुंडा	(iii) निलगिरी पर्वत (तामिळनाडू)
(d) छुतिया	(iv) नागालॅण्ड

पर्यायी उत्तरे :

(a)	(b)	(c)	(d)	
(1)	(iv)	(iii)	(i)	(ii)
(2)	(iii)	(ii)	(iv)	(i)
(3)	(iv)	(i)	(iii)	(ii)
(4)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)

Match the following pairs and choose the correct option from those given below :

Tribes	States
(a) Angami	(i) Zarkhand
(b) Kota	(ii) Assam
(c) Munda	(iii) Nilgiri mountain (Tamil Nadu)
(d) Chutiya	(iv) Nagaland

Answer options :

(a)	(b)	(c)	(d)	
(1)	(iv)	(iii)	(i)	(ii)
(2)	(iii)	(ii)	(iv)	(i)
(3)	(iv)	(i)	(iii)	(ii)
(4)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)

22. तीज हा हिन्दू सण खालीलपैकी कोणत्या देवतेस समर्पित केला जातो?

- (1) लक्ष्मी   (2) सरस्वती   (3) पार्वती   (4) दुर्गा

Teej a Hindu festival is dedicated to which Goddess ?

- (1) Lakshmi   (2) Saraswati   (3) Parvati   (4) Durga

23. चहा हा चहाच्या झाडांच्या कोवळ्या पानांपासून बनवला जातो. चायनीज जगातील प्रथम चहा पिणारे म्हणून ओळखले जातात. इंग्रजांनी 1829 मध्ये ईशान्य भारतात आसाम चहा प्रथम शोधला. जगातील लोकप्रिय चहा प्रकार आहेत :

- (a) मोठ्या पानांचा चायनीज चहा.
 (b) लहान पानांचा आसाम चहा

पर्यायी उच्चरे :

Tea is made from young leaves of the tea plant. Chinese were the earliest tea drinkers in the world. The British first discovered the Assam tea in 1829 in the forests of North-East India. The popular brands in the world are :

- (a) Large leaved China tea
  - (b) Small leaved Assam tea

Answer options :

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

24. पुढील दोन विधानांचा विचार करा.

- (a) उष्ण कटिबंधीय सदाहरित वने : एका विशिष्ट जातीची विखुरलेली झाडे उदा. शिसव.

(b) उष्णकटिबंधीय कदापर्णी वने : झाडांच्या प्रजाती कमी परंतु एकमेकांच्या जवळ उदा. साग.

आता सांगा की :

Consider the following two statements :

- (a) Tropical Evergreen forests : Scattered distribution of one particular species of tree eg. Rosewood.
  - (b) Tropical Deciduous Forests : They have fewer species but they are found in close proximity eg. Teak.

Now state whether :

25. चेन्नईजवळ 'एनोर' हे बंदर नव्याने विकसित झाले आहे, हे देशातील _____ वे मोठे बंदर असून पूर्व किनाऱ्यावरील _____ वे मोठे बंदर आहे.

- (1) 6 व 12   (2) 8 व 20   (3) 12 व 6   (4) 4 व 9

Newly developed 'Ennore' port near Chennai is the _____ th largest port in the country and _____ th largest port on the eastern coast.

- (1) 6 and 12   (2) 8 and 20   (3) 12 and 6   (4) 4 and 9

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

26. सन 2009 मधील वनसर्वेक्षणानुसार जास्त ते कमी वनक्षेत्र अशी राज्यांची मांडणी करा :

(a) अरुणाचल प्रदेश	(b) महाराष्ट्र
(c) मध्य प्रदेश	(d) छत्तीसगढ

पर्यायी उत्तरे :

(1) (c), (d), (a), (b)	(2) (a), (c), (d), (b)
(3) (d), (c), (b), (a)	(4) (c), (a), (d), (b)

Arrange the following States in descending order of their forest area, according to forest survey report 2009 :

(a) Arunachal Pradesh	(b) Maharashtra
(c) Madhya Pradesh	(d) Chattisgarh

Answer options :

(1) (c), (d), (a), (b)	(2) (a), (c), (d), (b)
(3) (d), (c), (b), (a)	(4) (c), (a), (d), (b)

27. खालीलपैकी कोणती टेकडी पूर्व आणि पश्चिम घाटास जोडते ?

(1) बिलीगिरी	(2) निलगिरी	(3) निंमगिरी	(4) नल्लामाला

Which of the following hills connect Eastern and Western Ghats ?

(1) Biligiri	(2) Nilgiri	(3) Nimgiri	(4) Nallamala

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

28. जोड्या जुळवून योग्य पर्याय शोधा.

स्थलांतरीत शेती	राज्य
(a) झम	(i) छत्तीसगढ़
(b) पोदू	(ii) केरळ
(c) पोणम	(iii) आसाम
(d) दहिया	(iv) आंध्र प्रदेश

पर्यायी उत्तरे :

(a)	(b)	(c)	(d)	
(1)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)
(2)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(3)	(iii)	(iv)	(ii)	(i)
(4)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)

Match the following and choose the correct option from those given below :

Shifting Cultivation	State
(a) Jhum	(i) Chattisgarh
(b) Podu	(ii) Keral
(c) Ponam	(iii) Assam
(d) Dahiya	(iv) Andhra Pradesh

Answer options :

(a)	(b)	(c)	(d)	
(1)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)
(2)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(3)	(iii)	(iv)	(ii)	(i)
(4)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

29. जोड्या जुळवा आणि खालील पर्वायांपैकी योग्य पर्वाय निवडा.

नदी	धबधबा
(a) शरावती	(i) गोकाक
(b) कावेरी	(ii) चुलीया
(c) घटप्रभा	(iii) शिवसमुद्रम
(d) चंबल	(iv) गिरसप्पा
(a) (b) (c) (d)	
(1) (iv) (iii) (i) (ii)	
(2) (ii) (i) (iii) (iv)	
(3) (iv) (ii) (iii) (i)	
(4) (iii) (iv) (ii) (i)	

Match the following and choose the correct option from those given below :

River	Water fall
(a) Sharavati	(i) Gokak
(b) Kaveri	(ii) Chulia
(c) Ghatprabha	(iii) Shivasamudram
(d) Chambal	(iv) Girsappa
(a) (b) (c) (d)	
(1) (iv) (iii) (i) (ii)	
(2) (ii) (i) (iii) (iv)	
(3) (iv) (ii) (iii) (i)	
(4) (iii) (iv) (ii) (i)	

30. खालीलपैकी कोणते घटक दैनिक व ऋतुपरत्वे सौरउर्जेची तीव्रता व प्रमाण ठरवितात.

(a) पृथ्वीच्या आसाचा कललेला पणा	(b) दिवस व रात्र प्रमाण
(c) दगांचे प्रमाण	(d) सूर्य किरणांनी पृथ्वीच्या पृष्ठभागाशी केलला कोण

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) व (b)   (2) (b) व (c)   (3) (c) व (d)   (4) वरील सर्व

Which of the following factors determine diurnal and seasonal variation in intensity and amount of solar radiation ?

- (a) Inclination of the axis of the earth.
- (b) Length of the day.
- (c) Extent of clouds
- (d) Angle of inclination of the Sun's rays

Answer options :

- (1) (a) and (b)   (2) (b) and (c)   (3) (c) and (d)   (4) All the above
-

31. मानवी शरीरामध्ये पाण्याच्या संचयनामुळे _____ हा आजार होतो.

(1) ईटाई-ईटाई	(2) मिथॅनोग्लोबिनिमिया
(3) मिनामाटा	(4) पोलिओ

Accumulation of mercury into human body leads to _____ disease.

(1) Itai-itai	(2) Methaemoglobinemia
(3) Minamata	(4) Polio
-

32. अन्साखळीमध्ये प्रत्येक उर्जास्तरावर विषारी पदार्थाच्या प्रमाणात सलग होणाऱ्या वाढीस _____ म्हणतात.

(1) जैवनिम्नीकरण	(2) जैवआवर्धन
(3) जैवसंचयन	(4) जैवउपचारीकरण

The continuous increase in concentration of a toxicant at successive trophic levels in food chain is :

(1) Biodegradation	(2) Biomagnification
(3) Bioaccumulation	(4) Bioremediation
-

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

33. कोणत्या वायुमुळे मुख्यत्वे ओजोन थराचा न्हास होतो?

(1) कार्बन डाय ऑक्साईड	(2) नायट्रोजन डाय ऑक्साईड
(3) मिथेन	(4) क्लोरो फ्ल्यूरो कार्बन

The main gas responsible for ozone depletion is :

(1) Carbon dioxide	(2) Nitrogen dioxide
(3) Methane	(4) Chloro fluro carbon
-

34. परपोषी जीवांमधील, मुख्यत: सुक्षमजीव व बुरशी मृत पेशीदव्यातील किळृष्ट संयुगे तोडून त्याचे सोप्या घटकात रूपांतर करतात जे इतर जीवांना उपयुक्त ठरतात त्या परपोषीजीवांना _____ म्हणतात.

(1) स्वयंपोषी	(2) विघटक	(3) भक्षक	(4) मीश्रहारी

Heterotrophic organisms, chiefly bacteria and fungi that breakdown the complex compounds of dead protoplasm and release simple usable substances for other organisms are :

(1) Autotrophs	(2) Decomposers	(3) Consumers	(4) Omnivorous
-

35. भारतातील सर्वात पहिले राष्ट्रीय उद्यान _____ हे होय.

(1) जिम कॉर्बेट	(2) संजय गांधी	(3) गोर	(4) कान्हा

The First National Park established in India was _____.

(1) Jim Corbett	(2) Sanjay Gandhi	(3) Gir	(4) Kanha
-

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

36. खालीलपैकी कोणते वर्ष हे भारतातील पर्यावरणासंबंधी वैधानिक कारबाईसाठी एक महत्त्वाची खूण म्हणून मानले जाते; जेव्हा राष्ट्रीय पर्यावरण नियोजन आणि समन्वय समितीची स्थापना झाली ?

(1) 1973 (2) 1971 (3) 1972 (4) 1974

Which of the following is considered as a land mark year in the history of legislative action in India for environment concerns during which National Committee for Environment Planning and Co-ordination (NCEPC) was set up ?

(1) 1973 (2) 1971 (3) 1972 (4) 1974

37. वृक्क सामू नियंत्रित कशाच्या मदतीने करतात?

(1) गळण मध्ये H^+ ions मिळवून

(2) रक्तामधून H^+ ions काढ़न

(3) Ca^+ आणि Na^+ ions रक्तामध्ये विरघळवून

(4) C⁺ ions रक्तामधून काढ़न

Kidneys are helping to maintain pH balance by which of the following ?

(1) Adding hydrogen ions to filtrate

(2) Removal of hydrogen ions from blood

(3) Dissolving calcium and sodium ions in blood

(4) Removing carbonate ions from blood

38. बांगलादेशामधील चक्रीवादक जगातील सर्वात भीषण नैसर्गिक दुर्घटनापैकी एक आहे. सुमारे 3,00,000 लोकांनी आपले प्राण गमावले, असे म्हणतात. बांगलादेशामध्ये, म्हणजे त्यावेळच्या पूर्व पाकिस्तानात ही दुर्घटना कधी घडली?

(1) 1970 (2) 1960 (3) 1950 (4) 1940

One of the worst natural disasters of the World was the cyclone struck in Bangladesh. As many as 3,00,000 people, lost their lives, it is said. When did the disaster struck Bangladesh, then East Pakistan ?

(1) 1970 (2) 1960 (3) 1950 (4) 1940

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

39. सिलिकॉन व्हॅली, कॅलीफोर्निया, यू.एस.ए. हे आजच्या जगातील सर्वात मोठ्या सायन्स उद्यानांपैकी एक आहे कारण तेथे शेकडो हायटेक माहीती तंत्रज्ञान उद्योग वसलेले आहेत. सिलिकॉन व्हॅली बाबतच्या पुढील दोन विधानांपैकी कोणते बरोबर आहे?

Silicon Valley, California, United States is one of the greatest science parks in the world today as it contains hundreds of hightech information technology industries. Which of the following two statements about the Sillicon Valley is correct ?

40. 2011च्या मानवी विकास अहवालाने 109 देशांचा बहुआयामी दारिद्र्य निर्देशांकाचा अंदाज सादर केला. त्या अहवालानुसार या देशांतील किती प्रमाणात लोकसंख्या बहुआयामी दारिद्र्य अनुभवीत आहे?

(1) 1/2   (2) 1/3   (3) 1/4   (4) 1/5

Human development report of 2011, presented Multidimensional Poverty Index (MPI) estimates of 109 countries. What proportion of population according to this report, in these countries experience multidimensional poverty?

- (1) $1/2$ (2) $1/3$ (3) $1/4$ (4) $1/5$

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

41. अमर्त्य सेन आणि गाऊलेट डी. यांनी वर्णन केलेली विकासाची महत्वाची मूळ्ये कोणती ? खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडा.

- (1) उपजीविका, स्वतःबद्दल आदर, स्वातंत्र्य, क्षमता, अधिकार/हक्क
- (2) आरोग्य, भरणपोषण, शिक्षण, क्षमता, अधिकार/हक्क
- (3) अन्, वस्त्र, निवारा, पिण्याचे पाणी, स्वच्छता
- (4) राष्ट्रीय उत्पन्न वाढ, दर डोई उत्पन्न, मूलभूत गरजा, स्वातंत्र्य, शिक्षण

What are the core values of development as described by Amartya Sen and Goulet D ? Choose the correct option given below :

- (1) Sustenance, self esteem, freedom, capabilities, entitlement.
  - (2) Health, nutrition, education, capabilities, entitlement
  - (3) Food, clothing, shelter, drinking water, sanitation
  - (4) Increase in national income, per capita income, basic needs, freedom, education
-

42. जून 2012 मधील शाश्वत विकासासाठीची रियो + 20 परिषद 'हिरवी अर्थव्यवस्था' प्रारूपाची समर्थक होती. खालीलपैकी कोणत्या लेखकांच्या पुस्तकात 'हिरव्या अर्थव्यवस्थे' ची संज्ञा रचली गेली ?

- (1) अमर्त्य सेन, डी. फ्रीडमन, सॅम्यूएलसन
- (2) डी. पीअर्स, ए. मार्कण्डेय, इ. बारबीअर
- (3) आय. कादिर, डब्लू. बेरी, एन. हाटेकर
- (4) डी. ग्रीनबर्ग, जे. टेलर, श्मीड्थ

The June 2012, Rio + 20 conference on sustainable development advocated the "green economy" model. In whose book the term 'green economy' was coined ?

- (1) Amartya Sen, D. Friedman, Samuelsan
  - (2) D. Pearce, A. Markandya, E. Barbier
  - (3) I. Quadeer, W. Berry, N. Hatekar
  - (4) D. Greenberg, J Taylor, Schmidth
-

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

43. रेडिओ तरंगाचा वेग हा _____ असतो.

(1) प्रकाशाच्या वेगापेक्षा जास्त	(2) प्रकाशाच्या वेगा एवढाच
(3) प्रकाशाच्या वेगापेक्षा कमी	(4) प्रकाशाच्या वेगाच्या दोन पट

The velocity of radio waves is _____

(1) Greater than velocity of light	(2) As that of velocity of light
(3) Less than velocity of light	(4) Exactly double the velocity of light
-

44. 2011 च्या जनगणनेप्रमाणे भारतातील किती शहरांची लोकसंख्या 10 लाखापेक्षा जास्त आहे ?

(1) 52	(2) 53	(3) 54	(4) 55

According to 2011 census how many cities in India have more than 1 million population ?

(1) 52	(2) 53	(3) 54	(4) 55
-

45. भूसुधारणामुळे तिहेरी (तिनपट्टी) क्रांती घडून आली खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडा.

(1) सांस्कृतिक, राजकीय, तांत्रिक	(2) राजकीय, सामाजिक, बाणिज्य
(3) आर्थिक, राजकीय, सांस्कृतिक	(4) यापैकी नाही

Land reforms promote triple revolution. Choose the correct option from the following :

(1) Cultural, Political, Technological	(2) Political, Social, Commercial
(3) Economic, Political, Cultural	(4) None of these
-

46. 2011 च्या जनगणनेनुसार 2001 ते 2011 दरम्यानची स्त्री, साक्षरता दरातील वाढ खालीलपैकी किती होती ?

(1) 53.7 % ते 65.5 %	(2) 54.1% ते 67.2 %
(3) 52.3 % ते 64.4 %	(4) 55.3 % ते 63.2 %

As per the 2011 census what was the rate of improvement in female literacy during 2001 to 2011 ?

(1) 53.7 % to 65.5 %	(2) 54.1% to 67.2 %
(3) 52.3 % to 64.4 %	(4) 55.3 % to 63.2 %
-

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

47. वनस्पतींमध्ये कोणते विकर जास्त प्रमाणात आढळते ?

(1) ब्रोटा गॅलॅक्टोसाइडेज	(2) आर.यु.बी.पी. कारबॉक्सीलेज
(3) एटेरोकायनेज	(4) हिटेरोकायनेज

In plants, which enzyme is found in largest quantity ?

(1) β galactosidase	(2) RuBP carboxylase
(3) Enterokinase	(4) Heterokinase
-

48. ऑक्सिश्वसनाच्या शेवटी काय तयार होते ?

(1) सी.ओ. ₂ + सी.ओ. ($\text{CO}_2 + \text{CO}$)	(2) सी.ओ. ₂ + एन.ओ. ($\text{CO}_2 + \text{NO}$)
(3) सी.ओ. ₂ + ओ ₂ ($\text{CO}_2 + \text{O}_2$)	(4) सी.ओ. ₂ + एच ₂ ओ. ($\text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O}$)

The end product of aerobic respiration is :

(1) $\text{CO}_2 + \text{CO}$	(2) $\text{CO}_2 + \text{NO}$
(3) $\text{CO}_2 + \text{O}_2$	(4) $\text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O}$
-

49. 2000 सालाच्या राष्ट्रीय लोकसंख्या धोरणाचे दीर्घकालीन उद्दिष्ट स्थिर लोकसंख्या साध्य करणे आहे. खालीलपैकी कोणत्या वर्षात हे उद्दिष्ट साध्य करावयाचे आहे ?

(1) 2015	(2) 2025	(3) 2035	(4) 2045

The long term objective of population policy 2000 is to achieve stable population. During which of the following years this objective is targetted to be achieved ?

(1) 2015	(2) 2025	(3) 2035	(4) 2045
-

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

50. खालील पर्यायातून “माल्थसचा लोकसंख्येचा सापळा” ज्याच्याशी संबंधित आहे तो पर्याय निवडा.

- (1) लोकसंख्या वाढ आणि सकारात्मक नियंत्रण.
- (2) लोकसंख्या वाढ आणि प्रतिबंधात्मक नियंत्रण
- (3) लोकसंख्या वाढ आणि विकास
- (4) लोकसंख्या वाढ आणि जननक्षमता

Choose from the following options what the “Malthusian Population Trap” is related to :

- (1) Population growth and positive checks
  - (2) Population growth and preventive checks
  - (3) Population growth and development
  - (4) Population growth and fertility
-

51. अति लघु रेडीओतरंग भट्टीचे (2.45 GHz फ्रिक्वेन्सी) फायदे काय आहेत ?

(a) त्याचेमध्ये ज्वाला नाहीत	(b) पदार्थातील पौष्टीकता कमी प्रमाणात नष्ट होते
(c) अनपदार्थामध्ये भौतिक बदल घडतो	(d) निर्जंतूकरण होते
(1) (a), (b) आणि (d)	(2) (a), (b) आणि (c)
(3) (b), (c) आणि (d)	(4) (c) आणि (d)

What are the advantages of Microwave oven having microwave frequency of 2.45 GHz ?

(a) There are no flames	
(b) Destruction of nutrients is less	
(c) There is a physical change in foods	
(d) Sterilization effected	
(1) (a), (b) and (d)	(2) (a), (b) and (c)
(3) (b), (c) and (d)	(4) (c) and (d)
-

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

52. 'रमन परिणाम' कशास म्हणतात ?

- (1) फोटॉनच्या इलेक्ट्रॉनशी होणाऱ्या अप्रत्यास्थ संधातास.
- (2) फोटॉनच्या इलेक्ट्रॉनशी होणाऱ्या प्रत्यास्थ संधातास.
- (3) फोटॉनच्या रेणुशी होणाऱ्या अप्रत्यास्थ संधातास.
- (4) फोटॉनच्या रेणुशी होणाऱ्या प्रत्यास्थ संधातास.

Raman effect is due to :

- (1) Inelastic collision of photon with e^-
  - (2) Elastic collision of photon with e^-
  - (3) Inelastic collision of photon with molecule
  - (4) Elastic collision of photon with molecule
-

53. जर एखादी जड वस्तु क्षितिज समांतर दिशेने गुळगुळीत पृष्ठभागावरून ओढली, तर त्या वस्तुवर क्रिया करणारे बल खालीलप्रमाणे असेल.

- (a) क्षितिज समांतर दिशेने प्रयुक्त केलेले बल
- (b) लंबरूपी अधोगामी दिशेने क्रिया करणारे गुरुत्वीय बल
- (c) स्थानांतराच्या विस्थृत दिशेने कार्य करणारे घर्षण बल
- (d) उर्ध्वगामी दिशेने कार्य करणारे प्रतिक्रिया बल

वरीलपैकी कोणती विधाने सत्य आहेत ?

(1) (a) आणि (b)	(2) (a), (b), (c) आणि (d)
(3) (b), (c) आणि (d)	(4) (a), (b) आणि (c)

If a heavy load is pulled along a smooth horizontal surface, then the force acting on the load may be :

- (a) The applied force in the horizontal direction.
- (b) The force of gravity acting on the load vertically downwards.
- (c) The force of friction acting in the horizontal direction opposite the motion.
- (d) Reaction force due to the horizontal surface.

Which of the above statements are true ?

(1) (a) and (b)	(2) (a), (b), (c) and (d)
(3) (b), (c) and (d)	(4) (a), (b) and (c)
-

कचव्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

54. खालीलपैकी कार्बनचे अऱ्लोट्रॉप कुठले ते सांगा ?

- (a) कार्बन हलाईडिस   (b) डायमंड   (c) फुलरीन्स   (d) ग्राफाईट   (e) कॅओइट
 (1) सर्व पर्याय योग्य   (2) (b), (c), (d)   (3) (a), (b), (c)   (4) (a), (b), (d)

The allotropes of carbon are :

- (a) Carbon halides   (b) Diamond   (c) Fullerenes   (d) Graphite   (e) Chaoite
 (1) All above   (2) (b), (c), (d)   (3) (a), (b), (c)   (4) (a), (b), (d)

55. आॅक्सीजन निसर्गात किती आयसोटोप्स मध्ये आढळतो ?

- (1) 2   (2) 3   (3) 4   (4) 1

Oxygen occurs in nature in _____ isotopic forms.

- (1) 2   (2) 3   (3) 4   (4) 1

56. खालीलपैकी योग्य वाक्यांची निवड करा.

- (a) ध्वनिलहरी वायू पदार्थपेक्षा स्थायू पदार्थातून वेगाने जातात.
 (b) ध्वनिलहरी निर्वात पोकळीतून सर्वात जलद गतीने जातात.
 (c) ध्वनिलहरी अनुलंब लहरी आहेत.
 (d) ध्वनिलहरी द्रव पदार्थपेक्षा वायू पदार्थातून कमी वेगाने जातात.
 (1) (a), (c) आणि (d) फक्त   (2) (a) आणि (b) फक्त
 (3) (c) आणि (d) फक्त   (4) (b) आणि (d) फक्त

Choose correct statements from the following :

- (a) Sound waves travel faster in solids than in gases.
 (b) Sound waves travel fastest through vacuum
 (c) Sound waves are longitudinal waves
 (d) Sound waves travel slower in gases than in liquids.
 (1) (a), (c) and (d) only   (2) (a) and (b) only
 (3) (c) and (d) only   (4) (b) and (d) only

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

57. वनस्पतींना द्विनामपद्धती कोणत्या वनस्पती शास्त्रज्ञाने सुरू केली ?

(1) बेसे	(2) बेंथम आणि हुकर
(3) कार्लस् लिनायस	(4) थिओफ्रास्टस्

Which Botanist introduced the 'Binomial' nomenclature to the plants ?

(1) Bessey	(2) Bentham and Hooker
(3) Carolus Linnaeus	(4) Theophrastus
-

58. कोणती प्राणी पेशी मेदाचे संश्लेषण, संग्रहन आणि चयापचय करते ?

(1) अभिस्तर उती	(2) मेद उती
(3) योजी उती	(4) स्नायू उती

Which animal tissue synthesizes, stores and metabolizes fat ?

(1) Epithelial tissue	(2) Adipose tissue
(3) Connective tissue	(4) Muscle tissue
-

59. विषाणु (व्हायरस) _____ असतात.

(1) एकपेशीय जीव	(2) पेशीभित्रिहित पेशी
(3) बहूपेशीय जीव	(4) अपेशीय जीव

Viruses are :

(1) Unicellular Organisms	(2) Cellular without cell wall
(3) Multicellular Organisms	(4) Non-cellular Organisms
-

60. खालीलपैकी विसंगत पर्याय कोणता ?

(1) प्रगंडीका	(2) उर्विका	(3) बहीप्रकोष्ठ	(4) अंसफलक

Spot the odd one out ?

(1) Humerus	(2) Femur	(3) Radius	(4) Scapula
-

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

61. फुलांमधील आवश्यक मंडळ कोणते ?

(1) निदल आणि परिदल	(2) निदल आणि दल
(3) पुमंग आणि जायांग	(4) निदल पुंज आणि पुंकेसर

Which of the following are essential whorls of the flowers ?

(1) Sepal and Tepal	(2) Sepal and Petal
(3) Androecium and Gynoecium	(4) Calyx and Stamens
-

62. यूरिआ चे वहन कोण करते ?

(1) जीवद्रव्य + रक्त	(2) रक्त + ऑक्सीजन
(3) तांबऱ्या रक्त पेशी + कार्बन डाय ऑक्साईड	(4) पांढऱ्या रक्त पेशी + लाळ

Urea is transported by :

(1) Plasma + Blood	(2) Blood + O ₂
(3) RBC + CO ₂	(4) WBC + Saliva
-

63. खालील विधानांची सत्यता पडताळा.

‘अन संरक्षण समिती’ प्रकाशन 398 द्वारा रासायनिक पदार्थाच्या अनप्रक्रियेतील वापरा संबंधी खालील मार्गदर्शक तत्वे दिलेली आहेत. त्यांची सत्यता पडताळा.

- (a) अन्नाचे सत्व टिकविण्यासाठी अॅन्टीऑक्सीडंट चा वापर.
  - (b) अन्न टिकवून ठेवण्यासाठी अॅन्टीमायक्रोबीअल व इनर्ट गॅसचा वापर.
  - (c) रंग व चव देणाऱ्या पदार्थाचा वापर करून अन्नाचे सुशोभिकरण करणे.
  - (d) अन्न प्रक्रियेत बफर्स चा वापर करणे.
(1) सर्व विधाने सत्य आहेत	(2) (a), (b), (c) सत्य
(3) (a) आणि (d) सत्य	(4) सर्व विधाने असत्य आहेत

Which of the following statements are true ? The guidelines for “the use of chemical additives in food processing” by Food Protection Committee in publication 398 include :

- (a) Use of antioxidants to maintain nutritional value.
  - (b) Use of anti microbial agents and inert gases for food stability.
  - (c) Use of colouring and flavouring agents to enhance the attractiveness.
  - (d) Use of buffers in food processing.
(1) All are true	(2) (a), (b), (c) are true
(3) (a) and (d) are true	(4) All are false
-

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

64. खालीलपैकी कुठले विधान सत्य आहे ?

- (a) इंडिगो-ब्ल्यु हा नैसर्गिक रंग आहे.
- (b) अलिज़रीन हा कृत्रीम रंग आहे.
- (1) दोन्ही सत्य
- (2) (a) सत्य, (b) असत्य
- (3) (a) असत्य, (b) सत्य
- (4) दोन्ही असत्य

Which of the following statements is true ?

- (a) Indigo - blue is a natural dye.
- (b) Alizarin is a synthetic dye.
- (1) Both true
- (2) (a) true, (b) false
- (3) (a) false, (b) true
- (4) Both false

65. सुकरोज चे पाण्याबरोबर संयोग होऊन पृथक्करण झाल्यास समप्रमाणात कुठले मिश्रण तयार होते ?

- (1) ग्लुकोज आणि रीबोज
- (2) फ्रक्टोज आणि रीबोज
- (3) ग्लुकोज आणि फ्रक्टोज
- (4) लॅक्टोज आणि माल्टोज

Upon hydrolysis, sucrose yields equimolar mixture of :

- (1) Glucose and ribose
- (2) Fructose and ribose
- (3) Glucose and fructose
- (4) Lactose and maltose

66. सिमेंटची निर्मिती ही खालीलपैकी कुठल्या घटकांपासून झालेली आहे ?

- (1) $\text{CaO} - \text{SiO}_2 - \text{Al}_2\text{O}_3$
- (2) $\text{CaO} - \text{Al}_2\text{O}_3 - \text{MgO}$
- (3) $\text{SiO}_2 - \text{Al}_2\text{O}_3 - \text{AlCl}_5$
- (4) $\text{CaO} - \text{SiO}_2 - \text{AlCl}_3$

The composition of cement is :

- (1) $\text{CaO} - \text{SiO}_2 - \text{Al}_2\text{O}_3$
- (2) $\text{CaO} - \text{Al}_2\text{O}_3 - \text{MgO}$
- (3) $\text{SiO}_2 - \text{Al}_2\text{O}_3 - \text{AlCl}_5$
- (4) $\text{CaO} - \text{SiO}_2 - \text{AlCl}_3$

कचव्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

67. कोणते मिश्रण नाही?

What is not a mixture?

- (1) Water   (2) Air   (3) Soil   (4) Chalk

68. नायटोजन स्थिरीकरण मध्ये मूलभूत गरजेचे घटक नमूद करा.

- (a) नायट्रोजनेज (b) फेरडॉक्सीन
 (c) एटीपी (d) एअरोबीक कंडीशन
 (1) सर्व पर्याय योग्य (2) (a), (b), (c) (3) (a), (b), (d) (4) (a), (c), (d)

The fundamental requirements for nitrogen fixation are :

(a) Nitrogenase	(b) Ferredoxin
(c) ATP	(d) Aerobic conditions
(1) All the above	(2) (a), (b), (c)
(3) (a), (b), (d)	(4) (a), (c), (d)

69. ડીએનએ મધ્યે થાયમીન હા નેહમી કૃઠલ્યા અમાયનો ઑસિડ શી જોડી બનવિતો?

- (1) अँडेनायीन   (2) सायटोसीन   (3) ग्वानीन   (4) थायमीन

In DNA, thymine always pairs with _____.

- (1) Adenine   (2) Cytosine   (3) Guanine   (4) Thymine

70. प्रथिनांच्या निर्मितीत कुठल्या RNA चे महत्वाचे कार्य आहे?

- (1) m RNA   (2) t RNA   (3) i RNA   (4) r RNA

In protein synthesis, which RNA plays an important role?

- (1) m RNA   (2) t RNA   (3) i RNA   (4) r RNA

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

71. घटनेच्या कलम 22 अंतर्गत, काही गोष्टींचा अपवाद वगळता प्रतिबंधक स्थानबद्धते अंतर्गत जास्तीत जास्त किती काळ एखाद्या व्यक्तिला स्थानबद्ध केले जाऊ शकते?

- (1) 2 महिने   (2) 3 महिने   (3) 4 महिने   (4) 6 महिने

Under Article 22 of the Constitution of India, with the exception of certain provisions stated there in, what is the maximum period for detention of a person under preventive detention?

- (1) 2 months   (2) 3 months   (3) 4 months   (4) 6 months
-

72. स्वतंत्र भारतात खालीलपैकी कोणती कायदेशीर तरतुद आपणास ग्रामीण सामाजिक, आर्थिक समवाटणी न्याय देण्याच्या दृष्टीने सर्वांत प्रभावी वाटते?

- (1) वन हक्क कायदा   (2) शेतजमीन कूळ कायदा
 (3) कृषी कमाल जमीन धारणा कायदा   (4) कर्जमुक्ती कायदा

Which of the following statutory provisions will you view as the most effective instrument of rural socio-economic distributive justice in the independent India?

- (1) Forest Rights Act   (2) Agricultural Tenancy Act
 (3) Agricultural Land Ceiling Act   (4) Debt Relief Act
-

73. खालीलपैकी कोणत्या घटनादुरुस्तीद्वारे राजकीय पक्षांतरावर अंकुश आणण्याचा प्रयत्न झाला?

- (1) 42 वी   (2) 52 वी   (3) 62 वी   (4) 70 वी

Which one of the following amendments to the Constitution of India sought to curb political defections?

- (1) 42nd   (2) 52nd   (3) 62nd   (4) 70th
-

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

74. पुढील दोन विधानपैकी कोणते योग्य आहे?

Which of the following two statements is **correct** ?

75. राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोगाचे अध्यक्ष आणि सदस्यांची नेमणक खालीलपैकी सदस्य असलेली समिती करते :

(a) लोकसभेचे अध्यक्ष	(b) राज्यसभेचे उपाध्यक्ष
(c) लोकसभेतील विरोधी पक्षनेते	(d) राज्यसभेतील विरोधी पक्षनेते
(e) पंतप्रधान	(f) केंद्रीय गृहमंत्री

योग्य पर्याय निवड़ा :

The Chairman and Members of the National Human Rights Commission are appointed on the recommendations of a committee consisting of :

- (a) Speaker of the Lok Sabha
  - (b) Deputy Chairman of the Rajya Sabha
  - (c) Leader of the Opposition in the Lok Sabha
  - (d) Leader of the Opposition in the Rajya Sabha
  - (e) Prime Minister
  - (f) Union Home Minister

Select the correct answer from the codes given below :

(1) (a), (c), (e) and (f)	(2) (a), (c) and (e)
(3) (a), (c), (d) and (e)	(4) (a), (b), (c), (d), (e) and (f)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

76. पुढील दोन विधानांचा विचार करा :

Consider the following two statements :

- (a) Our stomach produces hydrochloric acid. It helps in digestion of food. During indigestion the stomach produces too much acid causing pain and irritation.
  - (b) Magnesium hydroxide (milk of magnesia) is often used in the above condition which is an analgesic ?

Which is a completely **correct** statement ?

77. खालीलपैकी कोणत्या खटल्याचा परिणाम म्हणून संसदेने 24 वी घटना दुरुस्ती कायदा संमत केला?

Which one of the following cases prompted the Parliament to enact 24th Constitutional Amendment Act ?

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

78. काही नैसर्गिकरित्या आढळणारे acids (आम्ल) त्यांच्या स्रोतासह दिलेले आहेत.

चुकीची जोडी ओळखा :

(a) क्विनेगर - ऑसिटिक ऑसिड	(b) संत्री - सायट्रिक ऑसिड		
(c) चिंच - टारटारिक ऑसिड	(d) टोमेंटो - ऑक्झालिक ऑसिड		
(e) आंबट दूध (दही) - लॉक्टिक ऑसिड	(f) लिंबू - सायट्रिक ऑसिड		
(g) किटकाचा डंग - मेथॅनॉइक ऑसिड	(h) नेटलचा डंग - सल्फ्युरिक ऑसिड		
(1) (c)	(2) (d)	(3) (g)	(4) (h)

Some naturally occurring acids are given below with their sources.

Identify the incorrect pair :

(a) Vinegar - Acetic acid	(b) Oranges - Citric acid		
(c) Tamarind - Tartaric acid	(d) Tomatoes - Oxalic acid		
(e) Sour milk (curds) - Lactic acid	(f) Lemons - Citric acids		
(g) Ant sting - Methanoic acid	(h) Nettle sting - Sulphuric acid		
(1) (c)	(2) (d)	(3) (g)	(4) (h)

79. खालील विधाने पहा :

- (a) लोकसभेमध्ये पारित न झालेले, परंतु राज्यसभेत प्रलंबित असलेले विधेयक, लोकसभा विसर्जित झाल्यास व्यपगत होते.
- (b) सदने संस्थांनी झाल्यास संसदेतील प्रलंबित विधेयके व्यपगत होतात.

वरीलपैकी कोणते/ती विधान/ने बरोबर आहे/त ?

(1) फक्त (a)	(2) (a) नाही आणि (b) सुद्धा नाही
(3) (a) आणि (b) दोन्ही	(4) फक्त (b)

Consider the following statements :

- (a) Bill pending in the Rajya Sabha which has not been passed by the Lok Sabha shall lapse on dissolution of the Lok Sabha.
- (b) A Bill pending in Parliament shall lapse by reason of Prorogation of the houses.

Which of the statement/s given above is/are correct ?

(1) Only (a)	(2) Neither (a) nor (b)
(3) Both (a) and (b)	(4) Only (b)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

80. इंग्रजी सत्तेविरुद्ध महात्मा गांधीच्या नेतृत्वाखालील अहिंसक आंदोलनापैकी जनमानसाला गतिशिल करणारी सगळ्यात प्रभावी चळवळ तुमच्या मते कोणती ?

- (1) चलेजाब चळवळ
- (2) स्वदेशीचा वापर व परदेशी मालावर बहिष्कार चळवळ
- (3) सविनय कायदेभंग चळवळ
- (4) उपोषण

Which of the following non-violent movements led by Mahatma Gandhi against the British Raj, you would rank as the most effective to mobilize the masses ?

- (1) Quit India Movement
  - (2) Swadesi use and Boycott of foreign goods Movement
  - (3) Civil Disobedience Movement
  - (4) Fasting
-

81. खाली नमूद केलेली राज्ये निर्माण केल्याचा किंवा पूर्ण राज्याचा दर्जा दिल्याचा योग्य कालानुक्रम काय आहे ?

- (a) नागालॅंड
- (b) आंध्र प्रदेश
- (c) हरियाणा
- (d) महाराष्ट्र

योग्य पर्याय निवडा :

(1) (a), (b), (c) आणि (d)	(2) (a), (b), (d) आणि (c)
(3) (b), (a), (d) आणि (c)	(4) (b), (d), (a) आणि (c)

What is the correct chronological order in which the following states of the Indian Union were created or granted full statehood ?

- (a) Nagaland
- (b) Andhra Pradesh
- (c) Haryana
- (d) Maharashtra

Select the correct answer using the codes given below :

(1) (a), (b), (c) and (d)	(2) (a), (b), (d) and (c)
(3) (b), (a), (d) and (c)	(4) (b), (d), (a) and (c)
-

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

82. नागरिकत्व कायदा 1955 अंतर्गत, खालीलपैकी कोणत्या पर्यायाद्वारे एखादी व्यक्ती भारताचा नागरिक बनू शकते ?

(a) भूमी अधिग्रहीत झाल्यामुळे	(b) वारसा हक्काने	(c) जन्म भारतात झाल्याने
(d) राष्ट्रियोकरणाद्वारे	(e) नोंदणी द्वारे	

खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडा :

(1) (b), (c), (d) आणि (e)	(2) (a), (b), (c) आणि (d)
(3) (a), (c), (d) आणि (e)	(4) (a), (b), (c) आणि (e)

Under the Citizenship Act 1955, by which of the following ways can a person become a citizen of India ?

(a) By incorporation of territory	(b) By descent	(c) By birth
(d) By nationalisation	(e) By registration	

Select the correct answer using the codes given below :

(1) (b), (c), (d) and (e)	(2) (a), (b), (c) and (d)
(3) (a), (c), (d) and (e)	(4) (a), (b), (c) and (e)
-

83. 2011 च्या जनगणनेनुसार कोणत्या राज्याचा लोकसंख्या वाढीचा दर उणे होता ?

(1) गोवा	(2) त्रिपुरा	(3) नागालँड	(4) अरुणाचल प्रदेश

Which state of India has negative population growth rate as per census 2011 ?

(1) Goa	(2) Tripura
(3) Nagaland	(4) Arunachal Pradesh
-

84. भारतातील सर्वात सर्वोच्च सन्मान 'भारत रत्न' पुरस्काराची सुरुवात कोणत्या वर्षापासून झाली व आतापर्यंत तो किती लोकांना देण्यात आला ?

(1) 1952, 67	(2) 1954, 41	(3) 1969, 45	(4) 1972, 41

In which year 'Bharat Ratna', the India's highest civilian award was instituted and how many persons have been honoured with this award so far ?

(1) 1952, 67	(2) 1954, 41	(3) 1969, 45	(4) 1972, 41
-

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

85. 'जयमाला शिलेदार' यांच्या बाबतच्या खालील विधानांचा विचार करा :

- (a) इंदूर येथे जन्म व 'संगीत अलंकार' पदवी प्रथम क्रमांकाने उत्तीर्ण.
  - (b) 'पद्म भूषण' ने सन्मानित आणि 'संगीत नाटक अकादमी' पुरस्कार प्राप्त.
- वरील विधानांपैकी कोणते/कोणती विधान/ने बरोबर आहे/आहेत ?
- (1) फक्त (a)
  - (2) फक्त (b)
  - (3) (a) व (b) दोन्ही बरोबर
  - (4) (a) व (b) दोन्ही चूक

Consider the following statements about 'Jaymala Shiledar'.

- (a) Born in Indore and obtained Degree of 'Sangeet Alankar' with First Rank.
- (b) Honoured with 'Padma Bhushan' and 'Sangeet Natak Academy' award.

Which of the above statements is/are correct ?

- (1) (a)only
  - (2) (b) only
  - (3) (a) and (b) both correct
  - (4) Neither (a) nor (b)
-

86. विधानसभेचे कामकाज कोणत्या भाषेतून चालते ?

- (1) मराठीतून
- (2) मराठी किंवा हिंदीतून
- (3) मराठी किंवा इंग्रजीतून
- (4) मराठी, हिंदी किंवा इंग्रजीतून

In the Legislative Assembly the official work is carried out in which language ?

- (1) Marathi
  - (2) Marathi or Hindi
  - (3) Marathi or English
  - (4) Marathi, Hindi or English
-

87. भारत सरकारने 26 जून 2013 रोजी कोणत्या औषधावर बंदी आणली ?

- (1) अनल्जिन
- (2) परॉसिटॅमॉल
- (3) प्रोक्टोलॉल
- (4) विक्स

Which drug has been banned by the Union Government on June 26, 2013 ?

- (1) Analgin
  - (2) Paracetamol
  - (3) Proctolol
  - (4) Vicks
-

कच्च्या कापासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

88. पुढील कोणती विधाने योग्य आहेत ?

- (a) ऑक्सिजनयुक्त रक्त आणि बिनाऑक्सिजन रक्त यांचे मिश्रण होऊ नये म्हणून पक्ष्यांमध्ये व स्तनप्राण्यांत चार दालनांचे हृदय आहे.
  - (b) ऑफिबियनस व काही सरपटणाच्या प्राण्यांमध्ये काही प्रमाणात ऑक्सिजनयुक्त व बिनाऑक्सिजन रक्त मिश्रण होण्यास हरकत नसते म्हणून त्यांचे हृदय तीन दालनांचे असते.
  - (c) माश्यांमध्ये केवळ दोन दालनांचे हृदय असते कारण रक्त गिल्स मध्ये जाऊन ऑक्सिजनयुक्त होते व नंतर शरीराच्या इतर भागात जाते.
- (1) (a) व (b)   (2) (b) व (c)   (3) (a) व (c)   (4) (a), (b) व (c)

Which of the following statements are **correct** ?

- (a) So as to prevent oxygenated blood from mixing with deoxygenated blood birds and mammals have four chambered hearts.
  - (b) Amphibians and some reptiles tolerate some mixing of oxygenated and deoxygenated blood and therefore have three chambered hearts.
  - (c) Fishes have only two chambered hearts as here blood is pumped to gills to get oxygenated which then passes to the rest of the body.
- (1) (a) and (b)   (2) (b) and (c)   (3) (a) and (c)   (4) (a), (b) and (c)

89. खालीलपैकी कोणती जोडी चूक आहे ?

- (a) अग्नि V - आंतरखंडीय पल्ल्याचे क्षेपणास्त्र
  - (b) त्रिशूल - सुपरसोनिक क्रूझ क्षेपणास्त्र
  - (c) शौर्य - हायपरसोनिक क्रूझ क्षेपणास्त्र
  - (d) धनुष - अल्प पल्ल्याचे क्षेपणास्त्र
- (1) (a) आणि (d)   (2) (b) आणि (c)   (3) फक्त (d)   (4) फक्त (b)

Which one of the following pairs is **not** correctly matched ?

- (a) Agni V - Intercontinental Range Missile.
  - (b) Trishul - Supersonic Cruise Missile.
  - (c) Shourya - Hypersonic Cruise Missile
  - (d) Dhanush - Short Range Missile.
- (1) (a) and (d)   (2) (b) and (c)   (3) Only (d)   (4) Only (b)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

90. फॉरेस्ट रिसर्च इन्स्टिट्युट बाबतच्या खालील विधानांचा विचार करा :

- (a) तिची स्थापना 'ब्रिटिश इंपेरिअल फॉरेस्ट स्कूल' म्हणून 1906 मध्ये करण्यात आली होती.
- (b) 1947 मध्ये इंपेरिअल फॉरेस्ट रिसर्च इन्स्टिट्युट म्हणून पुनर्स्थापना करण्यात आली.
- (c) ती उत्तराखण्डमध्ये देहरादून येथे आहे.
- (d) 1991 मध्ये तिला अभिमत विद्यापिठाचा दर्जा देण्यात आला.

वरीलपैकी कोणते/कोणती विधाने बरोबर आहेत ?

(1) फक्त (a) व (c)	(2) फक्त (b) आणि (c)
(3) फक्त (c) आणि (d)	(4) फक्त (a), (c) व (d)

Consider the following statements about the Forest Research Institute (India).

- (a) It was founded as the 'British Imperial Forest School' in 1906.
- (b) It was reestablished as the Imperial Forest Research Institute in 1947.
- (c) It is located in Dehradun (Uttarakhand).
- (d) It was declared as deemed university in 1991.

Which of the above statements is/are correct ?

(1) (a) and (c) only	(2) (b) and (c) only
(3) (c) and (d) only	(4) (a), (c) and (d) only

91. साहित्य अकादमी पुरस्कारासंदर्भात सूची "A" व सूची "B" मधील जोड्या जुळवा.

सूची-A

सूची-B

(व्यक्ति)

(पुरस्कार वर्ष)

(a) श्याम मनोहर	(i) 2011
(b) वसंत डहाके	(ii) 2009
(c) अशोक केळकर	(iii) 2010
(d) माणिक गोडघाटे (ग्रेस)	(iv) 2008
(a) (b) (c) (d)	
(1) (i) (ii) (iii) (iv)	
(2) (iv) (ii) (iii) (i)	
(3) (iii) (i) (ii) (iv)	
(4) (ii) (iii) (i) (iv)	

Match the list "A" with list "B" with reference to Sahitya Academy Awards :

List - A

List - B

(Person)

(Award year)

(a) Shyam Manohar	(i) 2011
(b) Vasant Dahake	(ii) 2009
(c) Ashok Kelkar	(iii) 2010
(d) Manik Godghate	(iv) 2008
(a) (b) (c) (d)	
(1) (i) (ii) (iii) (iv)	
(2) (iv) (ii) (iii) (i)	
(3) (iii) (i) (ii) (iv)	
(4) (ii) (iii) (i) (iv)	

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

92. अतारांकित प्रश्नाचे उत्तर किती काळात देण्याची सर्वसाधारणपणे शासनास मुभा असते ?

(1) आठवड्यात	(2) पंधरवड्यात
(3) महिन्यात	(4) तीन महिन्यात

Within what period is the Government entitled to reply an unstarred question generally ?

(1) Within a week	(2) Within fifteen days
(3) Within a month	(4) Within three months
-

93. यादी क्र.I ची यादी क्र.II शी जुळणी करा आणि खाली दिलेल्यामधून बरोबर सांकेतिकांची निवड करा :

यादी - I

(नियोजित ऊर्जा प्रकल्प)

(a) चुटका	(i) 9564
(b) जैतापूर	(ii) 1400
(c) मिठी विरदा (विराडी)	(iii) 3300
(d) कोव्वादा	(iv) 6600
(a) (b) (c) (d)	
(1) (ii) (iii) (iv) (i)	
(2) (i) (ii) (iii) (iv)	
(3) (iii) (iv) (i) (ii)	
(4) (iv) (i) (ii) (iii)	

यादी - II

(मेगावॅटमध्ये क्षमता)

Match list-I with list-II and select the correct codes given below :

List-I

(Planned power projects)

(a) Chutka	(i) 9564
(b) Jaitapur	(ii) 1400
(c) Mithi Virdi (Viradi)	(iii) 3300
(d) Kovvada	(iv) 6600
(a) (b) (c) (d)	
(1) (ii) (iii) (iv) (i)	
(2) (i) (ii) (iii) (iv)	
(3) (iii) (iv) (i) (ii)	
(4) (iv) (i) (ii) (iii)	

List-II

(Capacity in MW)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

94. चारा घोटाळ्याच्या संदर्भात खालीलपैकी कोणी राजदचे (राष्ट्रीय जनता दलाचे) प्रमुख लालू प्रसाद यादव यांना दोषी ठरविले?

(1) झारखंड उच्च न्यायालय	(2) भारताचे सर्वोच्च न्यायालय
(3) सीबीआयचे विशेष न्यायालय	(4) पटणा उच्च न्यायालय

Which one of the following convicted RJD (Rashtriya Janata Dal) Chief Lalu Prasad Yadav in a fodder scam ?

(1) Jharkhand High Court	(2) Supreme Court of India
(3) Special CBI Court	(4) Patna High Court
-

95. मंगळाकडे (Mars) जाण्यासाठी खालील सहा देशांनी अथवा एजेंसींनी हाती घेतलेल्या मोहीमांना काळ क्रमवारीने लावा :

(a) अमेरिका	(b) रशिया
(c) चीन	(d) जपान
(e) युरोपिय स्पेस एजेंसी	(f) भारत
(1) अमेरिका, रशिया, चीन, जपान, भारत, युरोपिय स्पेस एजेंसी	
(2) रशिया, अमेरिका, जपान, युरोपिय स्पेस एजेंसी, चीन, भारत	
(3) रशिया, जपान, अमेरिका, चीन, युरोपिय स्पेस एजेंसी, भारत	
(4) अमेरिका, रशिया, जपान, चीन, युरोपिय स्पेस एजेंसी, भारत	

Give the correct chronological sequence of the missions undertaken to Mars by the six countries or agencies given below :

(a) America	(b) Russia
(c) China	(d) Japan
(e) European Space Agency	(f) Bharat
(1) America, Russia, China, Japan, Bharat, European Space Agency.	
(2) Russia, America, Japan, European Space Agency, China, Bharat	
(3) Russia, Japan, America, China, European Space Agency, Bharat.	
(4) America, Russia, Japan, China, European Space Agency, Bharat.	
-

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

96. अरविंद केजरीवाल, दिल्लीचे नवीन मुख्यमंत्री व आम आदमी पार्टी बाबत पुढील दोन विधाने पहा :

- (a) ते आय.आय.टी. कानपूरचे माजी विद्यार्थी आहेत.
- (b) त्यांच्या पार्टीने दिल्लीच्या नुकत्याच झालेल्या निवडणुकीत 70 पैकी 29 ठिकाणी विजय प्राप्त केला.

पर्याय :

(1) केवळ (a) बरोबर	(2) केवळ (b) बरोबर
(3) (a) व (b) दोन्ही विधाने बरोबर	(4) (a) व (b) दोन्ही विधाने चूक

Consider the following two statements about Arvind Kejriwal, the new chief Minister of Delhi and the leader of Aam Aadmi Party :

- (a) He is an alumni of IIT Kanpur.
- (b) In the recent elections held in Delhi his party won 29 of the 70 seats.

Options :

(1) Only (a) is right	(2) Only (b) is right
(3) Both (a) and (b) are right	(4) Neither (a) nor (b) is right
-

97. भारताच्या अणुऊर्जा आयोगाच्या अध्यक्षांची कालानुक्रमे मांडणी करा :

(a) होमी भाभा	(b) राजा रामण्णा
(c) एच.एन.सेठना	(d) विक्रम साराभाई
(1) (a), (d), (c), (b)	(2) (a), (c), (b), (d)
(3) (b), (a), (d), (c)	(4) (b), (c), (a), (d)

Arrange in chronological order the chairmen of Atomic Energy Commission of India ?

(a) Homi Bhabha	(b) Raja Ramanna
(c) H.N. Sethna	(d) Vikram Sarabhai
(1) (a), (d), (c), (b)	(2) (a), (c), (b), (d)
(3) (b), (a), (d), (c)	(4) (b), (c), (a), (d)
-

98. खालीलपैकी कोणती न्यूज एजन्सी (वृत्तसंस्था) जगातील सर्वात जुनी आहे ?

- (1) रयुटर (इंग्लंड)
- (2) एजेन्सी फ्रान्स-प्रेस (फ्रान्स) (एफपी)
- (3) (डीपीए) डीयुइच प्रेस-एजेंटुर
- (4) टेलीग्राफ एजेन्सी ऑफ द सोविएत युनियन (टास) रशिया

Which one of the following news agencies is the oldest in the world ?

- (1) Reuters (England)
  - (2) Agence France - Presse (France) (AFP)
  - (3) Deutsche Presse - Agentur (DPA)
  - (4) Telegraph Agency of the Soviet Union (TASS), Russia
-

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

99. मारिजुआना या मादक पदार्थाच्या उत्पादन व व्यापाराला कायदेशीर मान्यता देणारे राष्ट्र कोणते ?

- (1) कंबोडिया   (2) श्रीलंका   (3) सिरिया   (4) उरुग्वे

The first country to legalize production and trade of marijuana is :

- (1) Cambodia   (2) Srilanka   (3) Syria   (4) Uruguay

100. अष्टपैलू नट फारूख शेख इतक्यात त्याच्या वयाच्या 65 व्या वर्षी निवृत्तला. हृदयविकाराच्या झटक्याने त्याचे मरण झाले.

त्याने शतरंज के खिलाडी, नूरी, उमराव जान, चश्मे बदूर, कथा, बङ्गार चित्रपटात चांगले काम केले. त्याच्या बहल पुढील दोन विधानांचा विचार करा.

- (a) “जी मंत्रीजी” मध्ये त्याने खात्याच्या सचिवाची भूमिका उत्कृष्ट वर्ठवली.
 (b) त्याला हृदयविकाराचा झटका दुबई येथे आला.

पर्याय :

- (1) केवळ (a) बरोबर   (2) केवळ (b) बरोबर
 (3) (a) व (b) दोन्ही विधाने बरोबर   (4) (a) व (b) दोन्ही विधाने चूक

The versatile actor Farooq Sheikh passed away recently at the age of 65. He died of heart attack. He acted well in Shatranj Ke Khilari, Noorie, Umrao Jaan, Chasme Baddoor, Katha, Bazaar. Consider the following two statements about him.

- (a) In “Ji Mantriji” he performed the role of a Secretary to the Government wonderfully well.
 (b) He suffered the heart attack at Dubai.

Options :

- (1) Only (a) is right   (2) Only (b) is right
 (3) Both (a) and (b) are right   (4) Neither (a) nor (b) is right

- o ० o -

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

सूचना — (पृष्ठ 1 वरून पुढे....)

- (8) प्रश्नपुस्तिकेमध्ये विहित केलेल्या विशिष्ट जागीच कच्चे काम (रफ वर्क) करावे. प्रश्नपुस्तिकेव्यतिरिक्त उत्तरपत्रिकेवर वा इतर कागदावर कच्चे काम केल्यास ते कोंपी करण्याच्या उद्देशाने केले आहे, असे मानले जाईल व त्यानुसार उमेदवारावर शासनाने जारी केलेल्या “परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतवे अधिनियम-82” यातील तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रूपये एक हजार रुक्मेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.
- (9) सदर प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपल्यानंतर उमेदवाराला ही प्रश्नपुस्तिका स्वतःबरोबर परीक्षाकक्षाबाहेर घेऊन जाण्यास परवानगी आहे. मात्र परीक्षा कक्षाबाहेर जाण्यापूर्वी उमेदवाराने आपल्या उत्तरपत्रिकेचा भाग-1 समवेक्षकाकडे न विसरता परत करणे आवश्यक आहे.

नमुना प्रश्न

प्र. क्र. 201. सतीची चाल नष्ट करण्यासाठी कोणी मूलतः प्रयत्न केले?

(1) स्वामी दयानंद सरस्वती	(2) ईश्वरचंद्र विद्यासागर
(3) राजा राममोहन रौय	(4) गोपाळकृष्ण गोखले

ह्या प्रश्नाचे योग्य उत्तर “(3) राजा राममोहन रौय” असे आहे. त्यामुळे या प्रश्नाचे उत्तर “(3)” होईल. आता खालीलप्रमाणे प्रश्न क्र. 201 समोरील उत्तर-क्रमांक “③” हे वर्तुळ पूर्णपणे छायाकित करून दाखवावा. ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे येन वापरू नये.

प्र. क्र. 201. ① ② ● ④

अशा पद्धतीने प्रस्तुत प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाचा तुमचा उत्तरक्रमांक हा तुम्हाला स्वतंत्रतेत्या पुरविलेल्या उत्तरपत्रिकेवरील त्या त्या प्रश्नक्रमांकासमोरील संबंधित वर्तुळ पूर्णपणे छायाकित करून दाखवावा. ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे येन वापरू नये.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामार्फत “ राज्य सेवा (पूर्व) स्पर्धा परीक्षा-२०१४ ” या परीक्षेच्या प्रश्नपत्रिकांच्या उत्तरतालिका उमेदवारांच्या माहितीसाठी वेबसाईटर प्रसिद्ध करण्यात आल्या आहेत. सदर उत्तरतालिकेतील प्रश्न-उत्तरांसंबंधी उमेदवारांना निवेदन करावयाचे असंव्यास पेपर क्र.१ व पेपर क्र.२ ची अभिवेदने एकाच पाकाटातून परंतु पेपर क्र. १ व पेपर क्र. २ ची स्वतंत्र पानावर देऊन ती अधिप्रमाणित स्पष्टीकरण / संदर्भासह टपालाने उपसचिव (गोपनीय) महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, ३ रा मजला, बँक ऑफ इंडिया इमारत, महात्मा गांधी मार्ग, मुंबई-१ या पत्त्यावर पाठवावीत. यासंदर्भात दि. १३ फेब्रुवारी, २०१४ पर्यंत आयोगाकडे पोहोचलेल्या अभिवेदनांची दाखल घेण्यात येईल. तदनंतर आलेली निवेदने विचारात घेतली जाणार नाहीत याची कृपया नोंद घ्यावी.

उत्तरतालिका - KEY

प्रश्न क्रमांक	उत्तरे			
	संच A	संच B	संच C	संच D
1	4	4	1	4
2	4	2	4	4
3	1	2	3	1
4	4	1	1	4
5	2	4	4	4
6	3	1	4	1
7	4	2	4	4
8	4	4	2	2
9	4	4	2	4
10	1	4	3	4
11	3	3	4	3
12	2	4	2	2
13	2	2	4	2
14	4	4	4	3
15	2	3	2	2
16	2	4	3	3
17	1	3	4	1
18	3	3	1	3
19	2	1	1	1
20	1	2	3	3
21	1	4	1	4
22	3	1	1	1
23	4	4	3	1
24	3	1	3	2
25	3	1	4	4

प्रश्न क्रमांक	उत्तरे			
	संच A	संच B	संच C	संच D
26	4	3	2	3
27	1	1	3	1
28	3	2	2	4
29	1	3	1	3
30	4	3	4	2
31	3	2	2	2
32	2	1	2	1
33	4	3	4	4
34	2	2	1	3
35	1	4	3	2
36	3	4	2	4
37	2	1	4	2
38	1	2	3	1
39	1	2	1	1
40	2	2	4	1
41	1	1	1	2
42	2	1	1	1
43	2	2	1	2
44	2	4	2	4
45	1	3	1	2
46	1	1	2	1
47	2	1	2	2
48	4	2	2	3
49	4	2	2	3
50	3	3	3	2

dt. 06th Feb., 2014

प्रश्न क्रमांक	उत्तरे			
	संच A	संच B	संच C	संच D
51	1	2	2	1
52	3	3	1	3
53	2	2	1	2
54	2	1	2	2
55	2	1	2	2
56	1	2	3	1
57	3	4	1	4
58	2	2	4	3
59	4	3	3	3
60	4	4	3	1
61	3	1	2	2
62	1	3	4	4
63	1	2	1	1
64	2	1	1	1
65	3	1	2	2
66	1	3	1	3
67	1	2	3	1
68	2	1	2	1
69	1	1	1	1
70	1	1	1	2
71	2	4	2	2
72	4	4	4	4
73	2	2	4	2
74	4	2	2	2
75	4	1	4	1

प्रश्न क्रमांक	उत्तरे			
	संच A	संच B	संच C	संच D
76	1	4	2	3
77	1	4	3	1
78	4	4	4	4
79	2	3	1	4
80	3	1	4	4
81	4	2	4	4
82	4	4	1	4
83	3	4	4	4
84	2	4	2	1
85	1	4	2	3
86	4	3	3	4
87	1	2	4	4
88	4	3	4	2
89	4	2	1	2
90	3	2	4	2
91	2	3	1	3
92	4	4	2	4
93	1	1	2	3
94	3	2	4	2
95	2	1	1	1
96	4	4	4	4
97	1	1	2	1
98	2	4	3	1
99	4	1	1	4
100	2	2	3	2

dt. 06th Feb.,2014

राज्यसेवा (पूर्व) परीक्षा - 2014

पश्चीमा दि. २ केल्विक्सी, २०१४ CODE : HO3

प्रश्नपत्रिका क्रमांक

BOOKLET NO.

वेळ : 2 (दोन) तास

पेपर क्र. 2

एकूण प्रश्न : 80

एकाण गुण : 200

सूचना

- (1) सदर प्रश्नपुस्तिकेत ८० अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. असा तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.

परीक्षा-क्रमांक	<table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr> <td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> <tr> <td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> </table>																	↑ केंद्राची संकेताक्षरे	↑ शेवटचा अंक

- (2) आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनांत
न विसरता बऱ्लपेनने लिहावा.

(3) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे न विसरता नमूद करावा.

(4) (अ) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचिविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायाकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. ह्याकरिता फक्त काळया शाईचे बऱ्लपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.

(ब) आयोगाने ज्या विषयासाठी मराठी बरोबर इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे. त्या विषयाचा प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापण्यात आला आहे. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुदणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगती निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उपेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताढून पहावा.

(क) मराठी व इंग्रजी आकलनावरील प्रश्न अनुक्रमे फक्त मराठी व फक्त इंग्रजी भाषेत असतील.

(5) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. क्रमाने प्रश्न सोडविणे श्रेयस्कर आहे पण एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालविता पुढील प्रश्नाकडे वळावे. अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक राहिल्यास कठीण म्हणून वगललेल्या प्रश्नांकडे परतणे सोईस्कर ठरेल.

(6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही. एकापेक्षा जास्त उत्तरे नमूद केल्यास ते उत्तर चुकीचे धरले जाईल व त्या चुकीच्या उत्तराचे गुण वजा केले जातील.

(7) (अ) प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उपेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच “उपेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत”.

(ब) प्रश्न क्र. 76 ते 80 या प्रश्नांच्या चुकीच्या उत्तरांसाठी गुण वजा केले जाणार नाहीत. प्रश्न क्र. 76 ते 80 वगळून प्रश्नपत्रिकेतील उर्वरीत प्रश्नांकरिता उपेदवारांनी सोडविलेल्या प्रत्येक चुकीच्या उत्तरासाठी एक तृतीयांश गुण वजा करण्यात येतील.

ताकीद

हा प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली बेळ संपेपर्यंत ही प्रश्नपुस्तिका आयोगाची मालमत्ता असून ती परीक्षाकक्षात उमेदवाराला परीक्षेसाठी वापरण्यास देण्यात येत आहे. ही बेळ संपेपर्यंत सदर प्रश्नपुस्तिकेची प्रति/प्रती, किंवा सदर प्रश्नपुस्तिके तील काही आशय कोणत्याही स्वरूपात प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यक्तीस पुरविणे, तसेच प्रसिद्ध करणे हा गुन्हा असून अशी कृती करणाऱ्या व्यक्तीवर शासनाने जारी केलेल्या “परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचा अधिनियम-82” यातील तरतुदीनुसार तसेच प्रचलित कायद्याच्या तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षांच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

तसेच हा प्रश्नपत्रिकेसाठी विहित केलेली बेळ संपण्याआधी ही प्रश्नपुस्तिका अनधिकृतपणे बाळगणे हा सुद्धा गुन्हा असून तसे करणारी व्यक्ती आयोगाच्या कर्मचारीवृद्धापैकी, तसेच परीक्षेच्या पर्यवेक्षकीयवृद्धापैकी असली तरीही अशा व्यक्तीविरुद्ध उक्त अधिनियमानुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती शिक्षेस पात्र होईल.

पुढील सूचना प्रश्नप्रस्तिकेच्या अंतिम पृष्ठावर पहा

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

खाली दिलेले परिच्छेद वाचा आणि प्रत्येक परिच्छेदावर आधारित विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे नमूद करा. हा प्रश्नांची उत्तरे परिच्छेदावर आधारित असली पाहिजेत.

Read the following passages and respond to the questions that follow each passage. Your responses should be based on the passages.

प्रश्न क्रमांक 1 ते 5 :

“अर्ध्या शतकानंतर भारतीय स्वतःसाठी कस मराव ते शिकले. यात आम्हाला आयलंड आणि रशियातील हुतात्म्यांच्या उदाहरणांमुळे खूपच मदत मिळाली. म्हणून याचं देखील मूळ केवळ भारतातच शोधण चुकीचं होईल, ना?”

“अलबत्, सैफूभाई, सगळ्या जगाचे धागेदोरे एकमेकात गुंतलेले आहेत.”

“शंकर, कोणत्याही क्रांतिकारक चळवळीचं सामर्थ्य दोन गोष्टींवर निर्भर असत. तिला आंतरराष्ट्रीय परिस्थिती आणि उदाहरणांतून किती प्रेरणा मिळते ही एक, आणि देशातला सर्वाधिक क्रांतिप्रवण असा वर्ग तिच्यात किती प्रमाणात भाग घेतो ही दुसरी. पहिल्या शक्तिप्रवाहाची काही उदाहरण आता दिलीच. दुसरा शक्तिस्रोत म्हणजे कामगार, किसान, जनता. क्रांतीची लढाई तेच लढू शकतील, ज्यांच्याकडे हरण्याजोग काहीच नसत. सकीनाच्या ओठांची लाली, हा बंगला आणि बापाची तालुकदारी गाव गमावण्याची भीती ज्याला वाटते, तो कसला क्रांतीचा सैनिक होणार? म्हणून म्हणतो, क्रांतीच वाहन सामान्य जनताच होऊ शकेल.”

“मलाही असच वाटत”.

“छान, आज जनतेत जो उत्साह आहे तो तुला ठाऊक आहे. आता आंतरराष्ट्रीय परिस्थितीमुळे कशी प्रेरणा मिळते बघ. मागच महायुद्ध जगात चांगलीच आग ऐठवून गेल ते युद्ध जुंपल याच कारण साम्राज्यवादांच फळ म्हणजेच भांडवल आणि पक्का माल यासाठी सुरक्षित बाजारपेठा ताव्यात ठेवण्याची किंवा हिरावून घेण्याची धडपड. जर्मनीला नव्या वसाहती हव्या होत्या. पण धरित्रीची तर वाटणी होऊन गेली होती. त्यामुळे युद्ध करूनच वसाहती बळकावण भाग होत. झाल वसाहतीचे धनी असणाऱ्या इंग्लंड आणि फ्रान्सबरोबर जर्मनीची जुंपली. जर्मनी हरला हे बर झाल पण साम्राज्यवादाच्या साखरझोपेत अडथळा आणणारा नवा वैरी जन्माला आला. साम्यवाद! वस्तूचं उत्पादन करायचं ते सान्या मानवांना सुखी आणि समृद्ध करण्यासाठी; नफा मिळवण्यासाठी नव्हे. यंत्रामध्ये सुधारणा होतात, कारखाने वाढतात, मालाची पैदास वाढते आणि त्याच्या विक्रीसाठी मोठी बाजारपेठ लागते. पण गिन्हाइकाच्या हाती पैसा खेळावा लागतो. त्यासाठी प्रत्येक गिन्हाइकाला पुरेस वेतन मिळाल पाहिजे. पैसा कमी पडला तर मालाची खेरेदी घटेल. तो माल गोदामात पडून राहील. मंदी येईल. उत्पादन घटवाव लागेल; तसतसे कारखाने बंद पडतील, तेवढेच कामगार बेकार होतील. आणि खेरेदीला पैसा नसेल तर ते काय खेरेदी करणार? आणि कारखाने तरी कसले चालणार? साम्यवाद सांगतो, नफ्याचा लोभ सोडा. आपला देश आणि सगळ जग हे एक कुटुंब मानून गरजेपुरत्याच वस्तू बनवा. प्रत्येकाकडून त्याच्या कार्यक्षेत्रेनुसार काम घ्या, त्याच्या गरजा भागवण्याइतक्या जीवनावश्यक गोष्टी द्या. हे सगळं होईल पण जिमिनीवर किंवा कारखान्यावर कुणा एकाची मालकी नसावी. उत्पादनाची सर्व साधन भल्यामोठ्या कुटुंबाच्या मालकीची हवीत.”

Question number 1 to 5 :

“Half a century later, Indians learnt to die for their cause. In this pursuit we were greatly helped by the examples of martyrs from Ireland and Russia. Thus, it will be wrong to search for the causes thereof only within India, right ?”

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

"Of Course, Saifubhai. Whole world is interconnected."

"Shankar, the success of any revolutionary movement is dependent on two things. First, how much inspiration it draws from international conditions and examples. Second, how much of the most revolution prone class participates in it. I have already given some examples of the first. The second source is that of the workers, the farmers, the people. Only those can fight the revolutionary battle who have nothing to lose. How can someone who is afraid of being deprived of Sakina's luscious lips, this bungalow and the hereditary rights over villages be a revolutionary fighter ? Therefore I say, only the ordinary people can be the vehicle of the revolution."

"I too agree".

"Fine, you are aware of the public enthusiasm. Now, see how the international conditions can be inspiring. The last world war evoked a lot of fire. It was fought at the instance of imperialism the last ditch effort to have a control over the safe markets for capital and finished goods. Germany wanted new colonies but the world was already divided. So, the war was necessary for grabbing the colonies. As a result, Germany got entangled in a war with England and France, who owned the colonies. It was good that Germany lost the war, however a new enemy to the kicking imperialism was born - Communism awakening imperialism out of its slumber. Goods should be produced for the happiness and prosperity, of all the mankind, not for profit. Machines are improved, industries proliferate, production increases and a large market is required for its sale. However, that requires rolling cash in the hands of the consumer. Consumers should be paid their wages adequately. If there is a decrease in cashflow, sale of goods will decrease. Goods will pile up in godowns. There will be a financial depression. Production will have to be reduced. Factories will close down. People will lose jobs. What can they buy without money ? How will factories be run ? Communism says, give up the lust for profit. Think of your country and the world as a family and produce only what you need. Let everybody work according to his capacity. Give him the necessities of life as per his needs. All of this can happen if land or factories will not be individually owned. All the means of production should belong to one big family."

1. पुढील विधानांचा उताऱ्याच्या संदर्भात विचार करा.

साम्यवादात

- (a) उत्पादनांची साधने एकत्रित मालकीची असावीत.
- (b) नफ्याचा लोभ सोडावा.
- (c) व्यक्तींना गरजेपुरत्याच जीवनावश्यक गोष्टी मिळाव्यात.
- (1) तिन्ही बरोबर व (a) हे (c) करिता आवश्यक.
- (2) तिन्ही बरोबर व (b) हे (c) करिता आवश्यक.
- (3) तिन्ही बरोबर (a) व (b) हे (c) करिता आवश्यक.
- (4) (a) व (b) बरोबर (c) चूक.

Consider the following statements with reference to the paragraph.

- (a) Means of production should be commonly owned.
- (b) Profit should not be a motive.
- (c) Individuals should get goods only as much as they need.
- (1) All three are correct and (a) is necessary for (c)
- (2) All three are correct and (b) is necessary for (c)
- (3) All three are correct and (a) and (b) are necessary for (c)
- (4) (a) and (b) are correct (c) is not

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

2. सैफूभाईच्या मते साम्यवाद काय सांगतो ?

- (a) नफ्याचा लोभ सोडावा.
- (b) लोकांना भरपूर वेतन द्यावे.
- (c) उत्पादनाच्या साधनांवर एकत्रित मालकी असावी.
- (d) प्रत्येकाकडून त्याच्या गरजेनुसार काम करून घ्यावे.

(1) (a), (b), (c)   (2) (a), (c), (d)   (3) (a), (b), (d)   (4) (a), (c)

According to Saifubhai, what does Communism profess ?

- (a) Give up the lust for profit.
- (b) People should be paid generous wages.
- (c) Means of production should be commonly owned.
- (d) Everyone should be made to work according to one's need.

(1) (a), (b), (c)   (2) (a), (c), (d)   (3) (a), (b), (d)   (4) (a), (c)

---

3. पुढील विधानांपैकी कोणते विधान योग्य आहे/आहेत ?

- (a) जर्मनीला भांडवल व पक्का माल हवा होता.
  - (b) साम्यवादागोदर साम्राज्यवाद निद्रीस्त होता.
(1) फक्त (a)	(2) फक्त (b)
(3) दोन्ही (a) आणि (b)	(4) (a) व (b) दोन्हीही नाही

Which of the statements given below is/are correct ?

- (a) Germany wanted "Capital and finished goods".
  - (b) When Communism was born imperialism was fast asleep ?
(1) Only (a)	(2) Only (b)
(3) Both (a) and (b)	(4) Neither (a) nor (b)
-

4. सैफूभाईच्या मते :

- (a) भारतीयांना पूर्वी कसे मरावे ते माहित नव्हते.
- (b) साम्यवादात पैसा नसेल तर कारखाने बंद पडू शकतील परंतु साम्राज्यवादात त्याकरता कारखाने बंद पडू शकत नाहीत.

कोणते विधान अयोग्य आहे ?

(1) फक्त (a)	(2) फक्त (b)
(3) (a) व (b) दोन्ही	(4) (a) व (b) दोन्हीही नाहीत

As per Saifubhai :

- (a) Previously Indians were not aware how to die.
- (b) In Communism the factories may shut down for want of money however in Imperialism factories cannot get closed down on that count.

Which statement is incorrect ?

(1) Only (a)	(2) only (b)
(3) Both (a) and (b)	(4) Neither (a) nor (b)
-

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

5. सैफुभाईच्या मते :

Saifubhai's thinking :

प्रश्न क्रमांक 6 ते 10 :

साध्या अर्थने उत्क्रांती म्हणजे बदलाची संथ प्रक्रिया जी सोप्या पासून गुंतागुंतीच्या प्रारूपाद्वारे होते. उत्क्रांतीमध्ये असे समजले जाते. बहुतेक सर्व शास्त्रज्ञांनी आज उत्क्रांतीचे मुळ तत्व मान्य केले असले तरी उत्क्रांती कशी झाली व पुढे ती कशी असेल याबद्दल विविध मते आहेत. उत्क्रांती सागरात सुरु झाली. जवळजवळ चारशे अब्ज वर्षांपूर्वी पाहिला जमिनीवरील जीव निर्माण झाला. यांच्यापैकी काहींची हळूहळू सररपटणाऱ्या प्राण्यांमध्ये उत्क्रांती झाली. त्यानंतर त्यांचे रूपांतर सस्तन प्राण्यांमध्ये झाले. हे उष्ण रक्ताचे (बदल होणारे) जीव असून त्यांच्यामध्ये अनुभवातून शिकण्याची इतर सजीवांपेक्षा जास्त क्षमता असते. ही क्षमता मानवी प्रजार्तीमध्ये विकासाच्या उच्च मर्यादित पोहचली आहे. मानवाचे जवळचे नातेवाईक हे चिंपांझी, गोरिल्ला, व ओरेंगूटान आहेत. मानव व इतर प्राण्यांमधील साधारण्य लिनेअस यांनी शोधून काढले व त्यांनी मानव वानरसदृश्य व माकड यांना एका घटकात-आँडर-प्रायमेट्स् मध्ये ठेवले. लॅमार्कवाद, डार्विनवाद व सिंधेटिक सिद्धांत ही उत्क्रांतीची प्रमुख तीन विचारतत्वे आहेत. लॅमार्क हा प्रामुख्याने त्याच्या अनुवर्शिकतेने मिळालेल्या गुणधर्माबद्दल ओळखला जातो. ज्याबद्दल दुमत आहे. परंतु त्याला उत्क्रांतीच्या इतिहासात श्रेय दिले जाते ते याकरता की त्याने सर्वप्रथम सांगितले की उत्क्रांती हे सामान्य सत्य असून त्यामध्ये सर्व सजीवांचा समावेश आहे, ती एक सातत्याने होणारी प्रक्रिया आहे. उत्क्रांतीच्या सिद्धांताची शास्त्रीय निर्मिती हे प्रामुख्याने चाल्स डार्विनचे कार्य आहे तो म्हणतो मानवी उत्क्रांती ही नैसर्गिक निवडीच्या प्रक्रियेतून घडते. या सिद्धांताचे मुख्य मुद्दे हे, जगण्यासाठीचा झगडा, विविधता, अति-योग्यता जगतांना जिंकतो आणि नैसर्गिक निवड हे आहेत. डार्विनचा नैसर्गिक निवड हा मुद्दा आधुनिक रचनेमध्ये महत्वाचा घटक ठरतो. परंतु बदलाचा सिद्धांत, दुरुस्तीचा उद्गम आणि गत्यात्मक लोकसंख्येचे संख्याशास्त्र सुद्धा तिच्या स्थापनेचे महत्वाचे घटक आहेत. सिंधेटिक सिद्धांताचे मुख्य गृहीत हे आहे की, उत्क्रांती ही प्रक्रिया पाच स्वतंत्र प्रक्रियामधला सहसंबंध दर्शविते त्या पाच प्रक्रिया म्हणजे बदल, गुणसुत्राच्या क्रमांक व रचनेमधिल बदल, पुनःजल्वणी, नैसर्गिक निवड आणि स्वतंत्र पुनःनिर्माण यालाच नव डार्विनवाद असे म्हणतात.

Question number 6 to 10 :

In the simplest sense, evolution means the slow process of change from a simple to a more complex structure. Evolution assumes that all living things are inter-related. Humans are supposed to have developed from some simpler forms. Most of the scientists today accept the basic principle of evolution but they have varying views regarding how evolution has taken place or how would it go. The evolution of life began in the oceans. About four hundred million years ago the first land based creature emerged. Some of these gradually evolved into the reptiles who were later displaced by mammals. Mammals are warm-blooded creatures having greater capacity to learn from experiences than other animals and this capacity has reached to its highest development in

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

the human species. Our closest relatives are Chimpanzee, Gorilla and Orang-utan. Similarities between man and other animal forms were identified by Linnaeus who grouped man, the great ape and monkey in a single order, primates. The three main theories of evolution are Lamarckism, Darwinism and Synthetic theory. Lamarck is chiefly remembered for his belief in the inheritability of acquired characters which is disputed. But he is credited in the history of evolutionary thought for recognizing and stating for the first time that evolution is a universal truth covering all forms of life and it is a gradual and an incessant process. The scientific propagation of the theory of evolution was mainly the work of Charles Darwin. He said, that human evolution occurs through the process of natural selection. The main points of this theory are struggle for existence, variation, survival of the fittest and natural selection. Darwins natural selection serves as the corner stone of the modern synthesis but the mutation theory, mendelian genetics and the statistics of population dynamics are also very important components of its foundation. The basic postulate of the synthetic theory is that evolution proceeds principally as a result of the interaction between five indispensable processes mutation, change in the chromosome number and structure, genetic recombination, natural selection and reproductive isolation. This is also called Neo Darwinism.

6. अधिकांश शास्त्रज्ञांमध्ये कशाबाबत एकवाक्यता नाही ?

(1) उत्कांतीच्या निश्चिततेबाबत	(2) सिंथेटिक सिद्धांतबाबत
(3) उत्कांतीच्या दिशेबाबत	(4) डार्विनवादबाबत

Most of the scientists have varying views regarding :

(1) Certainty of evolution	(2) Synthetic theory
(3) Direction of evolution	(4) Darwinism

7. लॅमार्कला खालीलपैकी कशाचे श्रेय दिले जाते ?

(1) अनुवंशिकतेने मिळालेल्या गुणधर्मांचा	(2) उत्कर्षाचा सिद्धांत मांडण्यास
(3) उत्कांती ही सामान्य प्रक्रिया आहे	(4) उत्कांतीमध्ये सर्व सजीवांचा समावेश आहे

Lamark is credited for :

(1) Inheritance of acquired characters.	(2) History of evolutionary thought
(3) Evolution is a normal process	(4) All creatures are involved in evolution

8. खालील कोणते विधान योग्य आहे ?

(a) उष्ण रक्त प्राणी सर्वात अनुभवी असतात.	
(b) उत्कांतीमध्ये असे गृहीत धरलेले आहे की सर्व सजीव एकत्र राहतात.	
(1) फक्त (a)	(2) फक्त (b)
(3) (a) व (b) दोन्ही	(4) (a) व (b) दोन्हीही नाहीत

Which of the following statements is **correct** ?

(a) Warm blooded animals are the most experienced.	
(b) Evolution takes it for granted that all living beings live together.	
(1) Only (a)	(2) Only (b)
(3) (a) and (b) both	(4) Neither (a) nor (b)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

9. खालील कोणते विधान अयोग्य आहे?

(a) चिंपांझी, गोरिल्ला व ओरंगउटान यांत अनुभवातून शिकण्याची क्षमता मानवापेक्षा कमी नाही.

(b) लॅमार्क, डार्विन व लिन्नेअस यांनी उत्कांतीची तत्वे मांडली.

(1) फक्त (a)

(2) फक्त (b)

(3) (a) व (b) दोन्ही

(4) (a) व (b) दोन्हीही नाहीत

Which of the following statements is incorrect?

(a) The Chimpanzee, Gorilla and Orangutan have no less capacity to learn from experiences than that in man.

(b) Lamarck, Darwin and Linnaeus proposed the theory of evolution.

(1) Only (a)

(2) Only (b)

(3) Both (a) and (b)

(4) Neither (a) nor (b)

10. खालील कोणते विधान योग्य आहे?

(a) मानवाने इतरांशी झागडूनच स्वतःचे स्थान मिळवले.

(b) उत्कांतीत निसर्ग सर्वश्रेष्ठ आहे.

(1) फक्त (a)

(2) फक्त (b)

(3) दोन्ही (a) व (b)

(4) न (a) योग्य न (b)

Which of the following statements is correct?

(a) Man acquired his position only after struggling with others.

(b) In evolution the nature is supreme.

(1) Only (a)

(2) Only (b)

(3) (a) and (b) both

(4) Neither (a) nor (b)

प्रश्न क्रमांक 11 ते 15 :

पृथ्वीवरील जनुक, प्रजाती व परीसंस्था हे 300 दशलक्ष वर्षांपासून सुरु असलेल्या उत्कांतीचे परिणाम आहेत आणि मानवजातीच्या अस्तित्वाचा पाया आहे. जैवविविधता ही अमुल्य आहे कारण तिचे भविष्यातील मूल्य सांगता येत नाही. अनुवंशिक विविधता ही सर्व प्रजातींकरिता खूप महत्वाची आहे. तिच्यामुळे वेगवेगळ्या प्रजाती निर्माण होऊन सभोवतालच्या बदलाशी समायोजन करू शकतात. त्याबाबोबरच लागवड केलेल्या व जतन केलेल्या प्रजातीमधील अनुवंशिक विविधता सामाजिक, आर्थिक विकासाच्या दृष्टीने महत्वाची साधनसंपत्ती आहे. अनुवंशिक विविधतेशिवाय नवीन प्रजाती निर्माण करता येत नाहीत. अनुवंशिक विविधता नसतीतर जागतिक पातळीवरील अन्नाची निर्भरी सध्या आहे त्यापेक्षा खूप कमी झाली असती. तसेच प्रजातींची भविष्यातील पर्यावरणीय बदलाशी समायोजन करण्याची क्षमताही खूप कमी झाली असती.

जैवसंपदा ज्यामध्ये जनुकिय संपदा, एखाद्या प्रजातीची एकूण संख्या, जीव किंवा जैविक घटक, परिसंस्थेतील कोणताही घटक यांचा प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षरित्या मानवासाठी उपयोग होतो हे सर्व घटक पुनर्निर्मितीक्षम आहेत. योग्य व्यवस्थापन केल्यास त्यातून निश्चितच मानवाच्या गरजा भागू शकतात. त्यामुळे ही संपदा व तिला आधार देणाऱ्या संस्थांची विविधता ह्या शाश्वत विकासाचा पाया आहे.

उपलब्ध पुराव्यानुसार, मानवाच्या कृतींमुळे जैवसंपदा उद्भवस्त होत असून पृथ्वीवरील जैवविविधता कमी होत आहे. सध्या प्रजातींचे न्हास होण्याचे प्रमाण किंवा त्यांच्या सद्यास्थितीचा अंदाज बांधणे आव्हानात्मक आहे. त्यावर लक्ष ठेवणारी पद्धतशीर यंत्रणा नसल्याने तसेच पायाभूत माहीतीचा अभाव असल्याने विशेषत: प्रजातींनी समृद्ध असलेल्या विषुवृत्तीय पद्धत्यात स्थिती गंभीर आहे.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

जैवविविधतेचा न्हास होण्यास आर्थिक कारणे कारणीभूत आहेत. विशेषत: जैवविविधतेला व परीसंस्थेतील कार्याना दिले जाणारे कमी मूल्य उदा. जलसंवर्धन, जैवपोषक चक्र, प्रदूषण नियंत्रण, मुदा निर्मिती, प्रकाश संश्लेषण व उत्क्रांती यावर मानवाची समृद्धी अवलंबून आहे. त्यामुळे मानव समाजातील सर्व क्षेत्रांना जैवविविधतेचे संवर्धन करणे तसेच जैविक संसाधनांचा शाश्वत पद्धतीने वापर करण्यात उत्सुकता आहे. परंतु एक कोणताही घटक केवळ आपल्या बळावरच जैविक संसाधनांचे अशा तहेने व्यवस्थापन करू शकत नाही की जेणेकरून सर्व उत्पादने शाश्वत पद्धतीने उपलब्ध केली जातील. त्यासाठी संशोधनापासून ते पर्यटनापर्यंत सर्व क्षेत्रांचे सहकार्य आवश्यक आहे.

Question number 11 to 15 :

The Earth's genes, species and ecosystems are the products of over 300 million years of evolution, and are the basis for the survival of our own species. Biological diversity is invaluable because future practical values are unpredictable. Genetic diversity, which provides the variability to enable species to adapt to changing conditions is important to all species. In addition genetic variability in cultivated and domesticated species has become a significant socio-economic resource. Without the genetic variability the new varieties cannot be developed moreover the global food production would have been far less than it is at present and far less adaptable to the future environmental changes.

Biological resources including genetic resources organisms or parts of organisms, populations or any other biotic component of any ecosystem with actual or potential use to humanity are renewable, and with proper management can certainly support human needs. These resources and the diversity of the systems which support them, are therefore the essential foundation of sustainable development.

The available evidence indicates that human activities are eroding biological resources and greatly reducing the planet's biodiversity. Estimating precise rate of loss, or adjudging the current status of species is challenging. As there is no systematic monitoring system in place and much of the baseline information is lacking the situation is serious especially in the species rich equatorial region.

The loss of biodiversity is due to economic factors, especially the low values given to biodiversity and to the ecological functions such as watershed protection, nutrient cling, pollution control, soil formation, photosynthesis and evolution upon which human welfare depends. Therefore, virtually all sectors of human society have interest in the conservation of biodiversity and the sustainable use of biological resources. However, no single sector can by-itself, ensure that biological resources are managed to provide sustainable supplies of products, rather, co-operation is required between the various sectors, ranging from research to tourism.

11. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते योग्य आहे?

- (a) जैवविविधता राखण्यासाठी एकात्मिक मार्गाची गरज आहे.
- (b) जैविक संसाधनांच्या संवर्धनात आर्थिक दृष्टिकोन अंतर्भूत नाही.
- (1) फक्त (a)   (2) फक्त (b)   (3) (a) व (b) दोन्ही
- (4) (a) व (b) दोन्हीही नाहीत

Which of the following two statements is correct ?

- (a) For maintaining biodiversity an integrated approach is required.
- (b) In conserving biological resources no economic angle is involved.
- (1) Only (a)   (2) Only (b)   (3) Both (a) and (b)   (4) Neither (a) nor (b)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

12. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **योग्य** आहे?

- (a) विषुवृत्तीय पट्ट्यात जीवांची संख्या अमाप आहे.
- (b) जैवसंपदेची कोणतीही मोजमाप/पहाणी केली जात नाही.
- (1) फक्त (a) (2) फक्त (b)
- (3) (a) व (b) दोन्हीही (4) (a) व (b) दोन्हीही नाहीत

Which of the following two statements is **correct**?

- (a) There is abundance of life forms in the equatorial region.
  - (b) No monitoring whatsoever of biological resources is being done.
  - (1) Only (a) (2) Only (b)
  - (3) Both (a) and (b) (4) Neither (a) nor (b)
-

13. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **अयोग्य** आहे?

- (a) विविध बाबींची आपली मुल्यांकन पद्धती निश्चितच चुकीची आहे.
- (b) जैविक संसाधनांचा शाश्वत विकास मानव विकास/कल्याण सुनिश्चित करतो.
- (1) फक्त (a) (2) फक्त (b)
- (3) (a) व (b) दोन्ही (4) (a) व (b) दोन्हीही नाहीत

Which of the following two statements is **incorrect**?

- (a) Our value system of the various entities is definitely incorrect.
  - (b) Sustainable development of biological resources ensures human welfare.
  - (1) Only (a) (2) Only (b)
  - (3) Both (a) and (b) (4) Neither (a) nor (b)
-

14. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते **अयोग्य** आहे?

- (a) मानव निसर्गाचा शत्रू आहे.
- (b) जैविक संसाधने मानवाच्या गरजा पुरवितात.
- (1) फक्त (a) (2) फक्त (b)
- (3) (a) व (b) दोन्ही (4) न (a) अयोग्य न (b)

Which of the following two statements is **incorrect**?

- (a) Man is nature's enemy.
  - (b) Biological resources satisfy human needs.
  - (1) Only (a) (2) Only (b)
  - (3) Both (a) and (b) (4) Neither (a) nor (b)
-

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

15. खालील विधानापैकी कोणते योग्य आहे?

- (a) उत्क्रांतीशिवाय एवढी अन्न-धन्याची उत्पत्ती झाली नसती.
- (b) अनुवंशिक विविधता क्वचितच समायोजित बदलाल सहाय्य करते.
- (1) केवळ (a) (2) केवळ (b)
- (3) (a) व (b) दोन्ही (4) न (a) योग्य न (b)

Which of the following statements is correct?

- (a) Without evolution there would not have been so much food production.
- (b) Genetic variability rarely supports adaptations.
- (1) Only (a) (2) Only (b)
- (3) (a) and (b) both (4) Neither (a) nor (b)

प्रश्न क्रमांक 16 ते 20 :

त्रिस्तरीय लेझरच्या सर्वात सोप्या प्रकारात, अंशस्थिर अणूंच्या एकत्रीकरणातून निर्माण होणारी ऊर्जा, तिच्या निम्नतम स्थितीपेक्षा जास्त असुन सुद्धा तिचा न्हास स्थीर असते. निम्नतम स्थितीत रूपांतर होण्यापेक्षा, स्थीर स्थितीत रूपांतर होण्यासाठी जास्तीत जास्त अणूंची गरज असते. जर सदरील माहिती नुसार आयोजन केले आणि एका विशिष्ट वारंवारतेचा प्रकाश अणूंच्या समुहावर चमकवला, तर निम्नतम स्थितीतील अणूंपेक्षा स्थीर स्थितीतील अणूंचे जास्तीत जास्त उत्सर्जन होते. त्यामुळे मूळ प्रकाशात वृद्धी होते. लेझरची मुलभूत संकल्पना ही आहे. निम्नतम अवस्थेपेक्षा, अणूंच्या एकत्रीकरणामध्ये ऊर्जा पातळीचे अधिक्य जास्त असते. या संकल्पनेला 'समष्टी व्यस्तता' असे म्हणतात. समष्टी व्यस्तता निर्माण करण्यासाठी 'प्रकाशीय पंपण' हे सर्वसाधारण तत्व वापरले जाते. त्रिस्तरीय लेझरमध्ये अध्यापेक्षा जास्त अणू स्थीर स्थितीत असतात प्रवर्तीत उत्सर्जन प्रबळ करण्यासाठी हा अभियोग चतुःस्तरीय लेझर पद्धतीत लागू पडत नाही. त्याचप्रमाणे, लेझरचे परिवहन अस्थिर स्थितीतून स्थीर स्थितीत होण्या ऐवजी मध्य स्थितीतच संपूर्णात येते कारण मध्य स्थितीतील अणू स्थीर स्थितीमध्ये लौकरच समावर्तित होतात म्हणून अस्थीर स्थितीत वाढ करण्यासाठी मर्यादशील पंपण प्रमाण पुरेसे असते.

Question number 16 to 20 :

A three level Laser, the simplest kind, uses an assembly of atoms (molecules) that have a metastable state, some energy above the ground state and still a higher excited state that decays to the metastable state. More atoms are required in the metastable state than in the ground state. If the same is arranged and light of particular frequency is made to shine on the assembly, there will be more induced emission from atoms in the metastable state than induced absorption by atoms in the ground state. The result will be amplification of original light. This concept constitutes the principle of operation of laser. The term population inversion describes an assembly of atoms in which the majority are in energy levels above the ground state; normally, the ground state is occupied to the greatest extent. Optical pumping is one of the common techniques to produce a population inversion. In a three level laser, more than half the atoms must be in the metastable state for induced emission to predominate. This is not the case for a four level laser. In the same way the laser transition from metastable state ends at an unstable intermediate state rather than a ground state. Because the intermediate state decays rapidly to the ground state, very few atoms are in the intermediate state. Hence even a modest amount of pumping is enough to populate the metastable state.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

16. त्रिस्तरीय लेझर मध्ये, अंशस्थिर अवस्था _____ मध्ये स्थिर असते.

(1) निम्नतम अवस्थेच्या खाली	(2) उत्तेजित स्थितीच्या वर
(3) उत्तेजित आणि निम्नतम स्थितीच्या मध्ये	(4) ऐन निम्नतम स्थितीत

In a three level laser, the metastable state is situated :

(1) below ground state	(2) above excited state
(3) in between excited and ground state	(4) exactly at ground state
-

17. पंपण प्रक्रीयेचे कमीत कमी प्रमाण _____ मध्ये आवश्यक असते :

(1) चतुःस्तरीय लेझर	(2) त्रिस्तरीय लेझर
(3) द्विस्तरीय लेझर	(4) पर्याय क्रमांक (1) आणि (2)

Lesser amount of pumping is required in :

(1) four level laser	(2) three level laser
(3) two level laser	(4) both (1) and (2) require equal pumping
-

18. चतुःस्तरीय लेझर दरम्यानच्या प्रक्रियेमध्ये, अंशस्थिर स्थितीचे परिवहन _____ संपुष्टात येते.

(1) उच्चतम उत्तेजीत स्थितीत
(2) निम्नतम स्थिती
(3) अंशस्थिर आणि निम्नतम स्थितीच्या मध्ये
(4) यापैकी एकही नाही

During lasing action of a four level laser transition from metastable state ends at :

(1) Higher excited state
(2) ground state
(3) Intermediate state between metastable and ground state
(4) None of the above
-

19. प्रेरित उत्सर्जन प्रक्रियेसाठी त्रिस्तरीय लेझर मध्ये _____ .

(1) 50% अणू अंशस्थिर स्थितीत असतात.
(2) 50% पेक्षा कमी अणू अंशस्थिर स्थितीत असतात.
(3) 50% पेक्षा जास्त अणू अंशस्थिर स्थितीत असतात.
(4) अंशस्थिर स्थिती रिक्त असते.

For induced emission in a three level laser :

(1) 50% of atoms should be in metastable state.
(2) < (less than) 50% of atoms should be in metastable state
(3) > (more than) 50% of atoms should be in metastable state
(4) metastable state must be vacant
-

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

20. त्रिस्तरीय लेझर पद्धतीतील समष्टी व्यस्तेत _____.
- (1) अंशस्थिर स्थितीत अणुंचे जास्त अधिक्य असते.
  - (2) निम्नतम स्थितीत अणुंचे जास्त अधिक्य असते.
  - (3) अंशस्थिर आणि निम्नतम स्थितीत अणुंचे अधिक्य सारखे असते.
  - (4) वरीलपैकी कोणतेही नाही

During population inversion in three state laser :

- (1) Metastable state is most populated.
- (2) ground state is most populated
- (3) Both metastable and ground state are equally populated
- (4) None of the above

प्रश्न क्रमांक 21 ते 23 :

सध्या बाजारात जननिक अभियांत्रिकेची अनेक उत्पादने आढळून येतात. उदा. इंटरफेरॉन, मानवाचे वृद्धीसंप्रेरक आणि मानवीय इन्स्युलिन. सन 1982 साली पुन : संयोजी जिवाणूने बनविलेले मानवीय इन्स्युलिन बाजारात विक्रीस आले. पूर्वी ही सर्व प्रथिने प्राण्यांच्या पेशीपासून शुद्ध केली जात होती. परंतु मानवावरील ही स्वरूपे त्यावेळी फार कमी प्रमाणात उपलब्ध होती.

1982 च्या पूर्वी मध्यमेहात उपयोगात येणारी सर्व इन्स्युलिन केवळ गुरांच्या बोव्हीन व डुकरांच्या स्वादूपिंडापासून शुद्ध केली जात होती. ही सर्व इन्स्युलिन् उत्पादके मास कारखान्यात सह उत्पादन म्हणून तयार क्वावयाची. इन्स्युलिनचा पुरवठा हा मास कारखान्यातील पुरवठा व गरजेवर अवलंबून होता. पुन: संयोजी इ.कोलाय पेशीने व्यापारी तत्वावर तयार केलेले मानवीय इन्स्युलिन मुळे ते तयार करण्यात भविष्यात कमतरता राहण्याबाबत चिंता राहीलेली नाही.

याशिवाय ज्यांना मधूमेह झाला आहे व ज्यांना बोव्हीन अथवा पोरसीन चे वावडे आहे त्यांच्याकरिता मानवीय इन्स्युलिन अत्यंत उपयुक्त ठरेल.

पुन: संयोजी डी.एन.ए. चे तंत्र जीन थेरेपीमध्ये महत्वाची भूमिका बजावते ज्यात ते प्रत्यक्षात सहभागी होऊन जीन साहित्यात फेरफार देखिल करते.

Question number 21 to 23 :

There are several products of genetic engineering now available in the market viz. interferon, human growth hormone and human insulin. In 1982, human insulin produced by recombinant bacteria was released for sale in the market. All of these proteins were previously purified from animal tissues. But human forms were available only in very minute quantities.

Before 1982, all insulins which were utilized for diabetics were purified only from bovine of cattle and Porcine of pigs pancreas. These insulins were made available as by-products of meat industry. The insulin supply was, thus a function of supply and demand in the meat market. The commercial production of human insulin in recombinant *E. Coli* cells eliminated concerns regarding possible shortage of insulin in the future. In addition, this human insulin, was of particular importance to some diabetics who were allergic to bovine and/or porcine insulin.

Recombinant DNA techniques play an essential role in gene therapy which involves the direct manipulation of genetic material.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

21. परिच्छेदास योग्य ते नाव सुचवा :

(1) जननिक अभियांत्रिकी आणि औषधे	(2) जननिक अभियांत्रिकी
(3) माणसाचे इन्स्युलिन	(4) इन्स्युलिन आणि मधूमेह

Suggest appropriate title to the paragraph :

(1) Genetic Engineering and Medicines	(2) Genetic Engineering
(3) Human insulin	(4) Insulin and Diabetics
-

22. पुढील दोन विधानांचा विचार करा :

- (a) मानवीय इन्स्युलिन 1982 पावेतो उपलब्ध नव्हते.
 (b) तोपर्यंत इन्स्युलिन मांस कारखान्यातून मुख्य उत्पादन म्हणून उपलब्ध व्हावयाचे.
- वरील कोणते विधान योग्य आहे ?

(1) केवळ (a)	(2) केवळ (b)
(3) (a) व (b) दोन्ही	(4) (a) व (b) दोन्हीही नाही

Consider the following two statements :

- (a) Human insulin was not available until 1982.
 (b) Insulin until then was the major product of meat industry.

Now state which of the two above statements is correct ?

(1) Only (a)	(2) Only (b)
(3) Both (a) and (b)	(4) Neither (a) nor (b)
-

23. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते योग्य आहे ?

- (a) मांस कारखान्यातून प्राप्त होणारे इन्स्युलिन कधीही कमी पडणे शक्य नव्हते.
 (b) इ.कोलाय पेर्शीपासून मिळणारे मानवीय इन्स्युलिन चे महत्व केवळ विशिष्ट प्रकारच्या डायबेटिक्स करता आहे.
(1) केवळ (a)	(2) केवळ (b)
(3) (a) व (b) दोन्ही	(4) (a) व (b) दोन्हीही नाही

Which of the following two statements is correct ?

- (a) Insulin obtained as a product of meat industry could not have been in short supply.
 (b) Human insulin from recombinant E.Coli cells is important only because it is useful for some particular diabetics.
(1) Only (a)	(2) Only (b)
(3) (a) and (b) both	(4) Neither (a) nor (b)
-

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

प्रश्न क्रमांक 24 ते 27 :

रसायनशास्त्र आपल्या सभोवताली सर्वत्र आढळते. आपण घेतलेला प्रत्येक श्वास, आपण ज्या अन्नाचा आस्वाद घेतो, ज्या कपड्यांना परीधान करतो, जीवनाच्या प्रत्येक पैलूत रसायनशास्त्र शिरलेले आहे. इतर कोणत्याही विज्ञानाच्या शाखेगेक्षा अधिक रसायनशास्त्राने ज्या जगात आपण राहतो ते बदलले आहे. आपल्याला मुबलक खाद्य उपलब्ध करून दिलेले आहे. उतम आरोग्य दिलेले आहे, ताकदवर वस्तू, मुलायम कपडा, अधिक ऊच्चल रंग, अधिक स्वच्छ घरे, सुरक्षित वाहतुक, अधिक ऊर्जा, कार्यक्षमता वाढविली आहे इत्यादि. आपले शरीर किलधू रसायनांनी मिळून तयार झालेले आहे. (65% भार पाणी या रसायनानेचा आहे.) आपल्या शरीरातील पेशींअंतर्गत होणाऱ्या रसायनिक प्रक्रियेमुळे आपण जीवित असतो. एवढेच नव्हे आपण आजारी पडलो, तरी औषध म्हणून रसायनाचा वापर करतो. कधी नैसर्गिक तर कधी मानव निर्मित औषध उपचारासाठी वापरले जाते. रसायनिक प्रक्रियेद्वारे आपल्या शरीरातील ऊब आपण कामय ठेऊ शकतो; अन्न शिजवू शकतो, आणि वाहतुक गतीमान करू शकतो, इत्यादी. रसायनशास्त्राच्या वरदाना बरोबरच, या शास्त्राची एक अंधारी बाजू देखील आहे. या शास्त्राच्या प्रगत संशोधनामुळे काही रसायनांचा शोध लागलेला आहे, जी समाजाला व मानवातील अत्यंत घातक आहेत. जैविक आतंकवाद व रासायनिक शस्त्रे हे विज्ञानाचे शाप आहेत. टॉक्सीकॉलॉजी या शास्त्राद्वारे अशा घातक रसायनांचा अभ्यास केला जातो, जे मानवी जीवीताला धोका निर्माण करतात. सध्या कुठलेही विधातक रसायन हे सामान्य माणसाला सहज उपलब्ध होणे शक्य नाही तसेच एखाद्या गुन्हेगाराने गूढ पद्धतीने जर या रसायनांचा वापर गुन्हा करण्यासाठी केला तरी तो सापळ्यात अडकण्यापासून सुटणे जवळपास अशक्य. विषारी द्रव्ये हे असेच एक दुधारी शस्त्र आहे. गुन्हेगार याचा बेमालुमपणे वापर करून निरपराध लोकांचा बळी, त्यांच्या नकळत घेऊ शकतो. कधी-कधी असे मृत्यु नैसर्गिक मृत्यु असल्याचे सुद्धा भासविले जाते.

Question number 24 to 27 :

Chemistry is all around you. The air you breathe, the food you eat, the clothes you wear, chemistry touches virtually every aspect of our lives. More than any other science, it has transformed the world in which we live, bringing us abundant food, better health, stronger materials, softer fabrics, brighter colors, cleaner homes, safer transport, greater energy efficiency etc. Our body is a complex mixture of chemical substances (65% mass is due to the chemical compound, water) and we are kept alive by chemical reactions taking place in our cells. As a society, we use chemicals as medicines when we are sick, whether we use 'natural remedies or pharmaceutical products, chemical reactions keep us warm, cook our food and power our transport. But chemistry also has its darker side and that has been in discovering and developing substances which are potentially harmful. Bioterrorism and chemical war are curses of the advances in science. Toxicology is a science which studies all such materials which become a threat to the mankind. Now a days, it is almost impossible for an ordinary person to obtain toxic chemicals, and it is almost impossible for a poisoner to escape detection after the use. Poison is a weapon which is usable bothways and by those who wish to kill, may do so in such a way that the victim is unaware of it. Such deaths are sometimes shown as natural deaths.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

24. पुढील दोन विधानांपैकी कोणते योग्य आहे ?

- (a) रसायनशास्त्र सर्वश्रेष्ठ शास्त्र आहे.
  - (b) रसायनशास्त्राशिवाय जीवन अशक्य
  - (1) फक्त (a) (2) फक्त (b)
  - (3) (a) आणि (b) दोन्ही (4) (a) आणि (b) दोन्हीही नाही
- Which of the following two statements is **correct** ?
- (a) Chemistry is the superior most science.
  - (b) There can be no life without Chemistry.
  - (1) Only (a) (2) Only (b)
  - (3) Both (a) and (b) (4) Neither (a) nor (b)
-

25. पुढील विधानांपैकी कोणते अयोग्य आहे ?

- (a) मरण्याने मानवी शरीरातील रासायनिक प्रक्रिया संपुष्टात येते.
  - (b) रसायनशास्त्राने जैविक आतंकवादावर औषध शोधावयास हवे.
  - (1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) (a) व (b) दोन्ही (4) (a) व (b) दोन्हीही नाही
- Which of the following statements is **incorrect** ?
- (a) The chemical reactions in a human body come to an end after death.
  - (b) Chemistry should look for a medicine/cure for Bioterrorism.
  - (1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (a) and (b) (4) Neither (a) nor (b)
-

26. पुढील विधानांपैकी कोणते योग्य आहे ?

- (a) मानव निर्मित औषधी नैसर्गिक औषधांपेक्षा/उपायांपेक्षा अधिक उपयुक्त असते.
- (b) रसायनशास्त्राच्या घातक परिणामांना चांगली रसायने आवर घालतात.
- (1) केवळ (a) (2) केवळ (b)
- (3) दोन्ही (a) आणि (b) (4) (a) आणि (b) दोन्हीही नाही

Which of the following statements is **correct** ?

- (a) Man made medicines are more useful than the natural medicines/remedies.
  - (b) The harmful effects of chemistry are controlled by the helpful chemicals.
  - (1) Only (a) (2) Only (b)
  - (3) Both (a) and (b) (4) Neither (a) nor (b)
-

27. टॉक्सीकॉलॉजी या शास्त्राची मध्यवर्ती कल्पना काय ?

- (1) विषारी द्रव्यांचा अभ्यास करणे.
- (2) रसायनांच्या घातक परिणामांचा अभ्यास करणे.
- (3) रसायनांच्या औषधीयुक्त परिणामांचा अभ्यास करणे.
- (4) रसायनांच्या औषधीयुक्त व घातक परिणामांचा अभ्यास करणे.

What is the central theme of toxicology ?

- (1) Study of pisonous materials
  - (2) Study of adverse effect of chemicals
  - (3) Study of therapeutic effects of chemicals
  - (4) Study of both therapeutic and adverse effects of chemicals.
-

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

प्रश्न क्रमांक 28 ते 32 :

राष्ट्र निर्माण प्रक्रिया व भारतीय राज्यघटनेविषयीच्या अभ्यासात पुन्हा पुन्हा एक गोष्ट दिसून येते ती म्हणजे विविधताविषयक धोरणात एक पायाभूत तत्व राहीले आहे. भारताच्या वेगवेगळ्या प्रदेशांना व भाषिक समूहांना आपल्या संस्कृतीचे संरक्षण आणि संवर्धन करण्याचा अधिकार असेल, हे ते तत्व होय. आपले एकूण समाजजीवन घडवणाऱ्या अनेकविध संस्कृतींचा वेगळेपणा हरवू न देता एकात्म समाजजीवन जगण्याचा आपण संकल्प केला होता. भारतीय राष्ट्रवादाने एकात्मता व विविधता यामध्ये समन्वय घडविण्याचा प्रयत्न केलेला आहे. राष्ट्राचा अर्थ असा नव्हे की, प्रादेशिक अस्मिता नाकारली जाईल. या अर्थाने भारताचा दृष्टीकोन युरोपातील काही देशांमध्ये वेगळा होता. त्या देशांमध्ये सांस्कृतिक विविधतेकडे 'राष्ट्रीय एकात्मतेला धोका' म्हणून पाहण्यात आले.

भारताने विविधतेच्या प्रश्नावर लोकशाहीवादी दृष्टीकोन स्विकारला. लोकशाहीमध्ये प्रादेशिक आकांक्षांच्या अभिव्यक्तीस मान्यता आहे व प्रादेशिकतेस लोकशाही विरोधी किंवा राष्ट्रविरोधी मानले जात नाही. या व्यतिरिक्त लोकशाही राजकारणामध्ये वेगवेगळे पक्ष व समूह प्रादेशिक ओळख, अपेक्षा किंवा कोणत्यातरी विशेष प्रादेशिक समस्येला साधार व लोकांच्या भावनेचे प्रतिनिधीत्व करू शकतात. त्यामुळे लोकशाही राजकीय प्रक्रियेमध्ये प्रादेशिक अपेक्षा अधिक तीव्र होतात. त्याचबरोबर लोकशाही राजकारणाचा एकू अर्थ असा आहे की, प्रादेशिक मुद्दे व समस्यांवर धोरण निर्माण प्रक्रियेमध्ये योग्य लक्ष दिले जाईल व त्यांना योग्य प्राधान्य दिले जाईल.

या प्रकारच्या व्यवस्थेत कधी-कधी तणाव निर्माण होऊ शकतात. कधी-कधी असे होऊ शकते की, राष्ट्रीय एकात्मतेखातर प्रादेशिक अपेक्षा व गरजांकडे दुर्लक्ष होईल. कधी असेही घडू शकेल की, प्रादेशिक मुद्दयांखातर राष्ट्राच्या मोठ्या आणि महत्वाच्या गरजांकडे डोळेझाक केली जाईल. ज्या देशांमध्ये एकात्मता करण्यावरच अधिक भर दिला जातो अशा देशांमध्ये प्रदेशांचे अधिकार, हक्क आणि प्रदेशांचे भिन्न अस्तित्व या मुद्दयावरून राजकीय वाद-विवाद होणे ही बाब नित्याचीची आहे.

स्वातंत्र्यप्राप्तीनंतर आपल्या देशाला विभाजन, स्थलांतर, संस्थानांचे विलीनीकरण व राज्यांच्या सीमांची पुर्णआखणी या सारख्या किंत्येक भीषण प्रश्नांला तोंड द्यावे लागले. देश-विदेशातील अनेक निरिक्षकांचा अंदाज होता की भारत एक राष्ट्र म्हणून फार काळ टिकू शकणार नाही. स्वातंत्र्य मिळाल्या बरोबर जम्मू-काशिमरचा प्रश्न समोर आला. हा केवळ भारत व पाकिस्तान यांच्या दरम्यान असलेल्या संघर्षाचा मुद्दा नव्हता, काशिमर खोन्यातील लोकांच्या राजकीय अपेक्षांचा प्रश्न देखील याच्याशी जोडला गेला होता. याच प्रकारे ईशान्येकडील काही भागांमध्ये भारताचा भाग असण्याच्या मुद्याशी सहमती नव्हती. सुरुवातीस नागार्लॅंडमध्ये आणि नंतर मिझोरामध्ये भारतापासून वेगळे होण्याच्या मागणीसाठी जोरदार आंदोलने झाली. दक्षिण भारतात चाललेल्या द्रविड आंदोलनाशी संबंधित काही गटांनी एका टप्प्यावर वेगळ्या राष्ट्राची मागणी केली होती.

या घडामोर्डीपाठोपाठ देशात बन्याच भागात भाषेच्या आधारावर वेगळ्या राज्यांच्या मागणीकरता जन आंदोलन करण्यात आले. सध्या अस्तित्वात असलेली आंध्रप्रदेश, महाराष्ट्र, कर्नाटक व गुजरात ही राज्ये असलेल्या प्रदेशांमध्ये अशा प्रकारची आंदोलने झाली. दक्षिण भारतातील काही भागात विशेष करून तामिळनाडूमध्ये हिंदीला राज्यभाषा करण्याच्या विरोधात आंदोलने करण्यात आली. उत्तरेत हिंदी त्वरित राष्ट्रीय भाषा करण्याच्या बाजूने उग्र आंदोलने झाली. 1950 च्या दशकातील उत्तरार्धात पंजाबी भाषिक लोकांनी वेगळ्या राज्याच्या मागणी करता आवाज उठविण्यास सुरुवात केली. अखेर त्यांची मागणीमान्य झाली आणि 1966 मध्ये पंजाब व हरीयाणा ही राज्ये स्थापन केली गेली. त्यानंतर छत्तीसगढ, झारखंड व उत्तरांचल (आता उत्तराखंड) यांची स्थापना झाली. अशा प्रकारे देशांतर्गत प्रदेशांच्या सीमांची फेरआखणी करून विविधतेच्या आव्हानांचा सामना करण्यात आला.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

Question number 28 to 32 :

In studying the Indian Constitution and the process of nation-building a fundamental principle of diversity is noted time and again. As per this principle the different regions and linguistic groups can protect and conserve their own culture. We had decided to live a united social life without losing the distinctiveness of the numerous cultures that constituted India. Indian nationalism has sought to balance the principles of unity and diversity. The nation does not mean negation of a region. In this sense the Indian approach was different from that adopted in some European countries where they saw cultural diversity as a threat to the nation.

India adopted a democratic approach to the question of diversity. Democracy allows the political expression of regional aspirations and does not look upon them as anti - national or anti - democratic. Besides, democratic politics allows parties and groups to represent the people on the basis of their regional identity, aspirations and specific regional problems. Thus, in the course of democratic politics, regional aspirations get strengthened. At the same time, democratic politics also means that regional issues and problems will receive adequate attention and accommodation in the policy making process.

Such an arrangement may sometimes lead to tensions and problems. Sometimes, the concern for national unity may overshadow the regional needs and aspirations. At other times a concern for region alone may blind us to the larger needs of the nation. In the countries where national integration is given top priority political conflicts over the issues of powers of the regions, their rights and their existence often crop up.

After independence our nation had to cope with many difficult issues like partition, displacement, integration of princely states, reorganisation of states and so on. Many observers, both within the country and from outside, had predicted that India as one unified country cannot last long. Soon after independence the issue of Jammu and Kashmir came up. It was not only a conflict between India and Pakistan. The question of the political aspirations of the people of Kashmir valley was associated with it. Similarly, in some parts of north east, there was no consensus about being a part of India. First Nagaland and then Mizoram witnessed strong movements demanding separation from India. In the South, some groups from the Dravid movement briefly toyed with the idea of a separate country.

These events were followed by mass agitation in many parts for the formation of linguistic states. Today's Andhra Pradesh, Karnataka, Maharashtra and Gujarat were among the regions affected by these agitations. In some parts of Southern India, particularly Tamil Nadu, there were protests against making Hindi the official national language of the country. In the north there were strong pro - Hindi agitations demanding that Hindi be made the official language immediately.

From the late 1950's people speaking Punjabi language started agitating for a separate state for themselves. The demand was finally accepted and the Punjab and Haryana states were created in 1966. Later, the states of Chhattisgarh, Jharkhand a Uttarakhal (now Uttarakhand) were created. Thus the challenges of diversity were met with by redrawing boundaries of the states.

28. स्वातंत्र्यानंतर राज्यांची पुनर्रचना प्रामुख्याने कोणत्या बाबीवर केली गेली ?

(1) सांस्कृतिक स्वातंत्र्य	(2) प्रादेशिक मुद्दे व समस्या
(3) क्षेत्रीय राजकीय अपेक्षा	(4) प्रादेशिक भाषा

After independence the reorganisation of states was primarily done on the basis of :

(1) Cultural independence/values	(2) Regional matters and problems
(3) Regional political ambitions	(4) Regional languages
-

29. खालील विधानांतील कोणते विधान योग्य आहे ?

(a) सर्व निरीक्षकांना असे वाटत होते की भारत एकसंघ राहू शकणार नाही.	
(b) जम्मू व काश्मीर मध्ये पाकिस्तान भारत संघर्षपेक्षा त्या राज्यातील राजकीय अपेक्षांचा प्रश्न मोठा होता.	
(1) फक्त (a)	(2) फक्त (b)
(3) (a) व (b) दोन्ही	(4) (a) व (b) दोन्हीही नाही

Which of the following statements is correct ?

(a) All the observers thought that India will not be able remain as one unified country.	
(b) In Jammu and Kashmir the problem of regional aspirations of the people was bigger than that of India - Pakistan conflict.	
(1) Only (a)	(2) Only (b)
(3) Both (a) and (b)	(4) Neither (a) nor (b)
-

30. खालीलपैकी कोणते विधान योग्य आहे ?

(a) भारतात वेगवेगळी राज्ये आपली संस्कृती जपू शकतात.	
(b) भारतात प्रादेशिक राष्ट्रीयवाद नाकारला जातो.	
(1) फक्त (a)	(2) फक्त (b)
(3) (a) व (b) दोन्ही	(4) (a) व (b) दोन्हीही नाही

Which of the following statements is correct ?

(a) In India the various states can protect and conserve their cultures.	
(b) In India regional chauvinistic tendencies are opposed.	
(1) Only (a)	(2) Only (b)
(3) Both (a) and (b)	(4) Neither (a) nor (b)
-

31. भारताने विविधतेच्या प्रश्नाचा सामना कसा केला ?

(1) एकात्मतेबाबत जाणीव जागृती करून	(2) लोकशाही दृष्टीकोन स्वीकारून
(3) जनाच्या मागण्या मान्य करून	(4) वरील एकही नाही

How India faced the challenges of diversity ?

(1) Creating awareness about Integration	
(2) Accepting the democratic view	
(3) Accepting the demands of the people	
(4) None of the above	
-

कच्च्या कापासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

32. पुढील कोणते विधान अयोग्य आहे?

- (a) भारतात एकात्मतेला प्राधान्य आहे परंतु प्रादेशिक विविधतेकडे दुर्लक्ष नाही.
 (b) इतर देशात सांस्कृतिक विविधता एकात्मतेस धोका समजली जाते.

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b)
 (3) (a) व (b) दोन्ही
 (4) (a) व (b) दोन्हीही नाही

Which of the following statements is **incorrect** ?

प्रश्न क्रमांक 33 ते 37 :

अंधश्रद्धेचे मूळ अज्ञानात असते. अंधश्रद्धेच्या आहारी गेलेल्या व्यक्तीना दोष देऊन, त्यांचा उपहास करून, त्यांना अडाणी ठरवून अंधश्रद्धेचे निर्मूलन होणार नाही त्याने ते नाउमेद होतील. सर्वसामान्य माणसात अंधश्रद्धा कशी निर्माण होते, कोणत्या मनःस्थितीत ती वाढते, तिचे दुष्परिणाम कसे भोगावे लागतात आणि अशी अंधश्रद्धा वेळीच बाजूला सारली नाहीतर पुढे किती दुर्दशा होऊ शकते, अनर्थ घडू शकतात, हे सर्व समंजसपणाने संयमित युक्तिवादाने पटवून दिले पाहिजे. अंधश्रद्धेवरील विश्वास डळमळीत होऊन प्रयत्नवादाचा आत्मविश्वासी पर्याय पटेपर्यंत हे काम चिकाटीने, ब्रतस्थपणाने, अविरतपणे करण्याची गरज आहे. प्रत्यक्ष व्यवहारोपयोगी विचार रुजवून, भौतिक चिकित्सा करून अंधश्रद्धा निर्मूलन होऊ शकते. त्याला कायद्याची जोड मिळाली, तर अर्थातच अधिक बळकटी येईल. सरकारने त्याचा अध्यादेश काढला आहे; आगामी अधिवेशनात तो मंजूर करून घ्यावा ही अपेक्षा आहे.

आपण वैज्ञानिक युगात वावरतो. प्रगत साधने वापरतो, आयटी युगाची चर्चा करतो; पण व्यक्तिगत जीवनात विवेकवादी बनत नाही. सर्वसामान्य आजारांपासून ते अवकाळी पावसापर्यंतच्या प्रत्येक घटना-घडामोर्डींची वैज्ञानिक कारणे स्पष्ट होत असतानाही, त्यापासून संकटमुक्त होण्याचे अशास्त्रीय मार्ग चोखाळ्ले जातात. म्हणूनच समाज भौतिकदृष्ट्या प्रगत होताना दिसला तरी मानसिकदृष्ट्या त्याची प्रगती समांतर होऊ शकलेली नाही.

पंचमहाभूतांपासून निसर्गाची, सृष्टीची निर्मिती झाली, हे वैज्ञानिक सत्य आहे. तरीही सृष्टीनिर्मितीच्या अनेक कथा रचल्या गेल्या, कर्मकांडे सांगितली गेली. विज्ञानाने, तंत्रज्ञानाने तयार केलेल्या साधनांचा उपयोग अंधश्रद्धा, कर्मकांडे यांची वाढ करण्यासाठी बेलाशक व बेमालूमपणे होऊ लागला. संगणकावरून भविष्य सांगितले जाऊ लागले. तार, टेलिफोन, फॅक्स, ई-मेल यांसारखी आधुनिक वैज्ञानिक साधने नसती तर जगभरचा गणपती एकाच दिवशी दूध पिऊ शकलगे असता काय? हा महत्त्वाचा प्रश्न आपण स्वतःला विचारला पाहिजे. ज्यांचे आत्मतेज, आत्मशक्ती इतकी प्रखर आहे की, ते साक्षात परमेश्वराशी संवाद साधू शकतात (अर्थात असा त्यांचाच दावा असतो) त्या मंडळींना मोबाईलपासून इंटरनेटपर्यंतची मिथ्या साधने कशाला लागतात कणास ठाऊक!

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

Question number 33 to 37 :

The roots of superstition lie in ignorance. If we want to get rid of this menace it will be of no use to blame, ridicule or brand superstitious ignorant. It will only demoralise them. We will have to tell them skilfully in a restrained manner how the superstition takes roots, in which conditions it grows. Through clever and tactful discussions we have to convince them that superstitions if not restrained will bring only misery and disaster, and that therefore we should get rid of it. The task needs consistent efforts and should be carried on with determination and perseverance until such a person does not lose his faith in the superstitions and turns around. Superstitions can be eradicated with the help of rational principles and practical thinking. Legislation will obviously make the efforts stronger. An ordinance has been issued by the Government. It is expected that it will be passed in the coming session.

We live in the age of science. We make use of the most advanced equipments and discuss in the IT age. But in our personal lives we have not become rational yet. Even when science is giving us answers to questions regarding all kinds of happenings from the most common illness to untimely rains, it is difficult to comprehend, why people are still persisting with unscientific answers to the problems. Therefore though we have progressed materially our mental development has not kept pace with it.

It is a scientific truth that, the universe has evolved from five elements called as 'Pancha mahabhuta' but some have managed to create myths about it giving it a ritualistic nature.

The resources developed by science and technology are being discreetly as well as blatantly used for spreading superstitions and rituals. The computers are being used to tell the people what will happen in the future. Had there not been advanced scientific resources like telegrams, telephones, fax, e-mail how would the Ganesh idols all over the world have milk on the same day. We should ask this pertinent question to ourselves. These persons who claim that they are so powerful and blessed that they can have a direct dialogue with the God, why should they need such trivial things like mobile and internet ?

33. कर्मकांड व विवेकवाद यामध्ये माणसाने योग्य निवड केल्यास -

- (a) त्याला विज्ञानाचा वापर अधिक प्रभावीपणे करता येईल.
  - (b) त्याल त्याची मानसिक प्रगती साधता येईल.
  - (c) परिस्थितीबद्दल त्याला योग्य आकलन होईल.
  - (d) त्याल जीवन संकट मुक्त करता येईल.
- (1) (a) आणि (c)   (2) (b) आणि (a)   (3) (c) आणि (d)   (4) वरील सर्व पर्याय

If man is able to make a proper choice between Ritualism and Rationalism -

- (a) he will be able to make use of science in a more effective manner.
  - (b) he can attain his psychological and mental development.
  - (c) he will be able to understand the situation better.
  - (d) he can make his life trouble free.
- (1) (a) and (c)   (2) (b) and (a)   (3) (c) and (d)   (4) All of the above

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

34. अंधश्रद्धा निमूलनाचे काम कठीण आहे कारण :

- (a) लोक त्याच्या आहारी गेलेले आहेत आणि ते अडाणी आहेत.
- (b) लोकांचा त्यावर विश्वास आहे व त्यांना परावृत्त करण्याचा प्रयत्न केल्यास ते नाउमेद होतील.
- (c) त्याची मुळे सामान्य माणसाच्या जीवनात खोल रुजलेली आहेत.
- (d) श्रद्धा व अंधश्रद्धा यांच्यातील सीमारेषा फार बारीक आहे.

(1) (b) (2) (d) (3) (c) (4) (a)

Eradication of superstition is a difficult task because :

- (a) People are addicted to it and they are ignorant.
- (b) People have faith in it and an attempt to divert them from it will demoralise them.
- (c) Its roots have gone deep in the life of common man.
- (d) The line between superstition and faith is very thin.

(1) (b) (2) (d) (3) (c) (4) (a)

35. अंधश्रद्धेमुळे अनर्थ केंद्रा घडू शकतात ?

- (a) अडाणी व अज्ञानी लोकाच्या मानसिकतेवर परिणाम झाल्याने.
- (b) लोकांचा त्यावरील विश्वास दिवसेंदिवस वाढत गेल्याने.
- (c) प्रगत साधने अस्तित्वात आल्यावरही अंधश्रद्धा जोपासल्याने.
- (d) वैज्ञानिक कारणे उपलब्ध असतांनाही अंधश्रद्धेवर विसंबून राहील्याने.

(1) (a) (2) (b) (3) (c) (4) (d)

When can disasters occur due to superstitions ?

- (a) When they affect the mental state of the ignorant and illiterate.
- (b) As the faith of the superstitious people grows day after day.
- (c) Superstitions are followed despite the availability of developed resources.
- (d) Dependency on superstitions though scientific reasoning says otherwise.

(1) (a) (2) (b) (3) (c) (4) (d)

36. मानसिकदृष्ट्या आपली प्रगती झालेली नाही. आपण :

(a) अंधश्रद्धा गाडल्या पाहिजेत.	(b) विज्ञान लोकाभिमुख केले पाहिजे.
(c) शिक्षणाचा प्रसार केला पाहिजे.	(d) वरील एकही नाही.

(1) (a) (2) (c) (3) (d) (4) (b)

We have not developed mentally. We should :

(a) bury superstitions.	(b) Popularise science.
(c) Spread education.	(d) None of the above.

(1) (a) (2) (c) (3) (d) (4) (b)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

37. संकटातून बाहेर पडण्यासाठी समाज अजूनही अशास्त्रीय मार्ग चोखाळतो कारण -

- (a) वैज्ञानिक ज्ञान अजून पुरेसे प्रगत झालेले नाही.
- (b) दुसऱ्या कोणत्याही मार्गाने त्याला उत्तर मिळत नाहीत व कर्मकांडामध्ये त्याची उत्तरे आहेत.
- (c) माणसाच्या मनाची अद्याप तेव्हढी तयारी झालेली नाही.
- (d) माणसांची चिकित्सक वृत्ती अपरिपक्व आहे.

- (1) (c)   (2) (d)   (3) (a)   (4) (b)

Society at large still makes use of unscientific methods to solve problems because :

- (a) Scientific knowledge acquired is not yet progressive.
- (b) It does not have answers to it anywhere else and ritualism gives the answers.
- (c) Man's mental state is not yet ready.
- (d) Critical attitude of people has not yet developed.

- (1) (c)   (2) (d)   (3) (a)   (4) (b)

प्रश्न क्रमांक 38 ते 42 :

माणूस हा इतर प्राण्यापेक्षा वेगळा प्राणी आहे. हे त्याचे वेगळेपण केवळ दिसण्यापुरते आहे, असे नाही; तर त्याच्या या वेगळेपणाचे नाते थेट त्याच्या असण्याशी आहे. विशेषत: आकलन शक्तीशी आहे. मेंदूशी आहे. त्याच्या विचार करण्याच्या शक्तीशी आहे. माणसाला विचार करता येतो. त्याला चांगले-वाईट कळते. आणि ही गोष्ट माणसाच्या दृष्टीने अत्यंत महत्वाची आहे. मात्र त्याचबरोबर माणसाचे माणूस असणे ही बाबी जाणीवपूर्वक लक्षात घेण्यासारखी आहे. हे माणूस असणे फारच विचित्र आहे. काम, क्रोध, मोह, लोभ, मद व मत्सर हे सगळे विकार माणसांत आहेत. सगळीच माणसे या विकारांसह जगतात. फार तर तीव्रता कमी जास्त असते. मोह, प्रेम, क्षुधा, पिपासा, ... या माणसांच्या ऊर्मी आहेत; हे कसं विसरता येईल? माणूस सहजप्रेरणांच्या प्रभावातून मुक्त होत नाही. माणसांनी काम, क्रोध, मोह, लोभ, मद व मत्सर हे मनुष्याचे दुर्गुण मानले; पण खेरे तर ही माणूस असण्याची लक्षणे, तेव्हा त्यास केवळ दुर्गुण ठरवून मोकळे कसे होता येईल? हा प्रश्नच. माणूस या लक्षणांसह जन्मतो, जगतो आणि मरतो. सत्य, परोपकार, अनालस्य, अनसूया, क्षमा आणि धैर्य हे माणुसकीचे गुण मानले जात असले; तरी वस्तुस्थिती अशी की, या गुणांचा माणसांत अभावच जास्तीचा आढळतो. माणसे वरील विकाराचे बळी ठरतात. हे बळी ठरणे सहज मानता येईल; मात्र दुसरी महत्वाची गोष्ट म्हणजे निसर्गत: माणसात जसे विविध विकार आहेत, तसा प्रत्येक माणसाला एक मेंदू आहे. निसर्गाने माणसाला विचार करण्याची स्वतंत्र क्षमता दिली आहे, तरीही माणसे विचार न करता इतरांच्या म्हणण्यावर विश्वास ठेवतात, आपल्या विचार करण्याच्या क्षमतेचा वापर करत नाहीत. बौद्धिक-मानसिकदृष्ट्या गुलाम होतात. माणसाला लाभलेले शरीर आणि इंद्रिये लक्षात घेता माणसाने अशाप्रकारे इतरांचे गुलाम व्हावे, असा निसर्गाचा हेतु असण्याची बिलकूल शक्यता नाही. माणसाने तर्कनिष्ठ विचार करावा, आपल्या आणि इतरांच्या हिताचा विचार करावा, जाणीवपूर्वक विकारांवर नियंत्रण ठेवावे; असा निसर्गाचा हेतु नसेल का?

माणसाला विकारमुक्त करण्याचे स्वप्न पाहणे, म्हणे केवळ स्वप्नच होय. सामान्यत: माणूस विकारवश आहे. तो त्याच्या प्रेरणा-प्रवृत्तीसह जगत आला आहे, आणि जगताहे; हे नाकारता येणार नाही. सध्या माणसे आपली स्वतःची ओळख कोणत्या ना कोणत्या धर्म, जाती, पंथ, संघटना इत्यादीच्या आधाराने करून देताहेत, ही वस्तुस्थिती आहे. पण माणसांनी हे विसरून चालणार नाही की, मानवी संस्कृतीचे अस्तित्व त्याच्या विकारवश जगण्यावर अवलंबून नाही तर त्या विकारांवर नियंत्रण ठेवण्यावर अवलंबून आहे. तेव्हा माणसांनी जाणीवपूर्वक विकारांवर नियंत्रण ठेवणे आणि नाती, नीती पाळणेही आवश्यक आहे. अर्थात हे आपोआप घडणार नाही, पूर्वीही कधी घडले नाही. मानवी जीवनाच्या इतिहासात माणसांवर नियंत्रण ठेवणारी कोणती ना कोणती व्यवस्था होतीच, हे विसरता येणार नाही.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

38. खालील दोन विधानपैकी कोणते योग्य आहे?

- (a) इतक्यात माणूस स्वतःला कुठल्यातरी घटकाचा समजतो.
 (b) विकारांवर नियंत्रण ठेवणे सहज शक्य आहे.

(1) फक्त (a)	(2) फक्त (b)
(3) (a) व (b) दोन्ही	(4) (a) व (b) दोन्हीही नाहीत

39. मानवी संस्कृतीचे अस्तित्व कोणत्या गोष्टीवर अवलंबून आहे.

(a) विकासांसह जगण्यात	(b) नाती-नीती न पाळण्यावर
(c) आपल्या विकासांवर नियंत्रण ठेवण्यावर	(d) अनोळखी जीवन जगण्यावर
(1) (a) आणि (c) बरोबर	(2) (b) आणि (d) बरोबर
(3) फक्त (c) बरोबर	(4) फक्त (d) बरोबर

४०. पृढील दोन विधानांपैकी कोणते अयोग्य आहे?

41. पृढील दोन विधानांपैकी कोणते अयोग्य आहे?

42. पढील दोन विधानपैकी कोणते अयोग्य आहे?

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

Question number 43 to 47 :

What is life ? One of our greatest difficulties in answering a question like this arises from language. We use words, and are inclined to think that a thing must correspond to every noun. Now some nouns stand for things; for example, bricks, water and coal - gas are things. Others are more doubtful. For example, a wave moves over the sea. We say that it is the same wave now as five minutes ago, but the particles of water in it are quite different. A tune has even less claim to be called a thing. It may be being played in several places at once, or nowhere. And some nouns like greenness or cleverness stand for qualities which no one, except a few philosophers, suppose to have any existence of their own.

Where does life belong in a classification of this kind ? When a man dies, we may say that he has lost his life, or that life has gone out of him. Is that just a metaphor ? Is death the loss of something, or merely a change of state, as when a snowman melts, or a pattern is disarranged ? The first people of whose ideas on this subject we know anything thought that life was the same as breath. But we know that breath consists of gas, which can be made into a solid or liquid, and also that many living things do not breathe. Life is certainly not a kind of matter. When a man or an animal dies he does not lose or gain in weight. Nor is there any measurable loss of energy. The heat gradually leaves the body, but is doing so throughout life. A dead body cools because no more heat is being generated inside it, not because anything measurable leaves it at the moment of death.

Our ancestors thought that anything which moved itself was alive. And before the days of machinery that was quite a good definition. But a machine such as a motor - car or a steamship moves itself, and as soon as machines which moved themselves had been made, people asked, "Is man a machine ?" the philosopher Descartes thought that both men and animals were machines, but that the human machine was partly controlled by the soul acting on a certain part of the brain, while animals had no souls. And some scientists think that life is just a very complicated mechanism.

43. Choose the correct option.

According to Descartes,

- (a) both men and animals are machines.
  - (b) only human beings have brains, while animals have no brains.
  - (c) only human beings have souls, while animals have no souls.
  - (d) life is just a complicated mechanism.
(1) Only (a) and (b)	(2) Only (a) and (c)
(3) Only (a) and (d)	(4) All four

44. Choose the correct option :

A 'wave' is a doubtful noun because ...

(1) it moves over the sea.	(2) it is the same as five minutes ago.
(3) the particles of water have changed.	(4) All the above three.

45. Choose the correct option.

Life is NOT a kind of matter because death does NOT lead to :

(a) loss in weight	(b) gain in weight	(c) measurable loss of energy
(1) Only (a) and (b)	(2) Only (b) and (c)	
(3) Only (a) and (c)	(4) (a), (b) and (c)	

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

46. Choose the correct option.

The writer is sure that ...

- (a) death is a change of state. (b) death is a disarrangement of pattern.
 (c) life is not matter. (d) breath consists of gas.
 (1) Only (a) and (b) (2) Only (c) and (d) (3) Only (d) (4) All four

47. Choose the correct option.

The statement closest to the central theme of the passage is :

- (a) Language creates problems about understanding life.
 (b) Human beings are different from animals.
 (c) People have different opinions about what life is.
 (d) Human beings are machines.
 (1) Only (a) (2) Only (b) (3) Only (c) (4) Only (d)

Question number 48 to 50 :

Modern psychology teaches everyone to chalk out clear-cut goals and achieving them in the shortest duration. Psychologists, motivational experts and behavioural scientists are forever busy researching on easy and quick paths to Self-realisation. Fast, clear and smooth is the new mantra. But does it work in the longer run? Not really. People go through this achievement exercise, find it exciting for some time and then one fine day become disillusioned.

A client shared that as a child he was told that everything will be fine if he got good marks. As he finished his post-graduation, he believed the socially accepted fantasy that everything will be fine if he got a well-paid job. Then he had similar hopes - from salary hikes, success, marriage, fatherhood, lavish partying, to practising relaxation techniques, buying a fancy car and owning a luxury apartment. He reported that at each stage of achieving something he felt on top of the world, but only for a short while.

Soon, he felt empty and then he chalked another goal thinking that maybe this time he will stay happy for a longer duration. But nothing worked. Now for the last two years, he was struggling with the question 'who am i?' People thought that he was depressed and he should distract himself from this futile philosophical question. Ironically, he was advised by many to chalk out yet another goal to get over this psychological crisis or take pills to feel happy.

While 'who am i?' appears to be a futile question, it is the door to the greatest good. All of us are born with a true Self that has unique potential; we can realise it if we hear our inner voice. However, we are taught right from day one what is socially valued and what is not. If we follow what is socially accepted, we get love and recognition; other-wise, criticism and rejection await us. As a result, we start doing what the world expects from us-money, fame, lavish lifestyle, designer body, umpteen possessions, pleasure and clear-cut goals. Thus, the question 'who am i?' is deliberately suppressed.

This question, if pursued, may get you what you have been searching for all along. Therefore, once you reach a point where you have surety that you can execute your worldly duties, it is time to turn inward. Stop asking people what you should be doing. Do not trust psychological tests that claim to tell you what is good for you. There are no standard answers. Each person has to find his own answer. The real psychology lies in discovering and realising who you are.

Who am I? Think about this question; let it trouble you. Let it shake you up. Let it make you uncertain about your identity. If others try to pull you back into mainstream dramas, refuse politely and persist. Often, others distract you because they find this question scary and want to forget it. In my experience as a psychologist, I often find that the unknown zone looks scary in the beginning but if you stay on and explore, you will be in for a surprise.

कल्प्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

Once you break away from social conditionings in your mind, you will get a taste of real freedom. You will gradually become what you are and not what people want you to be. You will experience happiness and contentment.

48. Hardcore psychologist want you to :

(1) Chalk out clearcut goals.	(2) Achieve goals in shortest possible time
(3) Find easy and quick paths.	(4) Understand oneself.

49. Initially you must :

(1) Decide upon the easy and quick paths.
(2) Start asking yourself "Who am I ?"
(3) Perform ordinary duties.
(4) Attain self realisation.

50. Give an appropriate title to this passage.

(1) Reasons for disillusionments.	(2) Attaining goals one after the other.
(3) Chalking out our goals.	(4) Psychological behaviour.

51. चिन्हे-अक्षरे-अंक यांची एक शृंखला दिलेली आहे.

2⊗S 9 8 * P T £ 5 R => W Y # Q 6 @ f V 4 k N⊕G 3\$D

या शृंखलेवर आधारीत खालील पाच समूहांपैकी चार समूह विशिष्ट प्रकारे समान असून त्यांचा एक गट बनतो. या गटात न बसणाऱ्या समूहाचा पर्याय निवडा.

(a) 2⊗S	(b) 9 * P	(c) 8 £ T	(d) T@W	(e) 5 = R

पर्यायी उत्तरे :

(1) (b)	(2) (c)	(3) (d)	(4) (e)

A series with symbols-letters-numbers is given.

2⊗S 9 8 * P T £ 5 R => W Y # Q 6 @ f V 4 k N⊕G 3\$D

The four groups out of following five groups, derived from the given series are same in some way and form a group. One does not fit in the group. Select the alternative of the group which does not fit in the group.

(a) 2⊗S	(b) 9 * P	(c) 8 £ T	(d) T@W	(e) 5 = R

Answer options :

(1) (b)	(2) (c)	(3) (d)	(4) (e)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

52. @, \$, %, © आणि * या प्रतिकांचा उपयोग पुढील प्रमाणे करण्यात आलेला आहे.

P@Q चा अर्थ आहे, P, Q पेक्षा लहान नाही.

P*Q चा अर्थ आहे, P, Q पेक्षा मोठा नाही किंवा समान नाही.

P\$Q चा अर्थ आहे, P, Q पेक्षा मोठा नाही.

P%Q चा अर्थ आहे, P, Q पेक्षा मोठा नाही आणि लहान नाही.

P@Q चा अर्थ आहे, P, Q पेक्षा लहान नाही किंवा समान नाही.

यावर आधारीत चार विधाने व त्यावरून काढलेले चार निष्कर्ष दिलेले आहेत. निष्कर्षाबाबत योग्य तो पर्याय निवडा.

विधाने :

F%I ; I@B ; B@M ; M\$K

निष्कर्ष :

(I) K%B

(II) K@B

(III) M*F

(IV) B*F

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (I) व (III) सत्य

(2) फक्त (I) व (II) सत्य

(3) फक्त (I), (III) व (IV) सत्य

(4) फक्त (II) व (III) सत्य

The symbols @, \$, %, ©, and * are used as follows :

P@Q means, P, is not less than Q.

P*Q means, P, is not greater than Q or not equal to Q.

P\$Q means, P, is not greater than Q.

P%Q means, P, is not greater than Q and not less than Q.

P@Q means, P, is not less than Q or not equal to Q.

On the basis of this, four statements and four inferences derived from them are given. Select the correct alternative about the inferences.

Statements :

F%I ; I@B ; B@M ; M\$K

Inferences :

(I) K%B

(II) K@B

(III) M*F

(IV) B*F

Answer options :

(1) Only (I) and (III) are correct   (2) Only (I) and (II) are correct

(3) Only (I), (III) and (IV) are correct   (4) Only (II) and (III) are correct

53. एक अक्षर संच दिलेला आहे. त्यावर आधारीत एक अक्षरसमूह मालिका दिलेली आहे. प्रश्न चिन्हाच्या ठिकाणी योग्य पर्याय निवडा.

M T P A H B N W L F C R O K E U Z S V Q

PZH; WOB; ? ; SWC.

(1) OLL

(2) OFW

(3) RLW

(4) KFL

A set of letters is given. A series of groups of letters, on the basis of it, is given. Select the proper option in place of question mark.

M T P A H B N W L F C R O K E U Z S V Q

PZH; WOB; ? ; SWC.

(1) OLL

(2) OFW

(3) RLW

(4) KFL

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

54. खाली काही कोड आणि अटी दिलेल्या आहेत.

अक्षर	B	M	K	A	T	R	E	U	N	H	F	I	W	D	P
कोड	7	%	5	@	6	9	8	2	@	1	#	\$	3	*	4

अटी :

- (i) जर पहिले अक्षर स्वर आणि शेवटचे अक्षर व्यंजन असेल तर दोघांनाही स्वराच्या कोड ने कोडबद्ध करायचे आहे.
- (ii) जर पहिले अक्षर व्यंजन आणि शेवटचे अक्षर स्वर असेल तर त्यांचे कोड परस्पर बदलायचे आहेत.
- (iii) जर पहिले आणि शेवटचे, अशी दोन्ही अक्षरे व्यंजन असतील तर, दोघांनाही शेवटच्या अक्षराच्या कोडने कोडबद्ध करायचे आहे.

उपरोक्त माहितीच्या आधारावर, दिलेल्या अक्षरसमूहाच्या कोडबद्ध रूपाचा पर्याय निवडा.

अक्षर समूह : RNWDEF

- (1) 9@3*8#   (2) #@3*8#   (3) #@3*89   (4) #3*@8#

Some codes and conditions are given as follows :

Letters	B	M	K	A	T	R	E	U	N	H	F	I	W	D	P
Code	7	%	5	@	6	9	8	2	@	1	#	\$	3	*	4

Conditions -

- (i) If the first letter is a vowel and the last letter is a consonant, then both should be coded by the code of the vowel.
- (ii) If the first letter is a consonant and the last letter is a vowel, then their codes are to be interchanged.
- (iii) If the first and the last both the letters are consonants, then both are to be coded by the code of the last letter.

On the basis of above information, select an alternative of the coded form of the given group of letters.

Group of letters : RNWDEF

- (1) 9@3*8#   (2) #@3*8#   (3) #@3*89   (4) #3*@8#

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

55. पुढील प्रश्नात $\odot$, $\otimes$, $=$, $\neq$ आणि $\textcircled{A}$ या चिन्हांचा अर्थ पुढीलप्रमाणे लावण्यात आलेला आहे.

- ' $A \odot B$ ' चा अर्थ आहे, A हा B पेक्षा लहान नाही किंवा मोठा नाही.
- ' $A = B$ ' चा अर्थ आहे, A हा B पेक्षा लहान नाही किंवा B एवढा नाही.
- ' $A \otimes B$ ' चा अर्थ आहे, A हा B पेक्षा मोठा नाही.
- ' $A \neq B$ ' चा अर्थ आहे, A हा B एवढा आहे किंवा B पेक्षा मोठा आहे.
- ' $A \textcircled{A} B$ ' चा अर्थ आहे, A हा B पेक्षा लहान आहे.

खाली चार विधाने व त्यावरून काढलेले दोन निष्कर्ष दिलेले आहेत. विधाने सत्य मानून, निश्चित सत्य असणाऱ्या निष्कर्षाबाबत योग्य पर्याय निवडा.

विधाने :

P $\odot$ T; T $\otimes$ Y; Y $\neq$ B; B=D.

निष्कर्ष :

$$(I) \quad T = B$$

$$(II) \quad Y \odot D$$

(1) फक्त निष्कर्ष (I) बरोबर आहे	(2) फक्त निष्कर्ष (II) बरोबर आहे.
(3) निष्कर्ष (I) किंवा (II) बरोबर आहे	(4) निष्कर्ष (I) आणि (II) दोन्ही बरोबर नाहीत.

In the following question, $\odot$, $\otimes$, $=$, $\neq$ and $\textcircled{A}$ have been given the meanings as follows :

- ' $A \odot B$ ' means, A, is not less than or greater than B.
- ' $A = B$ ' means, A, is not less than B or not equal to B.
- ' $A \otimes B$ ' means, A, is not greater than B.
- ' $A \neq B$ ' means, A is equal to B or A is greater than B.
- ' $A \textcircled{A} B$ ' means, A is less than B.

Here four statements and two inferences derived from them, are given. Considering the statements true, select the proper alternative about inferences, which is/are exactly correct.

Statements :

P $\odot$ T; T $\otimes$ Y; Y $\neq$ B; B=D.

Inferences : (I) $T = B$

$$(II) \quad Y \odot D$$

(1) Only inference (I) is correct	(2) Only inference (II) is correct
(3) Inference (I) or (II) is correct	(4) Inferences (I) and (II) both are not correct

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

56. खालील कोष्टकात गणितीय चिन्हांची नवी परिभाषा दिली आहे.

-	+	÷	×	=	>	<
A	E	C	D	F	G	B

वरील कोष्टकाला अनुसरून खालील पर्यायांपैकी कोणते उत्तर अचूक आहे ते ठरवा.

(1) 27G25A7E72C4E16D4	(2) 33B17E8A24C6E3D4
(3) 64C4F19E9A9C3E6D2	(4) 16F4D3A2E8C2E2

Some mathematical symbols are represented in a new notation by letters as shown in the following table.

-	+	÷	×	=	>	<
A	E	C	D	F	G	B

Choose the correct expression from the following alternatives.

(1) 27G25A7E72C4E16D4	(2) 33B17E8A24C6E3D4
(3) 64C4F19E9A9C3E6D2	(4) 16F4D3A2E8C2E2

57. दोन रिक्त जागा असलेली एक मालिका दिलेली आहे. त्या रिक्त जागा भरण्यासाठी योग्य पर्याय असा निवडा, की ती मालिका अखंडित राहील.

DFG ; FHI₂ ; HJ₂K₂; ____; ____ ; N₂P₃Q₃.

(1) $J_2L_2M_2$; $L_2N_2O_3$	(2) $J_2K_2M_2$; $K_2N_2O_3$
(3) $J_2K_2M_2$; $K_2N_3O_3$	(4) $J_2L_2M_2$; $L_2N_3O_3$

A series with two blank spaces is given select correct alternative, in place of blank spaces, in order to continue the series.

DFG ; FHI₂ ; HJ₂K₂; ____; ____ ; N₂P₃Q₃

- (1) $J_2L_2M_2$; $L_2N_2O_3$ (2) $J_2K_2M_2$; $K_2N_2O_3$
 (3) $J_2K_2M_2$; $K_2N_3O_3$ (4) $J_2L_2M_2$; $L_2N_3O_3$

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

58. (i) सहा मुळे रमन, अमन, बबन, चमन, समन आणि दमन आहेत. यापैकी प्रत्येकजण व्हायलिन, गिटार आणि बँजो यापैकी कोणतेही एकच वाद्य वाजवू शकतो. परंतु एकच वाद्ययंत्र दोन मुळे वाजवू शकतात.
- (ii) प्रत्येक मुलाचा जन्म सप्ताहातील वेगवेगळ्या दिवशी झालेला असून रविवार कोणाचाही जन्मदिवस नाही?
- (iii) अमनचा जन्म सोमवारी झाला नसून तो गिटार वाजवू शकत नाही. व्हायलीन वाजविणाऱ्या एका मुलाचा जन्म शुक्रवारी झालेला आहे. बबन बँजो वाजवू शकतो. परंतु त्याचा जन्म अमनच्या जन्माच्या एक दिवस अगोदर झालेला आहे. दमनचा जन्म शनिवारी झालेला आहे. आणि तो बँजो किंवा गिटार वाजवू शकत नाही.
- (iv) चमन ते वाद्ययंत्र वाजवू शकत नाही, जे रमन वाजवितो. रमनचा जन्म, अमनच्या जन्म दिवसाच्या नंतरच्या दुसऱ्या दिवशी गुरुवारी झाला. रमन गिटार वाजवितो.

तर रमन शिवाय गिटार वाजविणाऱ्या दुसऱ्या व्यक्तीचा जन्म कोणत्या दिवशी झाला?

(1) शुक्रवार	(2) मंगळवार
(3) बुधवार	(4) माहिती अपूर्ण
- (i) Out of six boys, Raman, Aman, Baban, Chaman, Saman and Daman, everyone can play any one of the musical instruments violin, guitar and banjo. But one instrument can be played by two boys.
- (ii) The birthday of each boy is different in a week and is other than Sunday.
- (iii) Aman is not born on Monday and cannot play guitar. One boy playing violin, is born on Friday. Baban can play Banjo. But he is born one day before Aman. Daman is born on Saturday and he cannot play Banjo or Guitar.
- (iv) Chaman cannot play that instrument which is played by Raman. Raman is born on Thursday, the second day after the birth day of Aman. Raman plays Guitar.

Then which is the birthday of a person, other than Raman, who plays Guitar?

(1) Friday	(2) Tuesday
(3) Wednesday	(4) Inadequate Information

59. आठ कर्मचारी B, G, H, K, D, F, T आणि V एका संगठनात इंजिनिअरिंग, सिस्टिम्स आणि मार्केटिंग या तीन विभागात परंतु वेगवेगळ्या ठिकाणी अर्थात दिल्ली, मुंबई, कोलकाता, रांची, पटना, भोपाळ, नागपूर आणि हैदराबाद येथे कार्यरत आहेत. परंतु याच क्रमाने असतील असे नाही. कमीत कमी दोन आणि तीन पेक्षा जास्त नाही, असे कर्मचारी, तीन पैकी एका विभागात काम करतात.

G, दिल्ली येथे इंजिनिअरिंग विभागात काम करतो. H, रांची येथे कार्यरत आहे, परंतु सिस्टिम्स विभागात नाही. मार्केटिंग विभागातील कोणीही हैदरबाबादला कार्यरत नाही. G च्या विभागाचा एकमात्र अन्य व्यक्ती कोलकाता येथे कार्यरत आहे. D, हैदरबाबाद मध्ये आणि F मुंबई येथे कार्यरत आहेत. V, कोलकाता येथे कार्यरत नाही आणि D च्या विभागात काम करतो. B आणि T दोघेही मार्केटिंग विभागात काम करतात. जो मार्केटिंग मध्ये काम करतो, तो भोपाल्ला कार्यरत नाही. T, नागपूरला कार्यरत नाही.

तर खालीलपैकी कोणता व्यक्तीसमह मार्केटिंग विभागात काम करतो?

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (d) (2) (c) (3) (b) (4) (a)

Eight employees B, G, H, K, D, F, T and V are working in an organization, in three divisions viz. Engineering, Systems and Marketing, at different places viz Delhi, Mumbai, Kolkata, Ranchi, Patna, Bhopal, Nagpur and Hyderabad; not necessarily in the sequence. Minimum two and not more than three employees work in a division, out of three.

G, works at Delhi in Engineering division. H works at Ranchi, but not in systems division. No one is working in Marketing division at Hyderabad. Only one another person of G's division, works at Kolkata. D is working at Hyderabad and F at Mumbai. V is not working at Kolkata and works in D's division. B and T both work in marketing division. One who is working in marketing division is not working at Bhopal. T is not working at Nagpur.

Then, which one of the following groups of persons works in Marketing division.

Answer options :

- (1) (d) (2) (c) (3) (b) (4) (a)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

60. एका सांकेतिक भाषेत COMPUTER ला LNBVQSFU असे लिहिले जाते. तर त्याच भाषेत BULKHEAD कसे लिहिता येईल?

- (1) MVCILEBF   (2) KTAILEBF   (3) MTAGJEBF   (4) KTAGJEBF

In a code language COMPUTER is written as LNBVQSFU. How BULKHEAD will be written in that code language?

- (1) MVCILEBF   (2) KTAILEBF   (3) MTAGJEBF   (4) KTAGJEBF
-

61. जर A + B म्हणजे, A भाऊ आहे B चा.

A × B म्हणजे, A पती आहे B चा.

A ÷ B म्हणजे, A माता आहे B ची.

A – B म्हणजे, A बहिण आहे B ची.

तर खालीलपैकी कोणते विधान निश्चित करते की, T हा P चा पुत्र आहे?

- (1) P × Q + R ÷ S – T   (2) P × Q ÷ R × T – S
 (3) P + Q ÷ R – T × S   (4) P × Q ÷ R – T + S

If A + B means, A is brother of B.

A × B means, A is husband of B.

A ÷ B means, A is mother of B.

A – B means, A is sister of B.

Then which of the following statements insist that T is son of P?

- (1) P × Q + R ÷ S – T   (2) P × Q ÷ R × T – S
 (3) P + Q ÷ R – T × S   (4) P × Q ÷ R – T + S
-

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

62. खाली एक विधान व त्यावर आधारित दोन पूर्वधारणा दिलेल्या आहेत. कोणती/कोणत्या पूर्वधारणा दिलेल्या कथनात अंतर्निहित आहे/आहेत, याबाबत योग्य पर्याय निवडा.

विधान : एका राष्ट्रीयीकृत बैंकने राष्ट्रीय दैनिकात जाहिरात दिली की पात्र, उमेदवारांनी चार्टर्ड अकाउंटन्ट च्या 100 पदांसाठी आवेदन करावे.

पूर्वधारणा :

- पात्र चार्टर्ड अकाउंटन्ट या जाहिरातीला प्रतिसाद देतील.
- राष्ट्रीयीकृत बैंकने नियुक्ती हवी असलेले पात्र चार्टर्ड अकाउंटन्ट पर्याप्त संख्येत उपलब्ध आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

- केवळ पूर्वधारणा (i) अंतर्निहित आहे.
- केवळ पूर्वधारणा (ii) अंतर्निहित आहे.
- पूर्वधारणा (i) व (ii) दोन्ही अंतर्निहित आहेत.
- पूर्वधारणा (i) व (ii) दोन्ही अंतर्निहित नाहीत.

A statement and two presumptions from it are given below. Select an alternative about the presumption/presumptions which is/are implied in the given statement.

Statement : A nationalised bank had advertised in a national daily news paper that qualified candidates should apply for 100 posts of Chartered Accountants.

Preassumptions :

- The qualified Chartered Accountants will respond to this advertisement.
- The qualified Chartered Accountants willing to be appointed in a nationalised bank are adequate in number.

Answer options :

- Only presumption (i) is implied.
- Only presumption (ii) is implied.
- Presumption (i) and (ii) both are implied.
- Presumptions (i) and (ii) both are not implied.

63. एका घनाच्या वेगवेगळ्या पृष्ठांना वेगवेगळे रंग दिलेले आहेत. लाल बाजू हिरवीच्या विरुद्ध आहे. निळी बाजू लाल आणि हिरवीच्या मध्ये आहे. पिवळी बाजू नारिंगी बाजूच्या शेजारी आहे. पांढरी बाजू, पिवळीच्या शेजारी आहे. हिरवी बाजू तळाकडे आहे.

तर पिवळ्या रंगाच्या शेजारचे चार रंग कोणते ?

(1) पांढरा, नारिंगी, लाल, हिरवा	(2) हिरवा, पांढरा, निळा, नारिंगी
(3) निळा, नारिंगी, लाल, हिरवा	(4) लाल, पांढरा, निळा, नारिंगी

Different colours are given to different faces of a cube. Red side is opposite to green. Blue side is between Red and Green. Yellow side is adjacent to Orange. The White side is adjacent to Yellow and the Green side is face down.

Then which are the four colours adjacent to Yellow ?

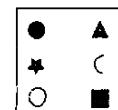
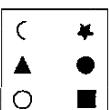
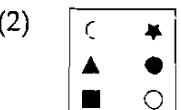
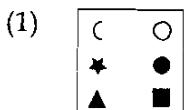
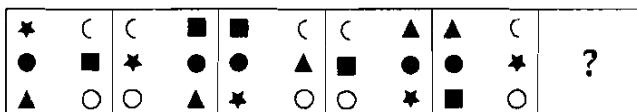
(1) White, Orange, Red, Green	(2) Green, White, Blue, Orange
(3) Blue, Orange, Red, Green	(4) Red, White, Blue, Orange

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

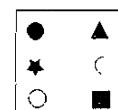
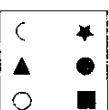
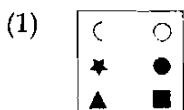
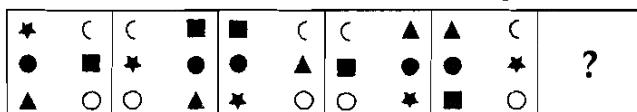
P.T.O.

66. एक जागा रिक्त असलेली आकृत्यांची मालिका दिलेली आहे. क्रमाने येणारी पुढील योग्य आकृती दिलेल्या पर्यायांमधून निवडा :

A series of figures is given with a blank space, select the next suitable figure from given alternatives, which will continue the sequence ?

67. खाली तीन विधाने आणि त्यावरून काढलेले चार निष्कर्ष दिलेले आहेत. सर्व विधाने सत्य मानून, त्यावरून तार्किकदृष्ट्या निघणाऱ्या निष्कर्षाबाबतचा योग्य पर्याय निवडा :

विधाने :

- (a) काही दवाखाने जीम आहेत.
- (b) काही शेती स्टेडियम आहे.
- (c) कोणताही दवाखाना स्टेडियम नाही.

निष्कर्ष :

(i) काही जीम स्टेडियम आहेत.	(ii) काही जीम स्टेडियम नाहीत.
(iii) काही शेती दवाखाना आहे.	(iv) काही शेती दवाखाना नाही.
(1) फक्त निष्कर्ष (ii) निघतो.	(2) फक्त निष्कर्ष (i) निघतो.
(3) फक्त निष्कर्ष (ii) आणि (iv) निघतात.	(4) फक्त निष्कर्ष (iii) निघतो.

Three statements and four inferences derived from them are given. Considering the statements true, select the correct alternative about the inferences, which is/are logically derived.

Statements :

- (a) Some hospitals are gyms.
- (b) Some field is stadium.
- (c) No hospital is stadium.

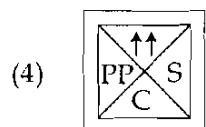
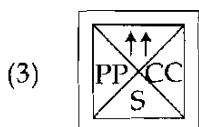
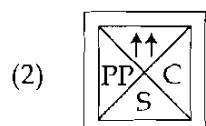
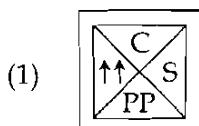
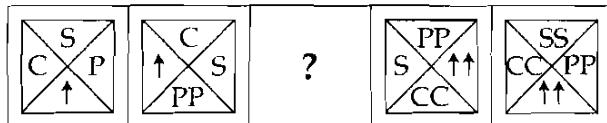
Inferences :

(i) Some gyms are stadium	(ii) Some gyms are not stadium
(iii) Some field is hospital	(iv) Some field is not hospital
(1) Only (ii) is derived	(2) Only (i) is derived
(3) Only (ii) and (iv) are derived	(4) Only (iii) is derived

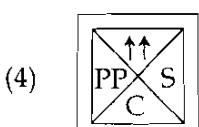
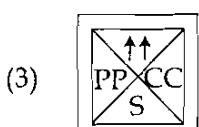
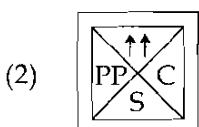
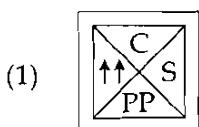
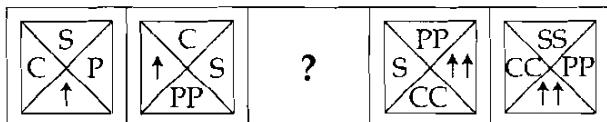
कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

68. आकृत्यांची एक मालिका दिलेली आहे मालिका पूर्ण करणारी प्रश्नार्थक चिन्हाच्या ठिकाणी येणारी आकृती दिलेल्या पर्यायांमधून निवडा :

A series of figures is given. Select a proper figure from the given alternatives in place of question mark, in order to complete the series :

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

69. सात व्यक्ती A, B, C, D, E, F आणि G आपले व्यवसाय वेगवेगळ्या सात शहरात करतात. ती शहरे चेन्नई, बंगलोर, हैदराबाद, मुंबई, अहमदाबाद, जयपूर आणि भुवनेश्वर आहेत. परंतु याच क्रमाने असतील असे नाही. ते डॉक्टर, इंजिनियर, फार्मासिस्ट, वकील, काऊंसलर, प्रोफेसर आणि आर्टिस्ट आहेत. परंतु याच क्रमाने असतील असे नाही.

A फार्मासिस्ट आहे आणि भुवनेश्वरला प्रॅक्टीस करतो. D बंगलोर ला प्रॅक्टीस करतो परंतु तो डॉक्टर किंवा आर्टिस्ट नाही. हैदराबाद मध्ये प्रॅक्टीस करणारा प्रोफेसर आहे. G काऊंसलर आहे. आणि मुंबई किंवा चेन्नई ला प्रॅक्टीस करीत नाही. E वकील आहे आणि अहमदाबाद मध्ये प्रॅक्टीस करतो. F चेन्नई मध्ये प्रॅक्टीस करतो. परंतु आर्टिस्ट नाही. C मुंबई ला प्रॅक्टीस करतो.

तर खालीलपैकी व्यवसाय आणि प्रॅक्टीस चे स्थान यांचे कोणते संयोजन बरोबर आहे?

(a) फार्मासिस्ट - जयपूर	(b) इंजिनिअर - चेन्नई
(c) डॉक्टर - बंगलोर	(d) आर्टिस्ट - मुंबई

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a)	(2) (b)	(3) (c)	(4) (d)

Seven persons A, B, C, D, E, F and G are doing their professions in seven different cities viz. Chennai, Bangalore, Hyderabad, Mumbai, Ahmedabad, Jaipur and Bhuvaneshwar, but not necessarily in the sequence. They are Doctor, Engineer, Pharmacist, Lawyer, Counsellor, Professor and Artist, but not necessarily in the sequence.

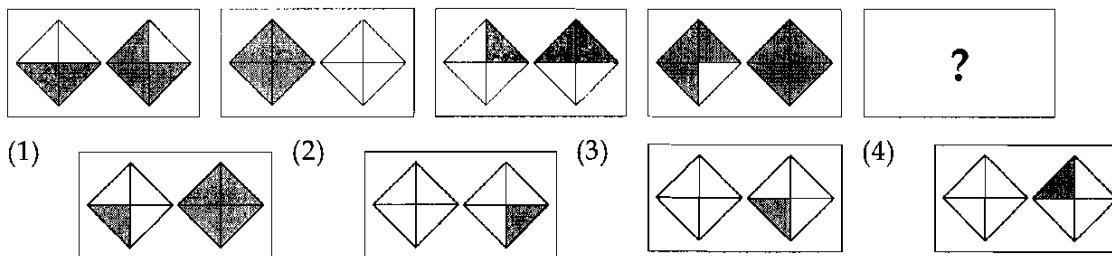
A is Pharmacist and practises at Bhuvaneshwar. D, practises at Bangalore, but he is neither Doctor nor Artist. The person, practising at Hyderabad, is a professor. G is a counsellor and does not practise at Mumbai or Chennai. E is a lawyer and practises at Ahmedabad. F practises at Chennai but is not an Artist. C practises at Mumbai.

Then, which one of the following combinations of profession and place of practise is correct?

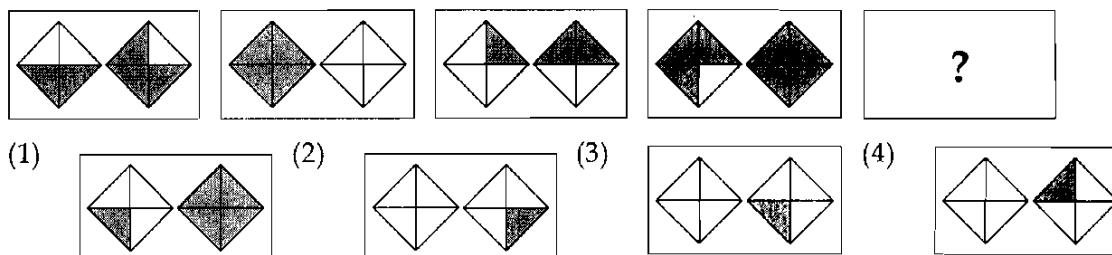
Answer options :

(a) Pharmacist - Jaipur	(b) Engineer - Chennai		
(c) Doctor - Bangalore	(d) Artist - Mumbai		
(1) (a)	(2) (b)	(3) (c)	(4) (d)

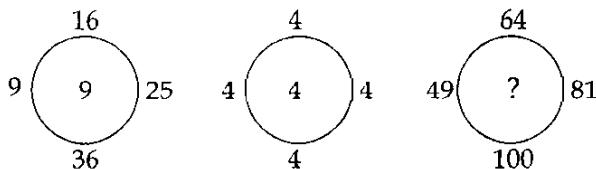
70. प्रश्नार्थक चिन्हाने दर्शविलेली रिकामी जागा असणारी, आकृत्यांची मालिका खाली दिलेली आहे. रिकाम्या जागेसाठी योग्य पर्याय निवडा :

A series of figures with a blank space shown by question mark is given. Select the correct alternative for the blank space.

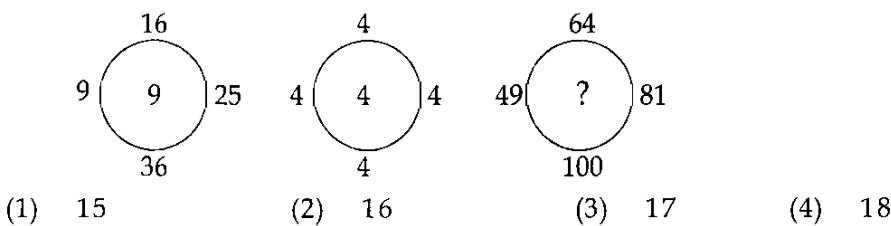

71. बाहेरच्या बाजूला चार संख्या असलेली तीन वर्तुळे आहेत. त्यापैकी पहिल्या दोन वर्तुळात विशिष्ट नियमानुसार संख्या भरलेल्या आहेत. परंतु तिसऱ्या वर्तुळात प्रश्नार्थक चिन्ह (?) आहे. दिलेल्या पर्यायांपैकी एक संख्या, त्या नियमानुसार त्या प्रश्नार्थक चिन्ह (?) ची जागा घेऊ शकते. ती संख्या शोधा :

- (1) 15   (2) 16   (3) 17   (4) 18

There are three circles, with four numbers outside them. In the first two circles, numbers have been filled according to a rule. But in the third circle a question mark (?) is given. Out of the given alternatives one number can occupy the place of (?) ; according to that rule. Find it :

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

72. अमनने रु. 70,000 गुंतवून एक उद्योग सुरू केला. राखी या उद्योगामध्ये सहा महिन्यानंतर आली व त्यावेळी तिने रु. 1,05,000 गुंतविले. सागरने पुढील सहा महिन्यानंतर याच उद्योगामध्ये रु. 1.4 लाख गुंतविले व उद्योगामध्ये आला. जर तीन वर्षानंतर या उद्योगामधील नफा अमन, राखी व सागर यांच्यामध्ये वाटावयाचा असेल तर तो कोणत्या प्रमाणात वाटावा?

- (1) 7 : 6 : 10   (2) 12 : 15 : 16   (3) 42 : 45 : 36   (4) 42 : 50 : 48

Aman started a business investing Rs. 70,000, Rakhi joined him after six months with an amount of Rs.1,05,000 and Sagar joined them with Rs.1.4 lakh after next six months. What should be the ratio of the amount of profit earned which should be distributed among Aman, Rakhi and Sagar after three years ?

- (1) 7 : 6 : 10   (2) 12 : 15 : 16   (3) 42 : 45 : 36   (4) 42 : 50 : 48

73. खाली एक संख्या मालिका दिलेली आहे. त्यापैकी एक पद चुकीचे आहे. चुकीचे पद दिलेल्या पर्यायांमधून निवडा.
3, 10, 29, 60, 127, 218, 345

- (1) 10   (2) 29   (3) 60   (4) 127

A number series is given, with one wrong term. Select the wrong term from the given alternatives :

3, 10, 29, 60, 127, 218, 345

- (1) 10   (2) 29   (3) 60   (4) 127

74. प्रश्नचिन्हाच्या (?) जागी कोणती संख्या असेल?

- (1) 44   (2) 35   (3) 39   (4) 42

Which number will replace the question mark (?) :

- (1) 44   (2) 35   (3) 39   (4) 42

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

75. आगगाडी A ची लांबी x मीटर्स आणि वेग u कि.मी./तास आहे. आगगाडी B ची लांबी y मीटर्स आहे, आणि वेग v कि.मी./तास आहे. जेंव्हा त्या दोन गाड्या उलट दिशेने समांतर धावतात तेंव्हा त्या परस्परांना t मिनीटात ओलांडतात. पण जेंव्हा त्या एकाच दिशेने समांतर धावतात तेंव्हा त्या $4t$ मिनीटात परस्परांना ओलांडतात. जर $u = 50$ कि.मी./तास, तर v ची किंमत किती ?

- (1) 30 कि.मी./तास (2) 70 कि.मी./तास (3) 40 कि.मी./तास (4) 50 कि.मी./तास

Train A has a length of x meters and speed of u km/hour. Train B has a length y meters and speed of v km/hour. The two trains take t minutes to cross each other when they travel parallel in opposite directions, and $4t$ minutes to cross each other when they travel in the same direction. If $u = 50$ km/hour. What is the value of v ?

- (1) 30 km/hour (2) 70 km/hour (3) 40 km/hour (4) 50 km/hour
-

76. चालण्याचा मार्गासह एक बाग तुमच्या भागात आहे. परंतु ती धुम्रपान व मद्यपान करणाऱ्या लोकांनी व्यापलेली असते त्यामुळे मुलांना तेथे खेळणे जवळपास अशक्य असते. तुम्ही यावर :

- (1) स्वतःच्या मुलांना तेथे नेणे थांबवाल.
- (2) आवश्यक कार्यवाहीसाठी पोलिसांकडे जाल.
- (3) सर्व पालकांच्यावतीने त्या लोकांना ती बाग सोडून जाण्यास सांगाल.
- (4) या लोकांविरोधात कृती करण्यासाठी दबावगट तयार कराल.

There is a garden in your locality with jogging track. But it is occupied by people who keep smoking and drinking. Thus it is almost impossible for children to play there. You would :

- (1) stop taking your children there.
- (2) go to the police for necessary action.
- (3) request those people to vacate the place on behalf of all parents.
- (4) form a pressure group for taking action against them.
-

77. जिल्हात बन्यापैकी क्षमता असलेली लघुसिंचन प्रकल्प विकसीत करण्यासाठी दोन स्थळे आहेत. सिंचन विभागाचे प्रमुख म्हणून शासनाने तुम्हास योग्य स्थळ सूचित करण्यास सांगितले, जेणेकरून न्याय आणि सर्वसमावेशक विकासाचे ध्येय साथ्य करता येईल.

	स्थळ I	स्थळ II
(a)	या स्थळाला नैसर्गिक प्राधान्य असून धरणाकरीता कमी खर्च येईल.	(a) पाण्याचा पुरेसा स्त्रोत उपलब्ध असला तरी बांधकाम महाराडे होईल व स्थळ क्रमांक 01 पेक्षा 75% जादा खर्च येईल.
(b)	फायदा मिळारी बरीचशी लोकसंख्या मोठे प्रगतीशील शेतकरी आहेत ज्यामुळे सकल राज्य उत्पादकतेत आणि कृषि उत्पादनात भर पडेल.	(b) बहुतांश लोकसंख्या आदिवासी लहान व अतिलहान शेतकरी असून सिंचन सुविधेचा वापरकरून स्वतःची आर्थिक परिस्थिती विकसीत करण्याची त्यांची प्रचंड इच्छा आहे.
(c)	येथील सधन शेतकऱ्यांनी नगदी पिकाचे उत्पादनासाठी भूजलाचा प्रचंड वापर केल्याने भूजल पातळी खालावली आहे व या शेतकऱ्यांना दाळी व कडधान्ये उत्पादनात अजिबात रस नाही. खेरे तर या भागातील अन्न धान्याची गरज भागविण्यासाठी बाहेरुन धान्य आयात करावे लागते.	(c) जरी लाभ क्षेत्रातील जमीन अतिशय सुपीक आहे आणि एकदा पाणी आले की उत्पादकता वाढीची प्रचंड क्षमता असली तरी शेतकरी त्यांच्या गरीबीमुळे आणि तांत्रिक मार्गदर्शनाच्या अभावामुळे धरणाचा पुरेपुर वापर करण्यास कदाचित असमर्थ ठरतील.

योजनेतील सिमीत आर्थिक स्त्रोत उपलब्धता पाहता केवळ एकच धरण तूर्त शक्य आहे. वरील परिस्थितीत खालीलपैकी कोणता पर्याय सर्वात योग्य म्हणून तुम्ही शासनास शिफारस करून पाठवाल.

- (1) स्थळ I खाली नमूद (a) व (b) कारणाकरिता स्थळ क्रमांक I ची शिफारस करणार.
- (2) स्थळ I खाली नमूद (c) कारणाकरिता स्थळ क्रमांक I ची शिफारस करणार नाही.
- (3) स्थळ II खाली नमूद (b), कारणाकरिता स्थळ क्रमांक II ची शिफारस करणार.
- (4) स्थळ II खाली नमूद (a) व (c) कारणाकरिता स्थळ क्रमांक II ची शिफारस करणार नाही.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

There are two irrigation dam sites in the district having a robust potential to develop a minor irrigation project. The Government has asked you, being the head of the irrigation department to suggest an appropriate site so that an equitable and inclusive growth objective is achieved.

	Site I	Site II
(a)	Site has natural advantages, and would incur less expenditure for the dam construction.	(a) Though the water source is adequately available, construction will be expensive and may cost at least 75% more than the site. I
(b)	Most of the benefitting population is of big entrepreneurial farmers, which will add to the agri production and S.G.D.P. of the State.	(b) Most of the population is of tribal, small and marginal farmers who have a strong urge to get irrigation facilities to develop their economic condition.
(c)	Water table in the area has depleted because of rampant use of ground water by the rich farmers to grow cash crops who are least interested in growing cereals and pulses. Infact this area is a net importer of food grains.	(c) Though the benefitting land is most fertile and immense potential exists for increasing productivity once the water is made available, the farmers, due to their poverty, lack of technical guidance may be unable to exploit the full potential.

Only one dam is possible as available plan financial resources are limited. Under the above circumstances if you have to give recommendation to the Government which of the following will be your most preferred option.

- (1) Recommend site I for reasons (a) and (b) mentioned below it.

- (2) Not recommend site I for reason (c) mentioned below it.

- (3) Recommend site II for reason (b) mentioned below it.

- (4) Not recommend site II for reasons (a) and (c) mentioned below it.

कच्चा कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

78. शासनाने दारिद्र्य रेषेखालील कुटुंबाची यादी तयार केली. अशा दारिद्र्य रेषेखालील कुटुंबाना दरमहा रूपये 2 प्रति किलो या अनुदानित दराने 35 किलो अन्नधान्य उपलब्ध केले जाते. एका जिल्हाच्या जिल्हाधिकाऱ्याचे निर्दर्शनास आले की, त्याचे जिल्हातील जवळपास 20% कुटुंबे जी शासन निकषाप्रमाणे खरोखरच गरीब आहेत ती दारिद्र्य रेषेच्या यादीत नाहीत, तर मोठ्या संख्येने जी कुटुंबे खरोखरच गरीब नाहीत त्यांची नावे यादीत असून ती गैरफायदा घेत आहेत. शासनाने जिल्हाधिकाऱ्यांची खन्याखुन्या दारिद्र्य रेषेखालील कुटुंबाची नावे यादीतून वगळावी. वरील परिस्थितीत तुम्ही जिल्हाधिकाऱ्याचे जागी असता तर कोणता मार्ग चोखाळला असता?

- (1) खोल्या दारिद्र्य रेषेखालील व्यक्तींची नावे यादीतून कमी करण्याची प्रभावी मोहीम राबवून अशा यादीतून काढून टाकलेल्यांच्या जागी किमान तेवळ्याच खन्याखुन्या दारिद्र्य रेषेखालील कुटुंबाची नावे अंतर्भूत करण्याची परवानगी शासनास मागितली असती.
- (2) खन्याखुन्या गरीब कुटुंबाच्या हितासाठी शासनाने धोरण सुधारावे यास्तव विधायक दबाव आणण्यासाठी वृत्तपत्रे व माध्यमांना माहीती देवून एक मोहीम राबविली असती.
- (3) प्रति कुटुंब 35 किलो ऐवजी 20 किलो स्वस्त धान्य देवून असे 10 किलो वाचलेले धान्य यादीत नसलेल्या दारिद्र्य रेषेखालील कुटुंबाकडे वळते केले असते.
- (4) खन्याखुन्या गरीब कुटुंबाना प्रांजळपणे सांगितले असते की, जरी त्यांना मदत करायची मनापासून इच्छा असली तरी शासन आदेशाचे त्यांचे हात बांधले गेले आहेत.

The Government prepared a list of *Below Poverty Line* (BPL) families. Such BPL families are provided 35 kg. of food grains per month at a subsidized rate of Rs. 2 per kg. A collector of a district realized that around 20% families in his district which are genuinely poor as per Government norms were left out of BPL list whereas a large number of families in the existing BPL list not truly BPL are taking disadvantage. The request by the Collector to the State Government to allow him to include genuine BPL families in the list is turned down, however, the Government has directed to delete the names of the families taking undue benefit from the list. Under above circumstances, which of the following recourse would you have adopted had you been in the Collector's seat?

- (1) Take a massive campaign to delete names of the bogus BPL families from the list and recommend Government to allow to add at least equal numbers of genuine BPL families in place of the bogus ones removed from the list.
- (2) Organize a strategic campaign by leaking information to press and electronic media with a view to create positive pressure upon the Government to modify the policy in the interest of the genuine BPL families.
- (3) Reduce the entitlement of 35 per Kg. of food per family to 20 Kg. and divert 10 Kgs to the genuine BPL families not in the list.
- (4) Frankly telling the genuine BPL people that his hands are tied due to Government orders though he sincerely wants to help them.

79. तुमच्या विभागातील राजकीय नेत्यांपैकी एक नेता असंघटित मजुरांचे आंदोलन आयोजित करत आहे. तुमचा अनुभव असा आहे की अशा प्रकारच्या आंदोलनात लोक अदूरदर्शी लाभांसाठी सार्वजनिक व खाजगी मालमतेचा विध्वंस करतात आणि विविध संस्थांनी अनेक वर्षे वाढवलेली झाडे जाळतात वा कापतात. या क्षेत्रातील एक नागरिक या नात्याने हा विध्वंस थांबवण्यासाठी तुम्ही पुढीलपैकी काय कराल?

- (1) वसाहतीतील लोकांना हस्तपत्रे वाटून त्यांची सभा बोलवाल व एक अनौपचारिक संघटन तयार कराल. जिल्हाधिकाऱ्यांना हा विध्वंस टाळण्यासाठी या संघटनेच्या मदतीने काही तजवीज करण्याची विनंती कराल.
- (2) विद्यार्थ्यांना या विध्वंसाबाबत जागृत करण्याची विनंती सर्व शैक्षणिक संस्थांना कराल.
- (3) तुमच्या भागातील शैक्षणिक संस्थांच्या परवानगीने त्यांना विद्यार्थ्यांना अशा प्रकारच्या समस्यांशी, आंदोलकांच्या समस्यांशी संबंधित प्रकल्प घ्यायला आणि त्यांच्या मागण्यांना पाठिंबा देणाऱ्या व विध्वंस टाळणाऱ्या कृती आयोजित करून यात सहभागी घ्यायला मदत द्याल.
- (4) आंतरजाल सुविधा वापरून दबावगट तयार करा व समूह म्हणून संबंधित नेत्याशी समस्येसंबंधाने चर्चा कराल.

One of the leaders in your area is planning agitation of unorganized labourers. Your experience tells you that during these kind of agitations people damage public and private properties and burn or cut trees that are grown by different agencies for many years for short sighted gains. As a citizen in your area what will you do to stop this type of destruction ?

- (1) Call a meeting of the people by distributing handbills to people in the locality and form an informal organization of people. Write a request letter to the Collector of the area to make provision for avoiding the damage with the help of this organisation.
- (2) Request all educational institutes to make students aware of these destructive activities.
- (3) With permission, assist educational institutes in your area to involve learners to take up projects related to these types of problems, problems of the agitators and organise activities that support demand of the agitators and for avoiding the damage.
- (4) Form a pressure group, using internet facility and discuss the problem with the concerned leader as a group.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

---

80. अमेरीकेच्या राष्ट्रपतींनी पहिला मानव चंद्रावर नेणाऱ्या अपोलो मोहिमेच्या तयारीच्या स्थळाच्या अंतिम क्षणाची तयारी तपासण्यासाठी भेट दिली, राष्ट्रपतींनी त्यावेळी तेथील परिसराची सफाई करीत असलेल्या सफाई कर्मचाऱ्याला, 'तू काय करतो आहेस'? सफाई कर्मचारी तात्काळ उत्तरला "मी पहिला मानव चंद्रावर पाठविण्याच्या मोहिमेत योगदान करतो आहे."

तुम्ही त्याक्षणी राष्ट्रपतीच्या जागी असता तर तुम्ही सफाई कामगाराच्या उत्तराचे मुल्यांकन कसे केले असते?

- (1) आपला व्यवसाय दुसऱ्याला कितीही हीन वाटला तरी त्याचे मुल्य जपणारी ही व्यक्ती आहे.
- (2) प्रकल्पात स्वतःचा नगण्य दर्जा विसरून आपल्या देशाकडून कार्यान्वित होत असलेल्या युगप्रवर्तक मोहिमेचा त्याल सार्थ अभिमान आहे.
- (3) त्याने मोठ्या खुर्बीने राष्ट्रपतीच्या लक्षात "श्रमाची प्रतिष्ठा" आणली.
- (4) ज्या ऐतिहासिक मोहिमेशी कोणताही संबंध नाही त्याचे अनावश्यक श्रेय घेण्याचा गृहस्थ प्रयत्न करीत आहे.

The President of U.S.A. visited to inspect the last minute preparations for the launch of the first man to the moon at the site of Apollo mission. The President enquired with a sweeper busy in cleaning there "What are you doing"? The sweeper promptly replied "*I am contributing to the mission to send the first human being to the moon.*"

Imagining yourself in the place of the President at that moment, how would you have rated Sweeper's reply ?

- (1) He is a person who values his profession howsoever inferior it may seem to the others.
- (2) He is taking pride in an epoch making mission his country is launching inspite of his insignificant status in the project.
- (3) He astutely brought to the notice of the President the "Dignity of Labour".
- (4) The man is trying to take unwarranted credit for a historic mission with which he is in no way concerned.

- o O o -

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

सूचना — (पृष्ठ 1 वरून पुढे....)

- (8) प्रश्नपुस्तिकेमध्ये विहित केलेल्या विशिष्ट जागीच कच्चे काम (रफ वर्क) करावे. प्रश्नपुस्तिकेव्यतिरिक्त उत्तरपत्रिकेवर वा इतर कागदावर कच्चे काम केल्यास ते कॉपी करण्याच्या उद्देशाने केले आहे, असे मानले जाईल व त्यानुसार उमेदवारावर शासनाने जारी केलेल्या “परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचे अधिनियम-82” यातील तरतुदीनुसार कारबाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारबासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रुक्मेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.
- (9) सदर प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपल्यानंतर उमेदवाराला ही प्रश्नपुस्तिका स्वतःबरोबर परीक्षाकक्षाबाहेर घेऊन जाण्यास परवानगी आहे. मात्र परीक्षा कक्षाबाहेर जाण्यापूर्वी उमेदवाराने आपल्या उत्तरपत्रिकेचा भाग-1 समवेक्षकाकडे न विसरता परत करणे आवश्यक आहे.

नमुना प्रश्न

प्र. क्र. 201. सतीची चाल नष्ट करण्यासाठी कोणी मूलत: प्रयत्न केले?

(1) स्वामी दयानंद सरस्वती	(2) ईश्वरचंद्र विद्यासागर
(3) राजा राममोहन रौय	(4) गोपाळकृष्ण गोखले

हा प्रश्नाचे योग्य उत्तर “(3) राजा राममोहन रौय” असे आहे. त्यामुळे या प्रश्नाचे उत्तर “(3)” होईल. यास्तव खालीलप्रमाणे प्रश्न क्र. 201 समोरील उत्तर-क्रमांक “③” हे वर्तुल पूर्णपणे छायाक्रित करून दाखविणे आवश्यक आहे.

प्र. क्र. 201. ① ② ● ④

अशा पद्धतीने प्रस्तुत प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाचा तुमचा उत्तरक्रमांक हा तुम्हाला स्वतंत्ररीत्या पुरविलेल्या उत्तरपत्रिकेवरील त्या त्या प्रश्नक्रमांकासमोरील संर्बंधित वर्तुल पूर्णपणे छायाक्रित करून दाखवावा. ह्याकरिता फक्त काळया शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामार्फत “ राज्य सेवा (पूर्व) स्पर्धा परीक्षा-२०१४ ” या परीक्षेच्या प्रश्नपत्रिकांच्या उत्तरतालिका उमेदवारांच्या माहितीसाठी वेबसाईटरर प्रसिद्ध करण्यात आल्या आहेत. सदर उत्तरतालिकेतील प्रश्न-उत्तरांसंबंधी उमेदवारांना निवेदन करावयाचे असंव्यास पेपर क्र.१ व पेपर क्र.२ ची अभिवेदने एकाच पाकीटाटून परंतु पेपर क्र. १ व पेपर क्र. २ ची स्वतंत्र पानावर देऊन ती अधिग्रामाणित स्पष्टीकरण / संदर्भसह टपालाने उपसचिव (गोपनीय) महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, ३ रा मजला, बँक ऑफ इंडिया इमारत, महात्मा गांधी मार्ग, मुंबई-१ या पत्तवावर पाठवावीत. यासंदर्भात दि. १३ फेब्रुवारी, २०१४ पर्यंत आयोगाकडे पोहोचलेल्या अभिवेदनांची दाखल घेण्यात येईल. तदनंतर आलेली निवेदने विचारात घेतली जाणार नाहीत याची कृपया नोंद घेवाची.

उत्तरतालिका - KEY

प्रश्न क्रमांक	उत्तरे			
	संच A	संच B	संच C	संच D
1	3	3	3	3
2	4	4	4	2
3	4	4	3	4
4	3	3	4	4
5	2	2	2	3
6	3	2	3	3
7	2	4	3	2
8	4	4	4	4
9	3	3	2	4
10	4	3	4	3
11	1	1	1	1
12	1	1	1	1
13	4	4	1	1
14	1	1	1	1
15	1	1	4	4
16	3	3	1	3
17	1	3	3	3
18	3	1	1	1
19	3	1	3	3
20	1	3	3	1
21	1	4	1	1
22	4	1	4	4
23	4	4	4	4
24	2	2	4	4
25	3	4	2	3

प्रश्न क्रमांक	उत्तरे			
	संच A	संच B	संच C	संच D
26	4	2	3	2
27	2	3	2	2
28	4	2	3	3
29	4	3	4	4
30	3	3	4	2
31	2	4	2	4
32	3	4	3	3
33	4	2	2	1
34	3	4	1	3
35	2	1	3	2
36	1	2	2	4
37	2	3	4	2
38	1	1	1	1
39	3	3	4	4
40	1	3	3	3
41	4	1	1	3
42	3	4	3	1
43	2	3	2	3
44	3	4	3	4
45	4	3	3	2
46	2	2	4	3
47	3	2	2	2
48	4	3	3	4
49	3	3	3	3
50	3	4	4	3

dt. 06th Feb., 2014

प्रश्न क्रमांक	उत्तरे			
	संच A	संच B	संच C	संच D
51	3	2	1	1
52	3	1	1	4
53	2	3	2	2
54	2	2	2	1
55	4	3	3	2
56	4	4	4	4
57	1	4	3	2
58	3	2	2	3
59	1	3	3	3
60	2	4	4	3
61	4	1	4	4
62	3	3	3	3

प्रश्न क्रमांक	उत्तरे			
	संच A	संच B	संच C	संच D
63	1	4	4	3
64	1	1	1	1
65	4	3	4	4
66	3	2	2	2
67	3	2	3	2
68	2	3	2	3
69	4	1	3	1
70	2	4	1	4
71	3	3	2	3
72	2	3	3	3
73	3	2	1	1
74	3	3	3	3
75	1	1	3	2

राज्यसेवा पूर्व परीक्षा - 2014 प्र. क्र. 76 ते 80 चे पर्यायनिहाय गुण
(चौकोनामध्ये गुण दर्शविलेले आहेत.)

उत्तरतालिका

प्र.क्र.	संच - A				संच - B				संच - C				संच - D			
	पर्याय क्रमांक व गुण				पर्याय क्रमांक व गुण				पर्याय क्रमांक व गुण				पर्याय क्रमांक व गुण			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
76	0	2	1	2.5	1.5	1	2.5	1.5	2.5	1	0.5	0	1.5	1	2.5	1.5
77	2	1.5	2.5	1	2	1.5	2.5	1	2	1.5	2.5	1	2	1.5	2.5	1
78	2.5	1	0.5	0	2.5	1	0.5	0	1.5	1	2.5	1.5	2.5	2	1.5	0
79	1.5	1	2.5	1.5	2.5	2	1.5	0	0	2	1	2.5	0	2	1	2.5
80	2.5	2	1.5	0	0	2	1	2.5	2.5	2	1.5	0	2.5	1	0.5	0

dt. 06 Feb.,2014